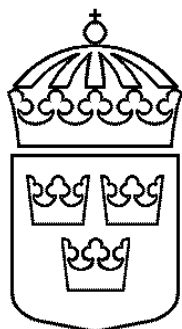

Regeringens skrivelse
1999/2000:150

Årsredovisning för staten 1999

Regeringens skrivelse 1999/2000:150

Årsredovisning för staten 1999

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Malmö den 18 maj 2000

Statsministern

Finansministern
(Finansdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en redogörelse för det ekonomiska utfallet i staten budgetåret 1999. Skrivelsen omfattar uppföljning av de budgetpolitiska målen, resultaträkning, balansräkning och finansieringsanalys samt det slutliga utfallet på statsbudgetens inkomstitlar och anslag under året. Vidare lämnas en redogörelse för statliga garantier och utvecklingen inom statsförvaltningen. Riksrevisionsverkets iakttagelser i rapporter från effektivitetsrevisionen under året redovisas och kommenteras i skrivelsen. Myndigheter som har fått revisionsberättelse med invändning omnämns och skälen för invändningarna anges.

I jämförelse med föregående års motsvarande skrivelse (Skr. 1998/99:150) har det tillkommit ett avsnitt om sambandet mellan resultaträkningen och statsbudgeten.

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning.....	13
1.1	Skrivelsens innehåll.....	13
1.2	Tidpunkt för avlämnande av skrivelsen.....	13
1.3	Kvalitetsbedömning av årsredovisningen.....	13
1.4	Olika aspekter på det ekonomiska utfallet.....	14
1.5	Sammanfattning av det ekonomiska utfallet m.m.	14
2	Makroekonomiska förutsättningar och uppföljning av de budgetpolitiska målen.....	19
2.1	Makroekonomiska förutsättningar.....	19
2.2	Uppföljning av de budgetpolitiska målen	20
3	Samband mellan resultaträkningen och statsbudgeten.....	27
3.1	Inledning	27
3.2	Avgränsning, struktur och redovisningsprinciper.....	27
3.3	Härledning av statsbudgetens saldo från resultaträkningen	29
4	1999 års resultaträkning, balansräkning och finansieringsanalys.....	33
4.1	Inledning	33
4.2	Olika avgränsningar av begreppet staten	33
4.3	Sammanställning av vissa nyckeluppgifter.....	33
4.4	Nettoförmögenhetens förändring	34
4.5	Statsskulden.....	34
4.6	Skatter m.m.	37
4.7	Transfereringar.....	40
4.8	Konsoliderad resultaträkning.....	42
4.9	Konsoliderad balansräkning.....	45
4.10	Finansieringsanalys.....	49
5	Statsbudgetens utfall 1999.....	55
5.1	Inledning	55
5.2	Statsbudgetens saldo.....	55
5.3	Statsbudgetens inkomster	56
5.3.1	Skatter.....	57
5.3.2	Övriga inkomster.....	64
5.4	Statsbudgetens utgifter.....	68
5.4.1	Utgifter per utgiftsområde.....	72
6	Redovisning av statliga garantier.....	93
6.1	Redovisning av statliga garantier för budgetåret 1999	93

7	Utvecklingen inom statsförvaltningen.....	101
7.1	Inledning.....	101
7.2	Konsumtion och produktion.....	101
7.3	Sysselsättning.....	106
7.4	Personalkonsekvenser till följd av strukturförändringar.....	108
7.5	Uppföljning av myndigheternas arbetsgivarpolitik	109
8	Riksrevisionsverkets iakttagelser.....	121
8.1	Inledning.....	121
8.2	Effektivitetsrevisionens iakttagelser	121
8.3	Revisionsberättelser med invändning	126

Bilagor

- Bilaga 1* Material avseende resultaträkning, balansräkning och finansieringsanalys
- Bilaga 2* Specifikation av statsbudgetens inkomster
- Bilaga 3* Specifikation av utgifter på utgiftsområden
- Bilaga 4* Månadsfördelade utgifter per utgiftsområde
- Bilaga 5* Avgifter till och bidrag från EU

Tabellförteckning

1.1 Sammanfattning av det ekonomiska utfallet.....	14
2.1 Makroekonomiska förutsättningar	19
2.2 Den offentliga sektorns finansiella sparande.....	21
2.3 Den offentliga sektorns finansiella sparande.....	22
2.4 Den statliga sektorns finansiella sparande och övergången till statsbudgetens saldo	22
2.5 Utgiftstak för staten 1997-1999	22
2.6 Takbegränsade utgifter	23
2.7 Utgiftstak för offentlig sektor.....	24
3.1 Jämförelse resultaträkningen och statsbudgeten.....	27
3.2 Samband mellan några väsentliga saldomått i årsredovisningen	29
4.1 Nyckeluppgifter i resultat- och balansräkningarna.....	34
4.2 Statsskuldens utveckling och sammansättning.....	35
4.3 Valutaskulden inklusive värdet av derivatportfölj	35
4.4 Lån i svenska kronor	35
4.5 Statsskuldens kostnader	37
4.6 Skatteinbetalningar.....	38
4.7 Transfereringar och bidrag	40
4.8 Socialförsäkring	41
4.9 Transfereringar och bidrag - övrigt	42
4.10 Konsoliderad resultaträkning	43
4.11 Konsoliderad balansräkning.....	47
4.12 Finansieringsanalys.....	50
4.13 Utdelningar i statliga bolag.....	50
4.14 Justeringar till betalningar	50
5.1 Statsbudgetens saldo 1999 justerat för större engångseffekter (underliggande saldo)	55
5.2 Statsbudgetens utfall 1999	56
5.3 Skillnader mellan statsbudgeten och utfall för 1999	56
5.4 Offentliga sektorns och statens periodiserade skatter samt statsbudgetens inkomster.....	57
5.5 Offentliga sektorns och statens periodiserade skatter samt statsbudgetens inkomster 1999. Skillnad mellan tidigare beräkningar och prognos respektive utfall.	58
5.6 Förutsättningar vid olika prognostillfällen.....	58
5.7 Hushållens periodiserade skatter.....	60
5.8 Inkomstiteln Fysiska personers inkomstskatt	60
5.9 Företagens periodiserade skatter.....	61
5.10 Inkomstiteln Juridiska personers inkomstskatt.....	61

5.11	Periodiserade arbetsgivaravgifter	62
5.12	Inkomsthuvudgruppen Socialavgifter och allmän pensionsavgift	62
5.13	Periodiserad mervärdesskatt.....	62
5.14	Inkomsttiteln Mervärdesskatt.....	63
5.15	Inkomsttyp 2000 Inkomster av statens verksamhet.....	64
5.16	Akteutdelningar från företag med statligt ägande.....	65
5.17	Inkomsttyp 3000 Inkomster av försåld egendom.....	66
5.18	Inkomsttyp 4000 Återbetalning av lån.....	66
5.19	Inkomsttyp 5000 Kalkylmässiga inkomster.....	67
5.20	Inkomsttitel 5211 Statliga pensionsavgifter.....	67
5.21	Inkomsttyp 6000 Bidrag m.m. från EU	67
5.22	Inkomsttyp 7000 Extraordinära medel från EU.....	68
5.23	Indragningar 1999, större än 100 mkr	69
5.24	Medgivna överskridanden	70
5.25	Begränsningsbelopp 1999.....	71
5.26	Statsbudgetens utgifter 1999.....	72
5.27	Uo 1 Rikets styrelse.....	73
5.28	Uo 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning.....	73
5.29	Uo 3 Skatteförvaltning och uppbörd.....	73
5.30	Uo 4 Rättsväsendet	74
5.31	Uo 5 Utrikesförvaltning och int. samverkan	74
5.32	Uo 6 Totalförsvaret	75
5.33	Uo 7 Internationellt bistånd	75
5.34	Uo 8 Invandrare och flyktingar	76
5.35	Uo 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	76
5.36	Uo 10 Ek. trygghet vid sjukdom och handikapp.....	77
5.37	Antal ersatta sjukdagar, ersättning per dag.	77
5.38	Uo 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	77
5.39	Uo 12 Ek. trygghet för familjer och barn	78
5.40	Föräldrapenningen år 1996-1999.	78
5.41	Uo 13 Ek. trygghet vid arbetslöshet.....	79
5.42	Uo14 Arbetsmarknad och arbetsliv.....	79
5.43	Uo 15 Studiestöd	80
5.44	Antal studerande med studiemedel 1996-1999	80
5.45	Utbetalda studiemedel 1996-1999	80
5.46	Antal personer som mottog vuxenstudiestöd 1996-1999	81
5.47	Uo16 Utbildning och universitetsforskning.....	81
5.48	Totalt antal heltidsplatser och antal elever i kommunal vuxenutbildning (inkl. kunskapslyftet) 1996-1999.....	81
5.49	Uo17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	82
5.50	Uo18 Samhällsplanering, bostad och byggande.....	82
5.51	Uo19 Regional utjämning och utveckling.....	83
5.52	Uo20 Allmän miljö och naturvård.....	83
5.53	Uo21 Energi.....	83
5.54	Uo22 Kommunikationer	84
5.55	Uo23 Jord- och skogsbruk m.m.	84
5.56	Uo24 Näringsliv.....	85
5.57	Uo25 Allmänna bidrag till kommuner	85
5.58	Uo26 Statsskuldräntor m.m.	86
5.59	Räntor på statsskulden	86
5.60	Uo27 Avgiften till Europeiska gemenskapen.....	87

5.61 Avgifter till EG samt återbetalningar inom ramen för Sveriges infassningsrabatt.....	87
5.62 Minskning av anslagsbehållningar 1999.....	87
5.63 Förbrukningar av anslagsbehållningar och utnyttjande av anslagskredit större än 500 mkr.....	87
5.64 Anslag med anslagsbehållningar överstigande 1 mdkr per 991231.....	88
5.65 Riksgäldskontorets nettoutlåning.....	88
5.66 Kassamässig korrigerings.....	89
6.1 Sammanställning av statliga garantier.....	96
6.2 Garantimyndigheternas reserver för förlustrisker.....	96
7.1 Statlig produktion och konsumtion 1997–1999.....	101
7.2 Statliga områden och verksamheter indelade efter nationalräkenskaperna.....	102
7.3 Antal anställda i staten 1998 och 1999.....	106
7.5 Medelålder i statens olika sektorer 1998 och 1999.....	111
7.6 Nyrekryteringar till och avgångar från den statliga sektorn 1998 och 1999.....	113
8.1 Revisionsberättelser med invändning.....	126

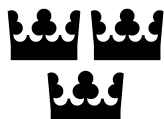
Diagramförteckning

2.1 Den offentliga sektorns finansiella sparande	21
4.1 Statens intäkter 1999.....	44
4.2 Statens kostnader 1999	44
5.1 Statsbudgetens saldo 1990-1999	56
5.2 Större avvikelser jämfört med statsbudgeten, avvikelser större än 1 mdkr	69
6.1 Fördelning av den garanterade kapitalskulden per myndighet 1999.....	94
6.2 Garanterad kapitalskuld 1995–1999.....	94
6.3 Ekonomiskt utfall exkl. Insättningsgarantinämnden 1995–1999.....	95
6.4 Ekonomiskt utfall inkl. Insättningsgarantinämnden 1995–1999.....	95
7.1 Produktion och konsumtion av statliga tjänster 1993–1999, volymförändring	102
7.2 Produktion av statliga tjänster 1999, procent	103
7.3 Produktionen i försvaret 1993–1999, volymförändring.....	103
7.4 Produktion, förbrukning och löner i försvaret 1993–1999, volymförändring ...	103
7.5 Produktion av statliga utbildningstjänster och forskning 1993–1999, volymförändring	104
7.6 Produktion av statliga näringslivetstjänster 1993–1999, volymförändring.....	104
7.7 Produktion av samhällsskydd och rättskipningstjänster 1993–1999, volymförändring	104
7.8 Produktion av allmänna tjänster 1993–1999, volymförändring.....	105
7.9 Produktion av vård, sociala trygghetstjänster och omsorg 1993–1999, volymförändring	105
7.10 Procentuell utveckling av sysselsättningen inom staten 1990–1999	106
7.11 Sysselsättningen inom statens olika områden 1999, procent.....	107
7.12 Procentuell utveckling inom de statliga verksamheter där sysselsättningen ökat sedan 1990.....	107
7.13 Procentuell utveckling inom de statliga verksamheter där sysselsättningen minskat sedan 1990.....	107
7.14 Antal uppsagda i statsförvaltningen 1990–1999	108
7.15 Andel uppsagda i statsförvaltningen fördelade efter kön och ålder, 1999	108
7.16 Åldersfördelning i staten och på arbetsmarknaden totalt, 1999.....	110
7.17 Åldersfördelning i staten 1990 och 1999.....	111
7.18 Personalrörlighet för statsanställda fördelade efter kön och ålder, september 1998–september 1999.....	112
7.19 Ackumulerad procentuell löneutveckling 1994-1998 inom olika sektorer på arbetsmarknaden.....	114
7.20 Genomsnittslöner för statsanställda fördelade efter kön och ålder, september 1999	114
7.21 Genomsnittlig procentuell löneutveckling för statsanställda fördelade efter ålder och kön, september 1998–september 1999.....	115
7.22 Beräknad årstakt för löneökningar enligt RALS 1998–2001.....	116

7.23 Löneutveckling september 1998–september 1999, exklusive polisväsendet, uppdelat på delkomponenter	117
---	-----

1

Sammanfattning

1 Sammanfattning

1.1 Skrivelsens innehåll

Enligt lagen (1996:1059) om statsbudgeten skall regeringen så snart som möjligt, men senast nio månader efter budgetårets utgång, se till att en årsredovisning för staten lämnas till riksdagen. Årsredovisningen skall innehålla resultaträkning, balansräkning och finansieringsanalys. Den skall även innehålla det slutliga utfallet på statsbudgetens inkomstitlar och anslag.

I denna skrivelse presenteras årsredovisning för staten för 1999. Kapitel 2 t.o.m. 6 behandlar olika aspekter på det ekonomiska utfallet under 1999. I de följande kapitlen redovisas utvecklingen inom statsförvaltningen och revisionens iakttagelser.

Årsredovisningen för staten innehåller en grundlig genomlysning av hur statens finanser har utvecklats under 1999. Regeringen kan konstatera att oavsett vilken skärning av det ekonomiska utfallet som väljs erhålls en likartad bild. Statens ekonomiska situation fortsätter att förbättras och det är mycket länge sedan statens finanser var så stabila som de är i dag.

1.2 Tidpunkt för avlämnande av skrivelsen

I Finansutskottets betänkande 1999/2000:FiU1 anges att det är angeläget att årsredovisningen för staten presenteras vid en tidigare tidpunkt. Utskottet anser att skrivelsen på sikt bör läggas fram samtidigt som den ekonomiska vårpropositionen, för att därmed på ett bättre sätt kunna utgöra underlag för riksdagens arbete.

Regeringen har för avsikt att, från och med 2001, lämna årsredovisning för staten till riksdagen samtidigt som den ekonomiska vårpropositionen presenteras, dvs. senast den 15 april. Detta innebär en tidigareläggning med en och en halv månad. ESV har regeringens uppdrag att vidta de förändringar som krävs för tidigareläggningen. Regeringen avser att inom kort fatta beslut om de förordningsändringar som krävs. Förändringarna innebär att myndigheterna skall lämna sina årsredovisningar till regeringen senast den 22 februari varje år, dvs. en vecka tidigare jämfört med nuvarande bestämmelser. För affärsverken gäller att de skall lämna reviderade årsredovisningar till regeringen senast den 1 mars varje år, dvs. en månad tidigare jämfört med nuvarande bestämmelser. Förändringarna kommer att gälla från och med de årsredovisningar som skall upprättas för räkenskapsåret 2000.

1.3 Kvalitetsbedömning av årsredovisningen

Regeringen har uppdragit åt Riksrevisionsverket (RRV) att lämna ett granskningsutlåtande till regeringen avseende det underlag till årsredovisning för staten som Ekonomistyrningsverket (ESV) tagit fram. RRV:s granskning omfattar såväl konsoliderad resultaträkning, balansräkning och finansieringsanalys som utfallet på statsbudgetens inkomstitlar och anslag. Syftet med granskningen är att bedöma om redovisningen är tillförlitlig och räkenskaperna rättvisande.

RRV:s granskning omfattar en genomgång av de metoder som tillämpats av ESV vid upprättandet av underlaget. Det interna informations-

flödet från ESV:s statsredovisningssystem till ESV:s koncernredovisningssystem har kartlagts och bedömts. De största myndigheternas årsredovisningar har stämts av mot uppgifterna i koncernredovisningssystemet. Granskning har också skett av ESV:s kvalitetssäkring av redovisad information samt justeringar och elimineringar av interna mellanhavanden mellan de ingående organisationerna. Därutöver har RRV gått igenom revisionsberättelser med invändning eller upplysning samt revisionsrapporter för myndigheterna med avseende på om det föreligger sådana förhållanden som borde påverkat underlaget.

RRV gör bedömningen att utifrån redovisade och använda principer för upprättande av underlaget är utfallet i allt väsentligt rättvisande. Beträffande förutsättningarna för att upprätta underlaget till årsredovisningen för staten gör RRV bedömningen att det finns en avsaknad av enhetlighet rörande principer för främst värdering och redovisning av olika poster. Detta innebär att det saknas förutsättningar för att underlaget fullt ut skall uppfylla kraven på god redovisningssed för koncernredovisning.

Gällande redovisningsprinciper tar i första hand sikte på enskilda myndigheters redovisning och inte på statens konsoliderade redovisning. En översyn av regelverket kommer att göras i syfte att uppnå större enhetlighet i redovisningsprinciperna för att i högre grad uppfylla kraven på koncernredovisning.

1.4 Olika aspekter på det ekonomiska utfallet

I årsredovisningen redovisas det ekonomiska utfallet utifrån olika utgångspunkter. Resultaträkningen ger underlag för bedömning av bl.a. statens samlade resursförbrukning. Värdet av statens tillgångar och skulder redovisas i balansräkningen. Finansieringsanalysen visar statens betalningar. Resultaträkningen, balansräkningen och finansieringsanalysen omfattar myndigheterna, inklusive affärsverken, under regering och riksdag med undantag för Riksbanken. Dessutom ingår försäkringskassorna och de fonder som redovisas av myndigheter. Alla verksamheter inkluderas i bokslutet oavsett finansiering. I skrivelsen jämförs utfallet för 1999 med utfallet för 1998.

Statsbudgeten omfattar inkomster och utgifter som påverkar statens lånebehov. För att stats-

budgetens saldo skall överensstämma med statens lånebehov redovisas även Riksgäldskontorets nettoutlåning och en kassamässig korrigerings på statsbudgeten. I skrivelsen jämförs och kommenteras statsbudgetens utfall för 1999 med de budgeterade inkomsterna och utgifterna på statsbudgeten.

Staten har utestående ekonomiska förpliktelser i form av garantier. Vissa av dessa åtaganden kommer att medföra framtida budgetbelastningar. Den statliga garantiverksamheten redovisas i ett eget kapitel i skrivelsen.

1.5 Sammanfattning av det ekonomiska utfallet m.m.

I tabell 1.1 sammanfattas det ekonomiska utfallet för 1999.

Tabell 1.1 Sammanfattning av det ekonomiska utfallet

Miljarder kronor

	Utfall 1999	Utfall 1998
Den offentliga sektorns finansiella sparande (procent av BNP)	1,9	1,9
Budgeteringsmarginal	1,5	2,0
Nettoförmögenhet	-1 088	-1 177
Statsskuld	1 370	1 446
Årets resultat (över-/underskott)	55	-31
Statsbudgetens saldo	82	10
Garanterad kapitalskuld	681	668

Budgetpolitiska mål

De budgetpolitiska mål som riksdagen har beslutat om innebär att:

- Den *offentliga sektorns finansiella sparande* skall uppgå till 2 procent av bruttonationalprodukten (BNP) i genomsnitt över en konjunkturcykel. För 1999 fastställde riksdagen målet för det finansiella sparatet till 0,5 procent av BNP. Utfallet för 1999 blev preliminärt 1,9 procent av BNP eller 37 miljarder kronor.
- De takbegränsade utgifterna skall rymmas inom beslutade *utgiftstak för staten*. För 1999 har riksdagen fastställt utgiftstaket till 753 miljarder kronor. Utfallet för de takbegränsade utgifterna blev 751,5 miljarder kronor, vilket innebär att utgiftstaket klarades med

en budgeteringsmarginal på 1,5 miljarder kronor.

Resultat- och balansräkning

Statens balansräkning visar att *nettoförmögenheten*, dvs. skillnaden mellan tillgångarnas och skuldernas bokförda värde, var -1 088 miljarder kronor vid utgången av 1999, vilket är en förbättring med 89 miljarder kronor (8 procent) jämfört med 1998. Förbättringen förklaras framför allt av att statsskulden minskat med 76 miljarder kronor. Vid utgången av 1999 uppgick *statsskulden* till 1 370 miljarder kronor.

Resultaträkningen visar att statens *totala intäkter*, inklusive finansiella intäkter, 1999 blev 969 miljarder kronor, vilket är en ökning med 39 miljarder kronor (4 procent) jämfört med 1998. Ökningen förklaras främst av ökade skattebetalningar och valutavinster.

Statens *totala kostnader* 1999, enligt resultaträkningen, blev 914 miljarder kronor, vilket är en minskning med 47 miljarder kronor (5 procent) jämfört med 1998. Minskningen förklaras främst av minskade finansiella kostnader.

De ökade intäkterna och minskade kostnaderna innebär att resultaträkningen visar ett *överskott* på 55 miljarder kronor 1999. Resultatförbättringen, från ett underskott på 31 miljarder kronor 1998.

Statsbudgetens utfall

Statsbudgetens överskott uppgick till 82 miljarder kronor vid utgången av 1999. En stor del av budgetöverskottet beror på överföringar från AP-fonden och inbetalningar av premiepensionsmedel till Riksgäldskontoret. Om man justerar för dessa transaktioner blev det underliggande överskottet 10 miljarder kronor.

Statsbudgetens inkomster blev 725 miljarder kronor 1999, vilket är 29 miljarder kronor högre än beräknat. Skillnaden förklaras framför allt av högre förvärvsinkomster, realisationsvinster och konsumtion vilket medfört högre inkomstskatter, socialavgifter och mervärdesskatt.

Statsbudgetens utgifter blev 643 miljarder kronor vilket är 37 miljarder kronor lägre än vad som ursprungligen budgeterats. Skillnaden för-

klaras främst av att Riksgäldskontorets nettoutlåning blev 45 miljarder kronor lägre än beräknat. Detta motverkades till en del av att ränteutgifterna blev högre än beräknat.

Statliga garantier

Den totala *garanterade kapitalskulden* uppgick till 681 miljarder kronor 1999. Om Insättningsgarantinämnden exkluderas uppgick den garanterade kapitalskulden till knappt 283 miljarder kronor efter en ökning med 7 miljarder kronor sedan 1998.

Det ekonomiska utfallet för den statliga garantiverksamheten exklusive Insättningsgarantinämnden var ett nettoöverskott på 390 miljoner kronor under 1999. För 1998 var motsvarande siffra ett underskott på 760 miljoner kronor.

Utvecklingen inom statsförvaltningen

Den *statliga konsumtionen* 1999 uppgick till 154 miljarder kronor. Räknat i fasta priser innebär detta en konsumtionsökning med 1 procent jämfört med 1998.

Antalet anställda inom staten, inklusive de allmänna försäkringskassorna, uppgick till 220 300 heltidspersoner 1999, efter en marginell minskning med 0,1 procent sedan förra året. Om affärsverken borträknas uppgick antalet heltidspersoner till 204 100.

Antalet uppsagda uppgick till 2 300 under 1999. Av de som blev uppsagda var ca 1 850 anställda inom den civila statsförvaltningen, ca 200 vid affärsverken och drygt 250 vid försvaret.

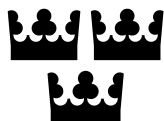
Riksrevisionsverkets iakttagelser

RRV:s effektivitetsrevision har publicerat 34 rapporter under 1999. I skrivelsen görs en genomgång av flertalet av rapporterna och regeringens åtgärder med anledning av dessa.

RRV:s årliga revision har resulterat i att 21 myndigheter har fått invändning i revisionsberättelsen för räkenskapsåret 1999. År 1998 fick 19 myndigheter revisionsberättelse med invändning. RRV bedömer att kvaliteten på årsredovisningarnas information har förbättrats medan förvaltningsfel i ökad utsträckning har lett till invändning.

2

Makroekonomiska förutsättningar och uppföljning av de budgetpolitiska målen

2 Makroekonomiska förutsättningar och uppföljning av de budgetpolitiska målen

2.1 Makroekonomiska förutsättningar

Den offentliga sektorns finanser och statsbudgetens inkomster och utgifter är starkt beroende av den ekonomiska utvecklingen. En tumregel är att en procents högre bruttonationalprodukt (BNP) stärker de offentliga finanserna med 0,75 procent (uttryckt som andel av BNP) eller med ca 15 miljarder kronor. Skatteinkomsterna varierar i stort med BNP i löpande priser, eftersom viktiga skattebaser (löner, hushållens konsumtionsutgifter m.m.) är relaterade till BNP. Med vissa undantag, exempelvis biståndet och avgiften till EU, minskar transfereringsutgifterna vid en högre tillväxt.

I tabell 2.1 redovisas några av de makroekonomiska förutsättningar som är av särskild vikt för de offentliga finanserna.

År 1999 var ett bra år för svensk ekonomi. BNP växte med 3,8 procent i fasta priser för att totalt uppgå till 1 972 miljarder kronor. I budgetpropositionen för 1999 bedömdes BNP öka med 3 procent i fasta priser.

Under året uppgick inflationen mätt som KPI till 0,3 procent vilket var 0,4 procentenheter lägre än bedömningen i budgetpropositionen för 1999. För innevarande år minskar statens utgifter endast marginellt då KPI blir lägre eftersom prisbasbeloppet påverkas med ett års eftersläpning. Prisbasbeloppet för 1999 var 36 400 kronor.

Tabell 2.1 Makroekonomiska förutsättningar

	Utfall 1998	1999		
		BP99	Utfall	Utfall- BP99
BNP ¹	3,0	3,0	3,8	0,8
BNP i nivå ²	1 890	1 886	1 972	86
Prisbasbelopp ³	36,4	36,4	36,4	0,0
KPI Årsgenomsnitt	0,4	0,7	0,3	-0,4
Hushållens konsumtionsutgifter ¹	2,4	2,9	4,1	1,2
Utbetald lönesumma ⁴	5,5	4,1	6,0	1,9
Öppen arbetslöshet ⁵	6,5	5,7	5,6	-0,1
Arbetsmarkn.pol åtgärder ⁵	3,9	3,9	3,1	-0,8
Ränta 5 år Årsgenomsnitt	4,7	4,7	4,5	-0,2
Ränta 6 månader Årsgenomsnitt	3,6	4,3	3,3	-1,0

¹ Årlig procentuell förändring i fasta priser

² Av förändringen i löpande priser förklarar omläggningen av nationalräkenskaper ca 90 mdkr. Justerat för NR-omläggningen innebär detta att BNP-förändringen i löpande priser jmf beräkningen i BP99 var nära noll. Den lägre prisnivån i jämförelse med beräkningen i BP99 medför att BNP i förhållande till beräkningen i BP99 ökar med 0,8 procentenheter i fasta priser.

³ Tusental kronor

⁴ Årlig procentuell förändring i löpande priser

⁵ Andel av arbetskraften

Hushållens konsumtionsutgifter ökade 1999 med 4,1 procent i fasta priser. I budgetpropositionen för 1999 beräknades hushållens konsumtionsutgifter öka med 2,9 procent. Hushållens konsumtionsökning blev således 1,2 procentenheter högre i fasta priser. Förklaringen till att den nominella konsumtionsökningen endast blev 7 miljarder kronor är att konsumentpriserna blev lägre än tidigare beräknat. Hushållens konsumtionsutgifter utgör större delen av skattebasen

för mervärdesskatten. En förändring av hushållens konsumtionsutgifter med en procentenhet i löpande priser (vilket motsvarar ca 10 miljarder kronor) påverkar inkomster av mervärdesskatten med ca 1 miljard kronor.

Lönesumman ökade preliminärt 1999 med 6 procent. I budgetpropositionen för 1999 beräknades lönesumman öka med 4,1 procent. Lönesumman har direkt effekt på inkomsterna av socialavgifter och inkomstskatter.

Under 1999 uppgick den genomsnittliga öppna arbetslösheten mätt som andel av arbetskraften till 5,6 procent. Detta var en tiondels procentenhet lägre än bedömningen i budgetpropositionen för 1999. Samtidigt uppgick andelen av arbetskraften i arbetsmarknadspolitiska åtgärder till 3,1 procent vilket var 0,8 procentenheter lägre jämfört med bedömningen i budgetpropositionen för 1999.

Mätt som årsgenomsnitt blev sexmånadersräntan en procentenhet lägre än vad som beräknades i budgetpropositionen för 1999. Den femåriga räntan blev 0,2 procentenheter lägre än beräknat.

2.2 Uppföljning av de budgetpolitiska målen

De budgetpolitiska mål som riksdagen har beslutat om innebär att:

- Den offentliga sektorns finansiella sparande skall uppgå till 2 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. För 1999 fastställde riksdagen målet för det finansiella sparandet till 0,5 procent av BNP.
- De takbegränsade utgifterna skall rymmas inom beslutade utgiftstak för staten. För 1999 har riksdagen fastställt utgiftstaket till 753 miljarder kronor.

Den offentliga sektorns finansiella sparande

Det finansiella sparandet för den offentliga sektorn är resultatet av samtliga transaktioner som påverkar den finansiella nettoförmögenheten. Finansiella transaktioner som köp och försäljning av aktier och andra finansiella tillgångar påverkar således inte det finansiella sparandet. Det samma gäller värdeförändringar på tillgångar och skulder. Däremot påverkas den offentliga brut-

toskulden av anskaffning och försäljning av finansiella tillgångar samt värdeförändringar.

Målet för det finansiella sparandet omfattar hela den offentliga sektorn som den definieras i nationalräkenskaperna, dvs. förutom staten även ålderspensionssystemet och den kommunala sektorn. Det finansiella sparandet påverkas därför inte av transaktioner mellan den offentliga sektorns olika delar. Till ålderspensionssystemet räknas AP-fonderna och Premiépensionssystemet. Den kommunala sektorn omfattar kommuner, landsting och kyrkokommuner. Affärsverken ingår enligt nationalräkenskapernas definition inte i den statliga sektorn utan räknas till företagssektorn.

Det finns en rad olika skäl till att Sverige bör ha ett överskott i de offentliga finanserna:

- Den offentliga sektorns nettoskuld bör minska för att stärka förtroendet för den svenska ekonomin.
- Den offentliga skulden skall amorteras ned för att minska belastningen av räntor och amorteringar för framtida generationer. Av rättviseskäl måste Sverige därför minska den offentliga skulden. Statsskulden uppgick vid årskiftet 1999/2000 till 1 370 miljarder kronor. Ränteutgifterna för statsskulden uppgick till 90 miljarder kronor år 1999. Dessa medel skulle kunna användas till viktigare ändamål.
- Sparandet i Sverige måste vara högt för att Sveriges internationella skuldsättning skall kunna minska samtidigt som investeringsnivån är hög. Även den offentliga sektorn måste bidra till ett högt sparande.
- De offentliga finanserna i Sverige är förhållandevis konjunktur känsliga. Med ett ambitiöst överskottsmål för de offentliga finanserna ökar möjligheterna att motverka en kraftigt konjunkturavmattning med aktiva åtgärder utan att underskottet hotar att bli för stort och att underskottsgränsen på 3 procent av BNP i Stabilitets- och tillväxtpakten överskrids.
- Sverige måste rusta inför framtiden. Som bl.a. Långtidsutredningen har visat kommer andelen äldre att öka kraftigt från omkring 2010. Detta medför ökade utgifter för såväl pensioner som vård och omsorg, samtidigt som deltagandet i arbetskraften blir lägre. Den offentliga sektorn måste vara ekono-

miskt stark för att kunna möta denna utveckling.

Mot denna bakgrund har riksdagen beslutat att det långsiktiga målet för de offentliga finanserna skall vara ett överskott på 2 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Utifrån detta övergripande mål fastställer sedan riksdagen årsvisa överskottsmål. För samtliga år 1997–1999 har överskottsmålet klarats med bred marginal.

Tabell 2.2 Den offentliga sektorns finansiella sparande

Procent av BNP

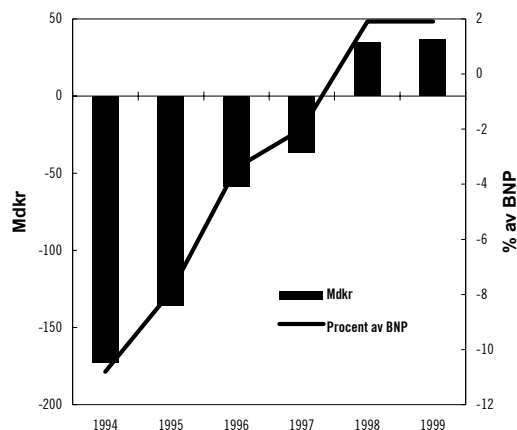
	1997	1998	1999
Överskottsmål	-3,0	0,0	0,5
Utfall ¹	-2,0	1,9	1,9

¹ Nationalräkenskaperna för åren 1997-1999 är ännu preliminära.

För 1999 har riksdagen beslutat att de offentliga finanserna skall uppvisa ett överskott på 0,5 procent av BNP. En gradvis anpassning mot det långsiktiga målet om ett överskott på i genomsnitt 2 procent planerades genom ett överskott på 0,5 procent av BNP år 1999 och ett överskott på 2 procent för respektive år 2000-2003.

År 1994 var underskottet i de offentliga finanserna 173 miljarder kronor eller 10,8 procent av BNP. För 1999 visar de offentliga finanserna, enligt de preliminära nationalräkenskaperna, ett överskott på 36,9 miljarder kronor, vilket motsvarar 1,9 procent av BNP. Överskottet i de offentliga finanserna som andel av BNP har således förstärkts med 12,7 procentenheter sedan 1994. Större delen av denna förbättring – mer än 8 procentenheter – har åstadkommit genom att utgifterna har ökat långsammare än BNP. Endast en mindre del av förbättringen av det offentliga överskottet beror på konjunkturmässiga eller tillfälliga faktorer. Förbättringen är huvudsakligen en följd av det saneringsprogram för de offentliga finanserna som påbörjades 1994 och som slutförts i och med budgeten för 1998. Saneeringsprogrammet under dessa år omfattade åtgärder som väntades innebära en varaktig årlig budgetförstärkning på 126 miljarder kronor eller ca 8 procent av BNP.

Diagram 2.1 Den offentliga sektorns finansiella sparande

Överskottet för de offentliga finanserna uppgick 1999 preliminärt till 36,9 miljarder kronor eller 1,9 procent av BNP (se tabell 2.2). Överskottsmålet, som uppgick till 0,5 procent av BNP, klarades således med bred marginal.

Jämfört med den beräkning som gjordes i budgetpropositionen för 1999 har det finansiella sparandet förbättrats med 15,6 miljarder kronor eller med 0,8 procent av BNP. Ökningen förklaras främst av att skatte- och avgiftsinkomsterna blev 28,4 miljarder kronor högre än vad som beräknades i budgetpropositionen för 1999.

Jämfört med 1998 är det finansiella sparandet som andel av BNP oförändrat. Det finansiella sparandet för 1998 drogs dock tillfälligt upp med 0,9 procent av BNP till följd av att bolagiseringen av AP-fondens fastigheter bokfördes som försäljning av fastigheter i nationalräkenskaperna och därmed tillgodoräknades det finansiella sparandet. Om man bortser från detta förstärktes sparandet med 1 procent av BNP mellan 1998 och 1999, vilket framför allt förklaras av att utgifterna minskade som andel av BNP.

Tabell 2.3 Den offentliga sektorns finansiella sparande

Miljarder kronor

	Utfall 1998	1999		Utfall BP99
		BP99	Utfall	
Inkomster	1 145,0	1 163,8	1 187,8	24,0
varav skatter och avgifter	996,2	1 014,8	1 043,2	28,4
Utgifter	1 110,0	1 142,5	1 150,8	8,3
Finansiellt sparande	35,0	21,3	36,9	15,6
Procent av BNP	1,9	1,1	1,9	0,8

Statens finansiella sparande uppgick preliminärt till 76,5 miljarder kronor 1999 (3,9 procent av BNP) och statsbudgetens saldo visade ett överskott på 82 miljarder kronor. I tabell 2.4 redovisas de större poster som förklarar skillnaden mellan statens finansiella sparande och statsbudgetens saldo budgetåret 1999. Riksgäldskontorets utlåning till Centrala studiemedelsnämnden uppgick 1999 till 11 miljarder kronor. Utlåningen belastar statsbudgetens saldo medan statens finansiella sparande inte påverkas. Ytterligare en post som påverkar statsbudgetens saldo, men inte statens finansiella sparande, är kurs- och valutaförändringar på statsskulden. I posten övrigt korrigeras för bl.a. skillnader i periodisering mellan redovisningen i nationalräkenskaperna och i statsbudgeten av skatter och räntor.

Tabell 2.4 Den statliga sektorns finansiella sparande och övergången till statsbudgetens saldo

Miljarder kronor

	1999
Statens finansiella sparande	76,5
CSN studielån m.m. ¹	-7,9
Kurs-/valuta förluster på statsskulden	-4,1
Övrigt	17,5
Statsbudgetens saldo	82,0

¹ Nettot inkluderar förutom CSN studielån under Riksgäldskontorets nettoutlåning även inbetalningar på inkomsttypen 4000 Återbetalning av lån.

Utgiftstaket för staten

Utgiftstaket för staten infördes fr.o.m. budgetåret 1997. Syftet med utgiftstaket är framför allt att ge riksdagen och regeringen förbättrad kontroll och styrning över anvisade medel och utgiftsutvecklingen. Genom att riksdagen beslutar om ett tak för utgifterna tydliggörs även behovet av prioriteringar mellan olika utgiftsområden. Vidare ger utgiftstaken budgetpolitiken en lång-

siktig inriktning med hög förutsägbarhet och främjar därmed trovärdigheten i den ekonomiska politiken. Utgiftstaket för staten underlättar därmed möjligheten att uppnå målet för det finansiella sparandet i den offentliga sektorn.

Som framgår av tabell 2.5 minskar utgiftstaket i relation till BNP från 40,1 procent 1997 till 38,2 procent 1999, dvs. en minskning med 1,9 procentenheter. Med anledning av ålderspensionsreformen höjdes utgiftstaket för 1999 med 19 miljarder kronor i budgetpropositionen för 1999. Justeras utgiftstaken 1997 och 1998 för det fall ålderspensionsreformen hade genomförts redan 1997, minskar utgiftstakets andel av BNP med 2,9 procentenheter under perioden 1997–1999.

Tabell 2.5 Utgiftstak för staten 1997-1999

Miljarder kronor

	1997	1998	1999
Utgiftstak för staten	723	720	753
Procent av BNP	39,9	38,1	38,2
Procent av BNP efter tekniska justeringar ¹	40,9	39,1	38,2

¹ För att möjliggöra en rättvisande jämförelse över tiden bör utgiftstaken justeras åren 1997-1998 för de tekniska justeringar som gjordes av utgiftstaket 1999 p.g.a. effekterna av ålderspensionsreformen.

De takbegränsade utgifterna omfattar utgiftsramarna för 26 utgiftsområden (nr 1-25 och 27) samt utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. Utgiftsområde 26 Statskuldräntor m.m. ingår inte eftersom riksdag och regering i mycket begränsad omfattning kan påverka dessa utgifter på kort sikt. De takbegränsade utgifterna utgörs av faktiskt förbrukade anslagsmedel, vilket innebär att myndigheternas utnyttjande av ingående reservationer, anslags-sparande och anslagskredit ingår. Till de takbegränsade utgifterna adderas därför också posten minskning av anslagsbehållningar. I budgetpropositionen för 1999 budgeterades minskningen av anslagsbehållningar till 5 miljarder kronor. I redovisningen av utfallet ingår dock denna post i utgifterna under respektive anslag och utgiftsområde.

Skillnaden mellan det fastställda utgiftstaket och de takbegränsade utgifterna utgörs av budgeteringsmarginalen. Budgeteringsmarginalens syfte är att utgöra en buffert mot såväl makroekonomisk osäkerhet som den osäkerhet som finns kring de finansiella konsekvenserna av fattade beslut. Budgeteringsmarginalen är ofinansierad och om den tas i anspråk innebär det att överskottet i de offentliga finanserna försämras.

Riksdagen fastställde våren 1996 utgiftstaket för staten för budgetåret 1999 till 735 miljarder kronor. Budgeteringsmarginalen beräknades till 22 miljarder kronor. Med anledning av riksdagsbeslutet om sänkt fastighetsskatt sänktes utgiftstaket med 1 miljard kronor (bet. 1997/98:FiU20) till 734 miljarder kronor. I budgetpropositionen för 1999 gjordes en teknisk justering av utgiftstaket till följd av ålderspensionsreformen med 19 miljarder kronor, vilket innebar att utgiftstaket höjdes till 753 miljarder kronor.

I budgetpropositionen för 1999 beräknades de takbegränsade utgifterna till 749,7 miljarder kronor. Budgeteringsmarginalen beräknades därmed uppgå till 3,3 miljarder kronor.

I 1999 års ekonomiska vårproposition gjorde regeringen bedömningen att utgiftstaket för staten var hotat. Den främsta orsaken var att utgifterna för anslaget *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* under utgiftsområde 10 förväntades bli högre än anvisade medel på statsbudgeten. Regeringen beslutade därför om ett antal utgiftsbegränsande åtgärder för att undvika ett överskridande. Sammantaget beräknades dessa åtgärder reducera de takbegränsade utgifterna med ca 8 miljarder kronor. Efter dessa åtgärder beräknades budgeteringsmarginalen uppgå till 1,2 miljarder kronor. I budgetpropositionen för 2000 beräknades budgeteringsmarginalen för 1999 till 1 miljard kronor.

Utfallet för de takbegränsade utgifterna blev 751,5 miljarder kronor. Det innebär att budgeteringsmarginalen blev 1,5 miljarder kronor, vilket är 1,9 miljarder kronor lägre än vad som beräknades i budgetpropositionen för 1999. Statens utgifter exklusive statsskuldräntor blev 1,5 miljarder kronor högre än vad som budgeterades i statsbudgeten och utfallet för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten blev 0,3 miljarder kronor högre.

Som andel av BNP uppgick de takbegränsade utgifterna för 1999 till 38,2 procent, vilket är 0,1 procentenheter högre än 1998. Justerat för tekniska förändringar (ålderspensionsreformen) är däremot de takbegränsade utgifterna som andel av BNP ca 0,9 procentenheter lägre jämfört med 1998. Jämfört med 1998 ökade de takbegränsade utgifterna med 33,4 miljarder kronor, varav ca 19 miljarder kronor förklaras ålderspensionsreformen.

Tabell 2.6 Takbegränsade utgifter

Miljarder kronor

	Utfall 1998	1999		Utfall- BP99
		BP99	Utfall	
Utgifter exkl. statsskuldräntor	585,7	613,8 ¹	615,3	1,5
Ålderspensionssystemet vid sidan av stats- budgeten	132,3	135,8	136,2	0,3
Takbegränsade utgifter	718,0	749,7	751,5	1,9
Budgeteringsmarginal	2,0	3,3	1,5	-1,9
Utgiftstak för staten	720,0	753,0	753,0	0,0

¹ Inkl. posten Minskning av anslagsbehållningar med 5 miljarder kronor.
Anmärkning: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

Utgiftstaket för den offentliga sektorn

Utgiftstaket för den offentliga sektorn beräknas som summan av det fastställda utgiftstaket för staten och den beräknade kommunala utgiftsnivån med avdrag för interna transaktioner mellan staten, kommunsektorn och ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. Den största delen av de interna transaktionerna utgörs av statsbidrag till den kommunala sektorn, bl.a. det generella statsbidraget.

I enlighet med den kommunala självstyrelsens princip beslutar kommuner och landsting själva om sina utgifter. Utgiftstaket för den offentliga sektorn ges därför en annan innebörd än utgiftstaket för staten. Den lösning som valts innebär att riksdagen, vid varje beslut om ett statligt utgiftstak, även godkänner en beräkning av de kommunala utgifterna. I det statliga utgiftstaket ingår dock statens bidrag till kommunerna, vilket innebär att riksdagen indirekt påverkar de kommunala utgifternas storlek. Att riksdagen skall godkänna ett tak för hela den offentliga sektorn motiveras bl.a. med att det är de totala offentliga utgifterna som på sikt är avgörande för skatteuttagets nivå.

Utfallet 1999 för utgiftstaket för den offentliga sektorn blev 1 056 miljarder kronor eller preliminärt 53,5 procent av BNP. I 1996 års ekonomiska vårproposition redovisade regeringen den första beräkningen av utgiftstaket för den offentliga sektorn för 1999. Det preliminära utfallet för 1999 innebär att utgiftstaket blev 21 miljarder kronor lägre än denna beräkning. Utgiftstaket för staten blev 18 miljarder kronor högre än vad som beräknades i 1996 års ekonomiska vårproposition (de tekniska justeringar som gjorts av utgiftstaket förklaras i föregående

avsnitt). Utfallet för kommunsektorns utgifter uppgick till 474 miljarder kronor, vilket är 15 miljarder kronor högre än vad som ursprungligen beräknades. Ökningen förklaras till största delen av högre konsumtionsutgifter. I och med omläggningen av nationalräkenskaperna ändrades definitionen av konsumtionsbegreppet, varför det inte är möjligt att redovisa vilka delar av konsumtionen som har ökat. Slutligen har posten interna transaktioner ökat med 54 miljarder kronor. Ökningen beror till två tredjedelar på större statsbidrag. Resterande del förklaras framför allt av införandet av statliga ålderspensionsavgifter hösten 1999 till följd av ålderspensionsreformen.

Jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 1999 är utfallet 6 miljarder kronor högre.

Skillnaden förklaras framför allt av posten interna transaktioner, vilken minskar med 9 miljarder kronor. Knappt hälften av skillnaden beror på omläggningen av nationalräkenskaperna.

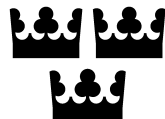
Tabell 2.7 Utgiftstak för offentlig sektor

Miljarder kronor

	Utfall 1998	1999		Utfall- BP99
		BP99	Utfall	
Staten inkl. ålders- pensionssystemet	720	753	753	0
Kommunsektorn	456	477	474	-3
Interna transaktioner	-152	-180	-171	9
Summa	1 024	1 050	1 056	6
Procent av BNP	54,2	53,2	53,5	0,3

3

Samband mellan resultaträkningen och statsbudgeten

3 Samband mellan resultaträkningen och statsbudgeten

3.1 Inledning

I detta kapitel förklaras de väsentligaste skillnaderna mellan resultaträkningen och statsbudgeten genom dels exemplifieringar, dels en tabell där statsbudgetens saldo härleds från resultaträkningens resultat.

3.2 Avgränsning, struktur och redovisningsprinciper

Avgränsning, struktur och redovisningsprinciper avseende statsbudgeten och resultaträkningen skiljer sig åt. Avseende avgränsning är ett exempel att affärsverken ingår i resultaträkningen men ligger utanför statsbudgeten. Alla avgifter och bidrag som myndigheterna får disponera redovisas i resultaträkningen men inte i statsbudgeten.

Avseende strukturen har statsbudgeten en verksamhets- och myndighetsstruktur där indelningen är utgiftsområden, verksamhetsområden och anslag. Resultaträkningen är däremot indelad i intäkts- och kostnadsslag. Jämförelser av poster i resultaträkningen och statsbudgeten låter sig därmed oftast inte göras utan dokumenten kompletterar istället varandra.

Avseende redovisningsprinciper upprättas statsbudgeten enligt de principer som anges i budgetlagen, dvs. en redovisning av in- och utbetalningar (kassamässigt) eller utgifter och inkomster beroende på transaktion. I resultaträkningen sker redovisningen i princip enligt bokföringsmässiga grunder, dvs. redovisning av intäkter och kostnader.

I tabellen nedan exemplifieras både skillnader och likheter.

Tabell 3.1 Jämförelse resultaträkningen och statsbudgeten

	Resultaträkningen	Statsbudgeten
Skatt	inbetalning	inbetalning
Offentligrättslig avgift som betalas in på inkomsttitel	intäkt	inkomst
Avgift av tillfällig natur eller mindre omfattning	intäkt	utgiftsreduktion på anslag
Övriga avgifter	intäkt	ingen påverkan på anslag eller inkomsttitlar
Erhållna bidrag som används i verksamheten	intäkt	ingen påverkan på anslag eller inkomsttitlar
Transferering	utbetalning	utbetalning
Avsättning till framtida åtagande	kostnad/(intäkt) vid förändring	utgift när betalning sker
Lön, varor, tjänster, m.m.	kostnad	utgift
Andel av företags vinst/förlust	intäkt/kostnad enl. kapitalandelsmetoden	inkomst vid utdelning
Orealiserad valutavinst/förlust	intäkt/kostnad	ingen påverkan
Upplupen ränteintäkt/kostnad	intäkt/kostnad	ingen påverkan

Nedan kommenteras tabell 3.1.

Skatt

Skatter redovisas i princip när inbetalning sker både i resultaträkningen och på statsbudgeten. Trots detta finns det skillnader mellan redovisade skatteinbetalningar i resultaträkningen för

1999 (770 miljarder kronor) och utfall av skatteincomester på statsbudgeten 1999 (672 miljarder kronor). Skillnaden förklaras dels av olika avgränsningar av skatter, dels av olika redovisningsprinciper för elimineringar av interna mellanhavanden (för ytterligare förklaring hänvisas till avsnitt 4.6).

Avgifter och bidrag

I resultaträkningen redovisas i princip samtliga statens avgifter och bidrag enligt bokföringsmässiga principer. På statsbudgeten redovisas endast avgiftsinkomster som myndigheterna inte får disponera, vanligtvis offentlighetsrättsliga avgifter. Därutöver redovisas avgiftsinkomster av tillfällig natur eller av mindre omfattning (enligt 4 § avgiftsförordningen) som en utgiftsreduktion på anslag.

Avgifter och bidrag som myndigheterna får disponera redovisas som intäkt i resultaträkningen medan de i princip inte har någon påverkan på statsbudgeten. Dock påverkar nettobetalingar från avgifts- och bidragsfinansierad verksamhet saldot på myndigheternas räntekonton i Riksgäldskontoret och därmed Riksgäldskontorets nettoutlåning, vilket i sin tur påverkar kassamässig korrigerings på statsbudgeten (se kommande avsnitt om poster på statsbudgeten).

Transferering

Transfereringar redovisas när betalning sker (kassamässigt) både på statsbudgeten och i resultaträkningen. Någon jämförelse av belopp låter sig inte göras, bl.a. på grund av att ålderspensionssystemet redovisas utanför statsbudgeten medan det ingår i resultaträkningen.

Avsättning till framtida åtagande

I resultaträkningen redovisas förändringen av avsättningar för framtida åtaganden, t.ex. avsättningar till statliga tjänstepensioner, som en kostnad medan statsbudgeten belastas när utgiften uppstår, dvs. i princip när betalning sker.

Löner, varor, tjänster m.m.

Löner och anskaffning av varor och tjänster redovisas när utgift uppstår, dvs. vid anskaffningstillfället, på statsbudgeten. I resultaträkningen redovisas årets resursförbrukning som en kostnad, dvs. utgiften periodiseras. I resultaträkningen kan en summering göras av kostnader för personal, lokaler och övriga driftkostnader. Någon sådan summering finns dock inte på statsbudgeten varför en jämförelse av belopp inte är möjlig.

Andel av företags vinst/förlust

Andelar i dotter- och intresseföretag redovisas i resultaträkningen enligt den s.k. kapitalandelsmetoden, vilket innebär att statens andel av företagets vinster/förluster redovisas som en intäkt/kostnad. På statsbudgeten redovisas en inkomst först när företag betalar ut utdelningar till staten.

Orealiserad valutavinst/förlust och upplupen räntintäkt/kostnad

Räntor på statsskulden redovisas på olika sätt i resultaträkningen och på statsbudgeten. Orealiserade valutaförluster/vinster och upplupna räntekostnader på exempelvis nollkupongobligationer påverkar resultaträkningen men inte statsbudgeten.

Poster på statsbudgeten

För att få överensstämmelse mellan statsbudgetens saldo och statens lånebehov har de två posterna Riksgäldskontorets nettoutlåning och kassamässig korrigerings införts på statsbudgeten. Dessa har inte någon motsvarighet i resultaträkningen. Nettobetalingar från avgifts- och bidragsfinansierad verksamhet påverkar saldot på myndigheternas räntekonton i Riksgäldskontoret och ingår således i posten Riksgäldskontorets nettoutlåning. Den kassamässiga korrigerings utgör skillnaden mellan å ena sidan saldot av statsbudgetens anslag och inkomstitlar och å andra sidan nettot av in- och utbetalningar över statsverkets checkräkning.

Eliminering av interna mellanhavanden

När resultat- och balansräkningen konsolideras elimineras samtliga interna transaktioner inom staten. Däremot belastas statsbudgeten med internt fakturerade avgifter och skatter. I inkomsterna på statsbudgeten ingår exempelvis sociala avgifter för statens anställda och anslagen belastas med motsvarande avgifter. Det medför att den del av sociala avgifter som inte överförs till AP-fonderna är bruttoredoisad på statsbudgeten, men är eliminerad i resultaträkningen.

Statens lokalkostnader är ett annat exempel på när redovisningen mellan statsbudgeten och resultaträkningen skiljer sig åt. Interna hyresintäkter från Fortifikationsverket och Statens fastighetsverk elimineras mot myndigheters lokalkostnader i resultaträkningen. På statsbudgeten belastas anslagen med internt fakturerade hyror. Statsbudgeten belastas dock inte av Fortifikationsverkets eller Fastighetsverkets driftkostna-

der eftersom de är avgiftsfinansierade. Innebörden blir att statsbudgeten belastas med internt fakturerade hyresintäkter medan i resultaträkningen redovisas faktiska driftkostnader för statens fastighetsinnehav.

3.3 Härledning av statsbudgetens saldo från resultaträkningen

Av föregående avsnitt framgår att det finns väsentliga skillnader mellan resultaträkningen och statsbudgeten och att det därför inte är möjligt att på ett heltäckande sätt skapa jämförelse mellan enskilda rader i statsbudgetens utfall respektive i resultaträkningen eller i finansieringsanalysen.

Eftersom det finns ett samband mellan inkomster/utgifter, intäkter/kostnader och inbetalningar/utbetalningar är det möjligt att utifrån resultaträkningens saldo, via finansieringsanalysens saldo (nettoamortering av statens lån) komma fram till statsbudgetens saldo.

Av tabell 3.2 framgår sambanden mellan resultaträkningens saldo, finansieringsanalysens saldo och statsbudgetens saldo (statens lånebehov). För att komma från resultaträkningens saldo till statsbudgetens saldo måste flera justeringar göras. De kan grupperas in i:

- justeringar för transaktioner i resultaträkningen som inte medför betalningar,
- justeringar för förändringar av fordringar och skulder i balansräkningen,
- övriga transaktioner som påverkar betalningar, och
- justeringar som är hänförliga till statsskulden.

Tabell 3.2 Samband mellan några väsentliga saldomått i årsredovisningen

Miljoner kronor

Resultaträkningens saldo	55 299
<i>Justeringar för transaktioner som ej medför betalningar</i>	<i>17 291</i>
• Avskrivningar och nedskrivningar (inkl. nedskrivning av studielån)	23 510
• Orealiserade valutakursförändringar	-17 242
• Resultatandelar	-18 777
• Avsättningar till premiepensionssystemet och fonder	29 800
<i>Justering för förändring av fordringar och skulder</i>	<i>-9 309</i>
<i>Övriga transaktioner som påverkar betalningar</i>	<i>9 649</i>
• AP-fondmedel	45 000
• Investeringar	-34 934
• Försäljningsinkomster	1 145
• Nettoutlåning	-8 620
• Utdelningar i statliga bolag	7 058
Nettoamortering av statens lån (finansieringsanalysens saldo)	72 930
<i>Justeringar hänförliga till statsskulden</i>	<i>9 026</i>
• Förändring av kortsiktig placering	9 791
• Interna köp och försäljningar av statsskuldpaper	-698
• Utplåning utanför Riksgäldskontoret m.m.	-67
Statsbudgetens saldo (statens lånebehov)	81 956

Justeringar för transaktioner som inte medför betalningar

I resultaträkningen ingår vissa poster som inte medför betalningar, t.ex. avskrivningar och orealiserade valutakursförändringar, som måste tas bort för att komma fram till statsbudgetens saldo. Av de orealiserade valutakursförändringarna på 17,2 miljarder kronor var 2,8 miljarder kronor hänförliga direkt till statsskulden och 14,4 miljarder kronor till skuldskötselinstrument. I resultaträkningen redovisas statens andel av genererade vinster/förluster i statliga intresse- och dotterföretag som en intäkt/kostnad. Denna intäkt, som uppgick till 18,8 miljarder kronor, medförde inte några betalningar och måste således justeras för. Av justeringar avseende avsättningar är 25,8 miljarder kronor hänförliga till

premiepensionssystemet och 4 miljarder kronor till fonder.

Justeringar för förändringar av skulder och fordringar

De totala förändringarna av skulder och fordringar var -9,3 miljarder kronor, varav -3,8 miljarder kronor är förändringar av skulder och fordringar hänförliga till statsskulden. Statens betalningsnetto har påverkats negativt av att skulder och fordringar har förändrats. Mer information om orsakerna till förändringar av skulder och fordringar ges i balansräkningen och i finansieringsanalysen.

Övriga transaktioner som påverkar betalningar

Några transaktioner som medför betalningar, exempelvis investering och utdelningar, redovisas endast i balansräkningen och måste således läggas till resultaträkningens saldo för att komma fram till statsbudgetens saldo. Som ett led i den finansiella infasningen av det nya ålderspensionssystemet har 45 miljarder kronor överförts från AP-fonden till statsbudgeten. Denna överföring har inte påverkat resultaträkningen. Investeringar i anläggningstillgångar uppgick till 34,9 miljarder kronor, varav investeringar i materiella anläggningstillgångar var 33,5 miljarder kronor. Statens nettoutlåning uppgick till -8,6 miljarder kronor,

nyutlåningen var 13,2 miljarder kronor och amorteringar av lån uppgick till 4,6 miljarder kronor. Statens utdelningar från dotter- och intresseföretag uppgick till 7,1 miljarder kronor.

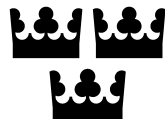
Nettoamorteringarna av statens lån uppgick till 72,9 miljarder kronor. Denna post är i absoluta tal identisk med saldot i finansieringsanalysen "statens nettouplåning" men redovisas här som ett positivt belopp, dvs. som en nettoamortering.

Justeringar som är hänförliga till statsskulden

Nettoamorteringarna av statens lån var 9 miljarder kronor lägre än statsbudgetens saldo. Skillnaden mellan statens nettoamortering och statsbudgetens saldo beror på att det finns transaktioner som påverkar statsskulden men som inte påverkar statsbudgetens saldo, exempelvis affärsverkens nettouplåning. Å andra sidan finns det transaktioner som påverkar statsbudgetens saldo men som inte påverkar statsskulden, exempelvis Riksgäldskontorets kortsiktiga placering på marknaden av betalningsöverskott på statverkets checkräkning och interna köp och försäljningar av statsskuldpaper. Förändringar av Riksgäldskontorets kortsiktiga placering vid årets slut var 9,8 miljarder kronor, varav 7,8 miljarder kronor är hänförliga till placeringar i finansiella institutioner, t.ex. banker, och 2 miljarder kronor till placeringar i Riksbanken för beredskap inför millennieskiftet.

4

1999 års resultaträkning,
balansräkning och
finansieringsanalys

4 1999 års resultaträkning, balansräkning och finansieringsanalys

4.1 Inledning

Resultaträkningen, balansräkningen och finansieringsanalysen baseras huvudsakligen på den information som myndigheterna inklusive affärsverken lämnar till statsredovisningen och den information som presenteras i deras årsredovisningar. I de fall denna information inte varit tillräcklig för att t.ex. möjliggöra elimineringar mellan myndigheter har information inhämtats i särskild ordning.

4.2 Olika avgränsningar av begreppet staten

Resultat- och balansräkningarna för staten omfattar myndigheterna, inklusive affärsverken, under riksdagen och regeringen och de fonder som redovisas av myndigheter. Dessutom ingår försäkringskassorna. Försäkringskassorna är inte statliga myndigheter men betraktas som sådana i detta sammanhang, eftersom de ingår i den statliga redovisningsorganisationen. Riksbankens grundfond ingår men däremot inte Riksbanken som har en självständig ställning. En förteckning över myndigheter och fonder redovisas i bilaga 1.5.

I nationalräkenskaperna (NR) avgränsas staten annorlunda. Nationalräkenskaperna är en statistisk sammanställning i kontoform över den svenska ekonomin med uppdelning på olika institutionella sektorer och olika slag av inkomster och utgifter. Begrepp, definitioner och klassificeringar följer de rekommendationer som Förenta

Nationerna (FN) utfärdat och den förordning som antagits av EU. I NR beräknas bruttonationalprodukten (BNP), det vill säga värdet av den totala produktionen av varor och tjänster i ett land under en tidsperiod. I nationalräkenskaperna delas den offentliga sektorn in i tre delsektorer; staten, kommunerna och socialförsäkringssektorn. Till staten räknas departementen och till dem hörande myndigheter och inrättningar samt vissa statliga fonder. Dessutom klassas bolag och stiftelser som till mer än 50 procent finansieras med statliga medel som ingående i den statliga sektorn. Affärsverken hör enligt nationalräkenskapernas avgränsning av staten till näringslivet. Från och med omläggningen 1999 av nationalräkenskaperna, enligt FN-rekommendationerna och EU-förordningen, omfattar socialförsäkringssektorn enbart AP-fonden och Premiepensionsmyndigheten.

4.3 Sammanställning av vissa nyckeluppgifter

I nedanstående tabell visas ett antal nyckeluppgifter för att åskådliggöra olika inslag i statens finanser. Statens nettoförmögenhet, statsskulden, skatteinbetalningar och transfereringar beskrivs i kommande avsnitt.

Tabell 4.1 Nyckeluppgifter i resultat- och balansräkningarna

Miljarder kronor

	1999	1998	1997	1996	1994/95
Statens nettoförmögenhet	-1 088	-1 177	-1 058	-1 038	-1 040
Statsskulden	1 370	1 446	1 426	1 408	1 368
Skatter	770	742	676	644	544
Transfereringar och bidrag	607	573	550	545	533
Kostnader för statens egen verksamhet	151	158	150	150	169
Årets resultat (över/underskott)	55	-32	-25	-45	-189

4.4 Nettoförmögenhetens förändring

Statens nettoförmögenhet är lika med skillnaden mellan tillgångarnas och skuldernas bokförda värde. Statsskulden, som i huvudsak motsvarar statsbudgetens ackumulerade underskott, svarar för den övervägande delen av skulderna och därmed den negativa nettoförmögenheten. Förändringen av nettoförmögenheten mellan två år påverkas därmed i huvudsak av statsskuldens förändring, men även av förändringar i övriga tillgångs- och skuldposter i balansräkningen.

Vid utgången av 1999 var nettoförmögenheten -1 088 miljarder kronor. Det är en förbättring med 89 miljarder kronor jämfört med 1998, då nettoförmögenheten var -1 177 miljarder kronor. Orsaken till förmögenhetens förändring kan sammanfattas enligt nedan:

Ökning av tillgångar	+ 25
Minskning av skulder	+94
Ökning av avsättningar	- 30
	+89

Av skuldminskningen är merparten, 76 miljarder kronor, hänförlig till statsskuldens minskning. Övriga minskningar förklaras till stor del av att skuldbytesavtal netto, har minskat (not 43 till balansräkningen), samt av förändring i periodavgränsningsposten Riksgäldskontorets upplupna räntekostnader (not 48 till balansräkningen). Ökningen av avsättningarna avser till största delen årets avsättning till premiereserven som var 26 miljarder kronor (not 4 till resultaträkningen).

Tillgångarna ökade med 25 miljarder kronor. Ökningen är fördelad på flertalet tillgångsslag varav de två största är finansiella tillgångar 14 miljarder kronor och kortfristiga placeringar 7 miljarder kronor. Varulager och periodavgränsningsposter uppvisar mindre minskningar.

Hos Centrala Studiestödsnämnden (CSN) har de osäkra studielånefordringarna i balansräkningen i form av konstaterade och befarade förluster skrivits ned med knappt 9 miljarder kronor. 1998 års nedskrivning var 2 miljarder kronor. Den stora ökningen av nedskrivningen är hänförlig till att CSN gjort en utökad förlustbedömning av sådana fordringar som inte hinner bli återbetalda på grund av åldersreglerna för återbetalning. Nedskrivningen av sådana fordringar har gjorts med 6 miljarder kronor 1999.

4.5 Statsskulden

Den trend från början av 1990-talet med betydande årliga öknings av statsskulden bröts under perioden 1995-96.

Under 1999 skedde en betydande minskning av statsskulden med 76 miljarder kronor, vilket motsvarar drygt 5 procent av den totala skulden. Till detta bidrog bl.a. en förstärkning av den svenska kronan under 1999, vilken påverkade skulden i positiv riktning motsvarande knappt 3 miljarder kronor av skuldminskningen. Statsskulden uppgick vid utgången av 1999, enligt den definition som används i årsredovisningen för staten, till 1 370 miljarder kronor.

Den statsskuld som Riksgäldskontoret redovisar skiljer sig från vad som redovisas i statens årsredovisning på grund av elimineringar som gjorts för främst Riksförsäkringsverkets och Riksgäldskontorets eget innehav av statsobligationer. Detta medför att den statsskuld Riksgäldskontoret redovisar är ca 4 miljarder kronor högre än vad som redovisas här. Se även not 47 till balansräkningen.

Tabell 4.2 Statsskuldens utveckling och sammansättning

Miljarder kronor

	1999	1998	1997	1996	1994/95
Penning- och obligationsmarknaden	1 016	1 013	940	894	818
Hushållsmarknaden	63	70	100	116	124
Lån i utländsk valuta	291	363	386	398	426
Summa	1 370	1 446	1 426	1 408	1 368

Statsskuld till bokfört värde inklusive eliminerings i årsredovisningen för staten och exklusive derivatportfölj. Skuld i utländsk valuta omvärderad till bokslutsdagens valutakurser.

Minskning av statsskulden med 76 miljarder kronor under 1999 kan förenklat sammanfattas enligt nedan.

Minskning av upplåning i svenska kronor, netto	- 4 miljarder
Minskning av upplåning i utländsk valuta, netto	- 69 miljarder
Skuldminskning p.g.a. valutakursförändringar	- 3 miljarder
Statsskuldens nettoförändring 1999	- 76 miljarder

(Not 47 till balansräkningen)

De svängningar som skett under 1990-talet i kronans värde på valutamarknaden har vissa år haft betydande effekter på valutaskuldens, och därmed statsskuldens, storlek. Exempelvis innebär försvagningen av den svenska kronan under 1998 att överskottet i statens budget på 9,7 miljarder kronor förvandlades till en ökning av statsskulden med totalt 20 miljarder kronor. Enligt de känslighetsberäkningar som görs, innebär en procents förändring av kronkursen vid dagens skuldnivå, en effekt med ca 3 miljarder kronor på skuldens storlek. Detta är en minskning med 1 miljard kronor jämfört med tidigare beräkningar.

Valutaskulden

Statsskulden kan delas upp i en kronskuld, dvs. lån i svenska kronor, respektive en valutaskuld. Upplåningen i utländsk valuta sker främst genom publika obligationslån och skuldbytesavtal (s.k. kron/valutaswapar). Enligt tabellen ovan uppgår den direkta kapitalmarknadsupplåningen i utländsk valuta till 291 miljarder kronor för 1999.

I de riktlinjer för statsskultsförvaltningen som regeringen årligen fastställer, avser Riksgäldskontorets upplåningsmandat i utländsk valuta även den valutaexponering som uppnås med derivatinstrument. För att få en rättvisande bild av

valutaexponeringen i statsskulden bör därför även de skuldbytesavtal mellan kronor och utländsk valuta och derivatpositioner, som ingått i syfte att uppnå avsedd valutafördelning och ränterisk beaktas.

Tabell 4.3 Valutaskulden inklusive värdet av derivatportfölj

Miljarder kronor

	1999	1998	1997	1996
Skuld utländsk valuta exkl. derivatportfölj	291	363	386	398
Skuld utländsk valuta inkl. derivatportfölj	402	459	436	426

Valutaupplåningens andel inklusive värdet av derivatportföljen har under perioden 1996-99 varit relativt stabil runt 30 procent av den totala statsskulden.

Kronskulden

Tabell 4.4 Lån i svenska kronor

Miljarder kronor

	1999	1998	1997	1996
Statsobligationer, nominella	675	682	680	635
Statsobligationer, reala	97	94	91	74
Statsskuldväxlar	244	226	144	180
Kontokrediter/dagslån	0	11	25	5
Penningmarknaden	1 016	1 013	940	894
Premieobligationer	54	59	61	60
Allemanssparkonto	0	0	29	44
Riksgäldskonto	3	6	7	12
Riksgäldssparkonto	6	5	3	
Hushållsmarknaden	63	70	100	116
Summa lån i svenska kronor	1 079	1 083	1 040	1 009

Merparten av upplåningen sker på den institutionella marknaden genom statsobligationer (lån med löptid över ett år) och statsskuldväxlar (lån med löptid i huvudsak under ett år). Tillsammans svarar dessa låneinstrument för 1 016 miljarder kronor.

Den dominerande delen av kronskulden utgörs av statsobligationer. Statsskuldväxlarnas andel av statsskulden har dock ökat från drygt 10 procent 1997 till knappt 18 procent vid utgången av 1999. Den andel av kronskulden som avser upplåning från hushållsmarknaden har minskat.

Den väsentligaste förklaringen är att sparformen Allemanssparkonto avskaffades under 1998.

Riksgäldskontoret har under 1999 vidtagit en rad marknadsvårdande åtgärder i syfte att förbättra den inhemska marknadens funktionssätt. Bl.a. genomförs byten och återköp av nominella statspapper i syfte att minska eventuella likviditetspremier på marknaden. I syfte att ytterligare effektivisera marknaden har Riksgäldskontoret, tillsammans med återförsäljarna på marknaden, inlett ett arbete med att skapa en elektronisk plattform för handel med statspapper. Förutom förbättrad likviditet på statspappersmarknaden förväntas också tillgängligheten på statspapper att öka.

Statsskulden i relation till bruttonationalprodukten (BNP)

En effekt av årets minskning av statsskulden med 76 miljarder kronor är att skuldens andel av BNP minskade till 70 procent enligt Riksgäldskontorets redovisning. Tidigare, under perioden 1994-1998, förhöll sig skuldkvoten tämligen stabil runt 80 procent. Under 1998 sjönk skuldens andel av BNP till 77 procent. För en mer långsiktig jämförelse kan nämnas att skuldkvoten 1975 var drygt 20 procent.

Statsskuldens kostnader

Målet för statsskuldspolitiken är att statens skuld skall förvaltas så att den långsiktiga kostnaden minimeras, samtidigt som risken i förvaltningen beaktas. Den övergripande målsättningen konkretiseras genom att regeringen fastställer riktlinjer för statsskuldens förvaltning avseende bl.a. amortering i utländsk valuta och den nominella skuldens duration. Inom ramen för riktlinjerna fastställer sedan Riksgäldskontoret riktmarksportföljer för den nominella kronskulden respektive valutaskulden samt svarar för den operativa förvaltningen av skulden.

Enligt Riksgäldskontorets årsredovisning har de anslagsavräknade utgifterna för hela statsskulden under 1999 uppgått till 90 miljarder kronor, vilket är en minskning med 24 miljarder kronor jämfört med året innan. Till en del förklaras utgiftsminskningen av minskade räntekostnader för den lägre skulden. En betydande del av minskningen förklaras emellertid också av posi-

tiva effekter av realiserade valuta- och kursförändringar.

Det anslagsavräknade beloppet är redovisat enligt utgiftsmässiga principer och är ett netto av både inkomster och utgifter i upplåningsverksamheten. Med detta beräknings sätt har statsskuldens utgifter utvecklats enligt nedan under åren 1995-1999.

Miljarder kronor	1999	1998	1997	1996	1995
Statsskuldens netto- utgifter	90	114	99	100	106

I Riksgäldskontorets finansiella del i årsredovisningen sker redovisning av räntor enligt kostnadsmissiga principer och dessutom med bruttoredo visning av intäkter och kostnader. Detta ger ett annat utfall än vid utgiftsmässig redovisning. Nedanstående tabell är en sammanfattning av uppgifter från olika noter i Riksgäldskontorets årsredovisning med jämförelsetal fr.o.m. 1994/95. På grund av omläggningen till kalenderårsredovisning saknas perioden juli-december 1995 i tabellen.

Tabell 4.5 Statsskuldens kostnader

Miljoner kronor

	1999	1998	1997	1996	1994/95
Räntor på lån i svenska kronor	89 006	104 176	97 399	140 989	104 404
Räntor på lån i utländsk valuta	50 177	60 148	59 030	54 731	49 070
Realiserade valuta- och kursdifferenser	3 310	25 352	182	864	17 958
Orealiserade valutadifferenser	-3 110	25 730	12 600	533	4 862
Summa kostnader	139 383	215 406	169 211	197 117	176 294
Räntointäkter i upplåningsverksamheten	54 706	69 132	54 109	85 938	45 218
Nettokostnader	84 677	146 274	115 102	111 179	131 076
Övriga realiserade valutakursförändringar hänförliga till skuldskötselinstrument	-14 133	-1 927	-164	-1 636	-4 650
Nettokostnader efter övrigt	70 544	144 347	114 938	109 543	126 426

Räntor på statskulden avräknas utgifts- och inkomstmässigt mot statsbudgeten, vilket medför att s.k. periodiseringar enligt kostnadsmässig redovisning inte belastar anslaget. Skillnaden mellan statsskuldens nettoutgift på 90 miljarder kronor redovisat ovan och nettokostnad på 85 miljarder kronor i tabellen, förklaras av att kursdifferenser vid emission, nollkupongräntor och realiserade valutakursförändringar redovisas på olika sätt på statsbudgeten och i resultaträkningen. Enligt resultaträkningen 1999 är nettokostnaden för statsskulden; räntor, över- och underkurser, valutaförändringar m.m., 71 miljarder kronor. I resultaträkningen ingår dock realiserade valutakursintäkter hänförliga till skuldskötselinstrument med 14 miljarder kronor.

Räntekostnaderna på lån i svensk och utländsk valuta har minskat med ca 25 miljarder kronor

brutto jämfört med 1998. Den löpande administrationen av upplåningsverksamheten omfattar även en betydande utlåning och även ränteintäkterna i denna del av verksamheten har minskat, med ca 15 miljarder kronor. Bortsett från effekter av valuta- och kursförändringar kan därmed statsskuldens direkta räntekostnader sägas ha minskat med 10 miljarder kronor netto.

4.6 Skatter m.m.

I tabell 4.5 redovisas hur inbetalningar av skatter och avgifter utvecklats under perioden 1994/95 - 1999. Uppgifter om belopp och om fördelningen mellan juridiska respektive fysiska personer, liksom mellan olika slag av skatter och avgifter, är en sammanställning av uppgifter ur årsredovisningarna för de myndigheter som ansvarar för uppbörd. Riksskattverket (RSV) svarar för den dominerande delen, mer än 90 procent, av uppbörden. De redovisade skatteinbetalningarna är inte periodiserade, utan utgör vad som faktiskt inbetalats under året. Det innebär att beloppen i viss mån inkluderar betalningar som avser tidigare år. Detta kommenteras ytterligare nedan i anslutning till respektive skatteslag.

På grund av omläggning från budgetår till kalenderår 1996 ingår inte perioden 1/7- 31/12 1995, eftersom det är 12-månadersperioder som jämförs. Av avsnittet om skattekontot nedan framgår att kontosystemet medför att det för skatteslagen inkomstskatter, mervärdesskatt och i viss mån arbetsgivaravgifter inte föreligger full jämförbarhet mellan perioden 1998-1999 och tidigare år.

Tabell 4.6 Skatteinbetalningar

Miljoner kronor

	1999	1998	1997	1996	1994/95
Skatter					
Skatter - Fysiska personer	150 617	126 946	111 414	78 557	72 807
Skatter - Juridiska personer	91 570	87 737	74 588	70 635	59 240
Skatter - Övrigt	4 713	6 407	4 389	10 180	7 497
Betalningsdifferenser skattekonto	-8 497	15 091			
Arbetsgivaravgifter	248 868	235 575	220 348	213 813	186 842
Mervärdesskatt	162 611	153 251	147 719	151 668	115 282
Skatter på varor och tullavgifter	74 665	74 126	71 755	71 865	69 123
Utjämningsavg. kommuner och landsting	20 525	21 265	23 862	23 773	¹⁾
Övrigt	25 086	21 885	22 165	23 616	33 635
Summa skatteinbetalningar m.m.	770 158	742 253	676 240	644 107	544 426

¹⁾ Utjämningsavgiften till kommuner och landsting ingår 1994/95 i posten Övrigt.

Det kassamässiga sätt att redovisa skatteinbetalningar som görs i resultaträkningen avviker på flera punkter från den redovisning av skatteinbetalningar m.m. som görs på statsbudgetens inkomstsida. I den senare sker omföringar och nedbrytning av vissa belopp för att tydligare redovisa hur inbetalningarna fördelar sig mellan vad som är skatt på inkomst, sociala avgifter etc.

Den största skillnaden mellan den redovisning som görs i resultaträkningen och den som görs i statsbudgeten, avser inbetalningar av skatter och avgifter från fysiska personer. Utöver statlig skatt på förvärvs- och kapitalinkomster ingår i redovisningen i tabell 4.6 även allmänna egenavgifter, egna företagens egenavgifter, fastighets-skatt och förmögenhetsskatt. Med egna företagare avses enskilda firmor, vilka inte är juridiska personer, samt delägare i handelsbolag.

En annan väsentligt skillnad mot statsbudgeten är att i de inbetalningar av arbetsgivaravgifter som RSV redovisar, ingår de avgifter som överförs till pensionssystemet. I statsbudgeten redovisas dessa netto efter avdrag för de utbetalningar som sker till AP-fonden. Det är den huvudsakliga förklaringen till att de totala skatteinbetalningarna för 1999, drygt 770 miljarder kronor, överstiger de inkomster av skatter m.m. som redovisas i statsbudgeten.

Inkomsterna till pensionssystemet i form av avgifter uppgick 1999 till 133 miljarder kronor. Detta redovisas bland socialavgifter m.m. under huvudrubriken Skatter m.m. Därav förs 105 miljarder kronor till AP-fonderna och 24 miljarder kronor till premiereserven. Beloppet bokförs brutto på inkomstitel; 133 miljarder kronor in och 129 miljarder kronor ut. Skillnaden 4 miljarder kronor stannar på budgeten motsvarande icke pensionsgrundande avgifter.

Vid utbetalning av pensioner rekviderar Riksförsäkringsverket 135 miljarder kronor från AP-fonden, vilka inte går via statsbudgeten, och 35 miljarder kronor finansieras från anslag (folkpensioner och bostadstillägg). Total ersättning vid ålderdom 1999 var 170 miljarder kronor. Detta redovisas under huvudrubriken transfereringar.

I resultaträkningen nettoredovisas överföringen till AP-fonden med 105 miljarder kronor och rekvisitionen från AP-fonden 135 miljarder kronor. Endast ett tillskott på 30 miljarder kronor från AP-fonden syns. Det redovisas bland intäkter av bidrag.

Skattekonto

Skattekontosystemet infördes i januari 1998. Innebörden i systemet är bl.a. att skatter och avgifter som tidigare deklarerades och betalades separat, nu hanteras samtidigt och på ett sammanhållet sätt inom ramen för en enda uppbördsrutin. För skattskyldiga med enbart löneinkomster har skattekontot i normalfallet inte inneburit någon större förändring. De märkbara förändringarna gäller fysiska och juridiska personer som betalar ett eller flera av skatteslagen F-skatt, arbetsgivaravgifter, mervärdesskatt och innehållna preliminärskatter för anställda.

Alla de skatter som debiteras på kontot summeras till en total fordran på den skattskyldige eller skuld i sådana fall den skattskyldige t.ex. har mervärdesskatt att återfå. När betalning sker till skattekontot, avräknas beloppet mot det totala saldot på skattekontot och inte som tidigare mot de enskilda skatteslagen. Det innebär att om en fordran eller skuld uppkommer på kontot till följd av för stora eller för små betalningar så hänförs inte sådana saldon till bestämda skatteslag utan redovisas hos Riksskatteverket som "betalningsdifferenser". Reglering av sådana

saldon sker successivt när skattedebiteringar sker på kontot eller om återbetalning sker.

Som framgår av tabell 4.6 fanns vid utgången av 1998 positiva betalningsdifferenser på totalt 15,1 miljarder kronor. Drygt 9 miljarder kronor avsåg fysiska personer och knappt 6 miljarder kronor avsåg juridiska personer. Fysiska personers betalningsdifferenser utgjordes huvudsakligen av kompletteringsbetalningar avseende inkomståret 1998. Kompletteringsbetalningar antas även förklara en mindre del av juridiska personers betalningsdifferenser. Av större vikt för att förklara juridiska personers betalningsdifferenser är dock bokförd men ej utbetald negativ mervärdesskatt och att företagen under året hade månatliga överskott om cirka 3 miljarder kronor på skattekontot.

Vid utgången av 1999 var den totala betalningsdifferensen -8,5 miljarder kronor. Betalningsdifferensen för fysiska och juridiska personer uppgick till cirka -3 miljarder kronor vardera. Resterande del av den totala betalningsdifferensen utgjordes av restförda skatter. Under 1999 skedde den största delen av kompletteringsbetalningarna avseende inkomståret 1998. Men under 1999 debiterades också underuttaget av skatt, dvs. slutlig skatt minus preliminärskatt. De negativa betalningsdifferenserna hos fysiska och juridiska personer beror på utbetalning av överskjutande skatt och att debiterad kvarskatt endast delvis betalades in under 1999.

För övrigt skall det noteras att de salderade betalningsdifferenserna för 1999 på totalt drygt -8 miljarder kronor själva verket är ett netto av både positiva och negativa saldon på skattekontona som kan avse alla tre skattelagen inkomstskatt, mervärdesskatt och arbetsgivaravgifter. Tillsammans med den beskrivna tidigareläggningen av slutavräkning av skatter under 1999 föreligger därför inte full jämförbarhet mellan åren 1998 och 1999 eller med åren dessförinnan.

Skatt från fysiska personer

Skatter från fysiska personer, löntagare eller företagare, har under femårsperioden 1994/95 - 1999 ökat från 73 miljarder kronor till 151 miljarder kronor. Under 1999 ökade inbetalningarna med 24 miljarder kronor jämfört med 1998. Det bör noteras att de belopp som redovisas avser de faktiska inbetalningar och fr.o.m. 1998 de debiteringar av skatter som sker ett visst budgetår, vilket innebär att inbetalda skatter till viss del

kan avse ett annat år och förändringar mellan åren innehåller därmed periodiseringseffekter. I den mån betalningsdifferenser på skattekontot avser fysiska personer påverkar även detta jämförbarheten mellan åren.

Större periodiseringseffekter har under perioden skapats av regelförändringar, som t.ex. en omläggning av systemet för slutavräkning av kommunalskatter 1994/95. Förändringar av det slaget innebär att väsentliga belopp förskjutits mellan åren och en rimlig bedömning är att utvecklingen av skatteintäkterna under femårsperioden i realiteten varit betydligt mer jämn och kontinuerlig än vad uppgifterna i tabellen ger intryck av.

Under 1999 var ökningen av fysiska personers skatteinbetalningar 24 miljarder kronor. Enligt RSV:s bedömning är utvecklingen av lönesumman den huvudsakliga förklaringen till ökningen. Lönesumman är i sin tur beroende av förändringar av den allmänna lönenivån och sysselsättningen.

Skatt från juridiska personer

Under de fem år som redovisas har skatter från juridiska personer ökat från 59 miljarder kronor 1994/95 till 92 miljarder kronor 1999. Ökningen under 1999 var cirka 4 miljarder kronor.

Arbetsgivaravgifter

Arbetsgivaravgifterna har under femårsperioden ökat med drygt 62 miljarder kronor från 187 miljarder kronor till 249 miljarder kronor. Ökningen under 1999 uppgick till 13 miljarder kronor. Ökningen är i huvudsak, liksom för fysiska personers skatter, hänförlig till en större total lönesumma i landet.

Mervärdesskatt

Mervärdesskatteinbetalningarna har ökat med 48 miljarder kronor under perioden 1994/95 - 1999. I likhet med vad som gäller fysiska personers skatter förklaras de svängningar som skett i förändringarna mellan tidigare år till viss del av regelförändringar. Dessa har inneburit ändrade tidpunkter för betalning av skatten liksom nya regler för uppbörd bl.a. i samband med EU-inträdet 1995. Förändringarna innebär att ut-

vecklingen av mervärdesskattebetalningarna kan bedömas i realiteten ha varit mer kontinuerlig än vad tabellen ger intryck av.

Under 1999 redovisas en ökning av inbetalningar av mervärdesskatt med 9,4 miljarder kronor jämfört med 5,5 miljarder kronor under 1998. Det bör dock noteras att betalningsdifferenser på skattekontot kan avse mervärdesskatt. Någon exakt jämförbarhet föreligger därför inte mellan 1999 och tidigare år.

RSV redovisar i sin årsredovisning en större ökning av mervärdesskatten än vad som anges ovan. Detta beror dock på att ett antal större råoljeimportörer som tidigare erlagt mervärdesskatten till Tullverket numera betalar till RSV. Tullverkets andel av inbetalda mervärdesskattmedel har därmed minskat i motsvarande mån.

Övriga skatter på varor och tjänster samt tullavgifter

Under perioden 1994/95 - 1999 ökade inbetalningarna avseende övriga skatter på varor och tjänster samt tullavgifter med 5,5 miljarder kronor. Under 1999 var den totala ökningen för dessa övriga skatter totalt endast 0,5 miljarder kronor. Mellan vissa skatteslag har dock förändringar inträffat. Inbetalningarna av alkoholskatt liksom energi- och miljöskatter har ökat samtidigt som reklam- och tobaksskatteinbetalningarna minskat.

Utjämningsavgifter för kommuner och landsting

De utjämningsavgifter som vissa kommuner och landsting erlägger, och som redovisas av RSV, motsvaras av utbetalningar av bidrag med ungefär samma belopp till kommuner som är berättigade till sådana bidrag. Utbetalningarna redovisas i statens resultaträkning som transfereringar tillsammans med de generella stadsbidrag som utbetalas till kommuner och landsting. Dessa utbetalningar kommenteras i avsnitt 4.7.

Övrigt

Det största enskilda beloppet i posten är inlevererade överskott från Riksbanken som ingår med 7,6 miljarder kronor. Därutöver innehåller posten stämpel- och egendomsskatter m.m.

Obetalda skatter och avgifter

Under perioden 1995-1999 har den beloppsmässiga volymen av sådana obetalda fordringar som Skatteförvaltningen lämnat till Kronofogdemyndigheten (KFM) för indrivning legat i storleksordningen 11-12 miljarder kronor. Efter betalningar och återkallanden har den slutliga, årliga s.k. uppbördsförlusten stannat vid 5 miljarder kronor per år. Detta motsvarar ca 0,6 procent av den årliga totala uppbörden. För 1999 var uppbördsförlusten 5,7 miljarder kronor eller 0,5 procent av uppbörden.

Det nominella värdet av ackumulerade utestående fordringar som skatteförvaltningen överlämnat till KFM för indrivning, och som inte är preskriberade, uppgick vid utgången av 1999 till 47 miljarder kronor enligt RSV:s årsredovisning. Därutöver har under året obetalda fordringar på ca 13,6 miljarder kronor preskriberats. Preskriptionen sker inom posten Skatter i resultaträkningen. Preskription sker normalt efter fem år men tiden kan förlängas om vissa förutsättningar är uppfyllda. En stor del av fordringarna avser gäldenärer som försatts i konkurs eller där konkursförfarande pågår. Efter utredning har RSV bedömt det verkliga värdet av fordringarna till 5 miljarder kronor, vilket är den fordran RSV redovisar i balansräkningen. Av kvarvarande ackumulerade fordringar på 47 miljarder kronor beräknas därmed 42 miljarder kronor utgöra definitiva förluster. Kvarvarande värdet på fordran, 5 miljarder kronor är lika som föregående år.

4.7 Transfereringar

Tabell 4.7 Transfereringar och bidrag

	Miljoner kronor				
	1999	1998	1997	1996	1994/95
Socialförsäkring	308 254	293 197	284 449	289 176	299 978
Arbetsmarknad	69 292	70 114	75 877	72 506	80 258
Bistånd och invandring	14 844	14 173	14 408	14 168	20 366
Övrigt	214 179	195 076	175 330	169 207	132 138
Summa	606 569	572 560	550 064	545 057	532 560

Ovan visas utvecklingen av transfereringar och bidrag under perioden 1994/95 - 1999. Nedan redovisas de tre delområdena inom socialförsäk-

ringsområdet närmare och kommenteras kortfattat. På grund av omläggning från budgetår till kalenderår 1996 saknas perioden 1/7 - 31/12 95 eftersom det är 12-månadersperioder som jämförs.

Socialförsäkring

Tabell 4.8 Socialförsäkring

Miljoner kronor

	1999	1998	1997	1996	1994/95
Ersättning vid ålderdom	169 489	164 858	162 618	161 172	156 406
Ersättning vid sjukdom o handikapp, förtidspension, vårdbidrag	94 938	84 346	80 769	83 622	89 943
Stöd till barnfamiljer	43 827	43 993	41 062	44 382	53 449
Summa	308 254	293 197	284 449	289 176	299 798

Under perioden 1994/95 - 1997 skedde en successiv minskning av kostnaderna för socialförsäkringen från 300 miljarder kronor till 284 miljarder kronor. Under 1998 bröts denna utveckling med en ökning av kostnaderna med nästan 9 miljarder kronor (3 procent). Under 1999 har det skett en ännu större ökning med ytterligare 15 miljarder kronor (5 procent).

Av ökningen 1999 är 4,6 miljarder kronor hänförliga till ökade pensionskostnader. De ökade pensionskostnaderna beror dels på ett ökat antal pensionärer, dels på att en allt större andel av dessa omfattas av ATP-systemet.

När det gäller ersättningar vid sjukdom och handikapp m.m. sjönk kostnaderna fram t.o.m. 1997. Under 1998 och 1999 har emellertid kostnaderna ökat kraftigt med sammanlagt drygt 14 miljarder kronor (17,6 procent). Av ökningen är en del hänförlig till ökade kostnader för läkemedelsförmånen. Den dominerande delen avser dock kostnader för sjukersättningen och är en effekt av i första hand tre samverkande faktorer:

- Antalet sjukfall och därmed antalet sjukdagar har ökat kraftigt de senaste två åren.
- Den sjuklöneperiod som finansieras av arbetsgivaren förkortades under 1998 från 28 dagar till 14 dagar.
- Den genomsnittliga dagsjukpenningen har ökat

Det kan noteras att den genomsnittliga dagsjukpenningen dessutom ökat mer än den genomsnittliga lönenivån. Den genomsnittliga dagsjukpenningen ökade under 1999 från 377 kronor till 394 kronor, samtidigt ökade antalet ersatta dagar.

Arbetsmarknad

Utvecklingen med dämpad konjunktur och minskad efterfrågan på arbetskraft fram t.o.m. 1990-talets första hälft ledde till att kostnaderna för olika former av stöd till arbetsmarknaden kulminerade 1994/95, då de nådde drygt 80 miljarder kronor. Därefter har kostnaderna med vissa svängningar successivt reducerats och har t.o.m. 1999 sjunkit med 11 miljarder kronor till 69 miljarder kronor.

Under perioden 1998 - 1999 har minskningen av kostnaderna varit totalt knappt 7 miljarder kronor (1 miljard kronor under 1999). Minskningen förklaras till stor del av ökad sysselsättning och en minskad andel s.k. långtidsarbetslösa. Dessutom minskade kostnaderna för den statliga lönegarantin. Även under perioden dessförinnan, 1994/95 -1997, då arbetslösheten fortfarande låg på en konstant hög nivå, skedde kostnadsminskningar med totalt 4 miljarder kronor. Dessa minskningar var hänförliga till regelförändringar som t.ex. en lägre ersättningsnivå i arbetslöshetsförsäkringen och skärpta ersättningsregler för deltidsarbetande.

Utöver arbetslöshetsersättning och statlig lönegaranti finns ytterligare 20-talet former för stöd och bidrag. Mellan dessa olika former har förändringar skett under perioden. Totalt sett påverkar dock inte dessa förhållandevis mindre omfattande stödformer totalbilden av hur statens arbetsmarknadskostnader utvecklats de senaste åren.

Bistånd och invandring

Kostnaderna för bistånd och invandring var som störst under 1994/95 då de uppgick till drygt 20 miljarder kronor. Följande år sjönk kostnaderna till 14 miljarder kronor, vilket är den nivå som därefter ungefärligen bibehållits. En ökning skedde under 1999 med knappt 0,8 miljarder kronor vilket i huvudsak var hänförligt till insatser i det stormdrabbade Centralamerika och det krigsdrabbade Kosovo.

Övrigt

Tabell 4.9 Transfereringar och bidrag - övrigt

Miljoner kronor

	1999	1998	1997	1996	1994/95
Generella bidrag och utjämningsbidrag till kommuner och landsting	99 182	96 171	86 683	77 778	46 417
Sveriges avgift till EU m.m.	21 067	21 210	21 057	18 456	7 348
Studiestöd/avskrivning av låneford.	22 380	18 283	13 338	9 368	10 345
Avsättning till premiereserven inkl ränta	25 792	11 366	-	-	-
Räntebidrag	7 367	10 814	20 804	30 715	33 758
Stöd till jordbruk	8 364	8 558	8 164	7 216	5 913
Bidrag inom skolväsendet	4 241	4 029	3 114	1 864	2 008
Bidrag till folkbildning	2 494	2 418	2 357	2 468	2 374
Bidrag till näringslivet m.m. via NUTEK	2 465	1 873	1 530	3 172	2 271
Bidrag till investeringar i infrastruktur	1 599	1 480	1 819	1 413	1 727
Övrigt	19 228	18 874	16 464	16 757	19 977
Summa	214 179	195 076	175 330	169 207	132 138

Vad gäller de övriga transfereringarna och bidragen som sammanfattas ovan har kostnaderna för dessa ökat med totalt 82 miljarder kronor under perioden 1994/95 - 1999. Denna förändring är dock ett netto av såväl väsentliga höjningar som minskningar av en handfull poster samtidigt som t.ex. EU-avgiften har tillkommit under perioden. Under 1998 tillkom också avsättning till den s.k. premiereserven för pensioner som kostnad. Från och med i år inkluderar det redovisade beloppet även en räntebelastning (not 4 till resultaträkningen).

Sedan 1997 har summan av de ovan redovisade kostnaderna ökat väsentligt. Under 1998 var ökningen 20 miljarder kronor och under 1999 ytterligare 16 miljarder kronor, dvs. totalt 36 miljarder kronor. Som nämnts har det förekommit både minskningar och ökningar bland de redovisade kostnaderna. Lite förenklat kan dock de två senaste årens ökning hänföras till den nytillkomna avsättningen till premiereserven, som under

de två åren kostat 37 miljarder kronor inklusive räntebelastning. Den kostnadspost som minskat mest under de ovan redovisade åren är räntebidragen. Under hela femårsperioden har minskningen varit knappt 27 miljarder kronor, varav 3 miljarder kronor under 1999.

Av bidragen till kommuner och landsting på totalt 99 miljarder kronor avser knappt 21 miljarder kronor s.k. utjämningsbidrag. Denna utgift motsvaras av en inkomst på ungefär samma belopp, som erhålls från de kommuner och landsting som enligt särskilda regler har skyldighet att erlägga utjämningsavgift. Inkomsten från avgiften redovisas i resultaträkningen som skatteinkomst. Resterande bidrag på 78 miljarder kronor utgörs av generella statsbidrag till kommuner och landsting varav kommunerna erhåller den större delen.

4.8 Konsoliderad resultaträkning

I resultaträkningen redovisas intäkter och kostnader som genererats under redovisningsperioden. Skatteinkomster m.m. som utgör merparten av statens intäkter redovisas dock enligt kassamässiga principer, dvs. med de belopp som faktiskt inbetalats under året. Kostnaderna uppkommer i den statliga verksamheten främst i de stora bidrags- och försäkringssystem som staten hanterar, t.ex. socialförsäkringssystemet. Även dessa transfereringar redovisas kassamässigt då avräkningen mot statsbudgeten sker utifrån kassamässiga grunder.

Den statliga verksamheten finansieras i viss utsträckning med avgifter från försäljning av varor och tjänster och bedrivs, med undantag för affärsverkens verksamhet, utan vinstkrav. En begränsad del av intäkterna kommer även i form av bidrag, t.ex. från AP-fonderna.

De resultatposter som är speciella för statens resultaträkning kommenteras nedan.

Intäkter av avgifter och andra ersättningar

Intäkter av avgifter utgör ersättning för de kostnader som staten har haft för att tillhandahålla varor och tjänster. Andra former av ersättningar kan t.ex. utgöras av intäkter som uppkommit i samband med försäljning av anläggningstillgångar.

Intäkter av bidrag

Staten erhåller även intäkter från icke statliga organisationer som inte är relaterade till utförda prestationer. Det kan t.ex. vara överföring av medel från AP-fonderna till pensionssystemet för att finansiera pensionsutbetalningarna när dessa inte täcks av inbetalda ATP-avgifter. Andra bidrag är exempelvis intäkter från EU.

Transfereringar och bidrag

Transfereringar utgörs av medel som myndigheterna förmedlar från statsbudgeten till olika mottagare. Transfereringar och bidrag kännetecknas av att staten, eller myndigheterna, inte erhåller någon motprestation. Många transfereringar är dock förknippade med någon form av villkor. Detta gäller t.ex. utbildningsbidrag där kravet är att mottagaren genomför någon form av utbildning.

Tabell 4.10 Konsoliderad resultaträkning*Miljoner kronor*

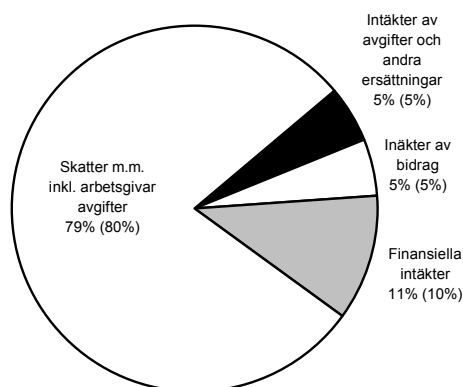
	Not	1999	1998
Intäkter			
Skatter m.m.	1	770 158	742 253
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	46 566	44 495
Intäkter av bidrag	3	49 163	49 859
Summa intäkter		865 887	836 607
Transfereringar och bidrag			
Transfereringar och bidrag	4	-606 570	-572 560
Avsättning till/upplösning av fonder m.m. för transfereringsändamål	5	-4 008	-8 045
Summa transfereringar		-610 578	-580 605
Intäkter efter avdrag för transfereringar och bidrag		255 309	256 002
Kostnader för statens egen verksamhet			
Kostnader för personal	6	-72 915	-68 546
Kostnader för lokaler	7	-10 814	-10 839
Övriga driftkostnader	8	-51 467	-63 913
Avskrivningar	9	-15 825	-15 077
Summa kostnader för statens egen verksamhet		-151 021	-158 375
Saldo före finansiella poster		104 288	97 627
Finansiella intäkter och kostnader			
Resultat av andelar i dotter- och intresseföretag	10	18 777	14 914
Finansiella intäkter	11	84 609	78 536
Finansiella kostnader	12	-152 375	-222 460
Summa finansiella poster		-48 989	-129 010
Årets över-/underskott		55 299	-31 383

Kommentarer till resultaträkningen

Resultaträkningen för 1999 visar ett *överskott* på 55 miljarder kronor. År 1998 redovisades ett *underskott* på 31 miljarder kronor efter justering för förändrade redovisningsprinciper (i årsredovisningen för 1998 angavs 23 miljarder kronor). Resultatförbättringen förklaras i allt väsentligt av finansiella intäkter och kostnader hänförliga till statskulden (se avsnitt 4.5 tabell 4.5).

De *totala intäkterna* 1999 (inklusive finansiella intäkter) uppgick till 969 miljarder kronor. Skatterna, inklusive arbetsgivaravgifter, mervärdesskatt m.m. utgjorde den dominerande delen med 770 miljarder kronor, vilket är en ökning med 28 miljarder kronor jämfört med 1998. Av de totala skatterna avser 249 miljarder kronor arbetsgivaravgifter, 242 miljarder kronor avser skatter och avgifter för fysiska och juridiska personer och 163 miljarder kronor avser mervärdesskatt.

Diagram 4.1 Statens intäkter 1999

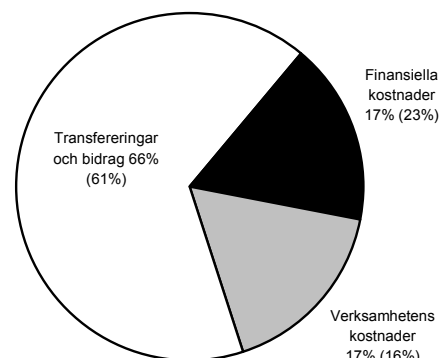
Inom parentes anges motsvarande värden för redovisningsperioden 1998

För 1999 uppgick *intäkter av avgifter och andra ersättningar* till 47 miljarder kronor varav ca två tredjedelar utgjordes av avgifter. Beloppet innebär en ökning med drygt 2 miljarder kronor jämfört med 1998.

Intäkter av bidrag, drygt 49 miljarder kronor, avser till största delen de medel från AP-fondens avkastning som måste tillskjutas när ATP-avgifterna inte räcker till för utbetalning av allmän tilläggspension. AP-fondsmedel uppgick 1999 till 30 miljarder kronor. De 45 miljarder kronor som överförts från AP-fonden som ett led i den finansiella infasningen av det nya ålderspensionssystemet redovisas inte över resultaträkningen (se redovisningsprinciper i bilaga 1). Som intäkter av bidrag redovisas också de bi-

drag som erhålls från EU. Dessa uppgick 1999 till drygt 9 miljarder kronor.

Diagram 4.2 Statens kostnader 1999

Inom parentes anges motsvarande värden för redovisningsperioden 1998

Kostnaderna för *transfereringar och bidrag* uppgick till 607 miljarder kronor 1999, en ökning med 34 miljarder kronor jämfört med 1998. De största enskilda transfereringarna avser ålderspensioner inklusive ATP samt skatteutjämningsbidrag och statsbidrag till kommuner och landsting.

Bland transfereringarna förekommer både minskningar och ökningar mellan åren. En stor ökning 1999 är avsättningen till premiereserven som ökat med drygt 12 miljarder kronor till 23,5 miljarder kronor (not 4 till resultaträkningen). En ökning har även skett med 9 miljarder kronor för ersättning vid sjukdom. Dessa ersättningar uppgick 1999 till knappt 81 miljarder kronor.

Andra stora ökningar avser kostnader för studiestöd och avskrivningar av lånefordringar. Dessa har under 1999 ökat med 4 miljarder kronor till 22 miljarder kronor. Statsbidrag till kommuner och landsting har ökat med 3 miljarder kronor till 99 miljarder kronor. De utjämningsbidrag som utbetalats till kommuner och redovisas som transfereringar, uppgick till 21 miljarder kronor och motsvaras på inkomstsidan av den kommunala utjämningsavgiften som redovisas under Skatter. Ålderspensioner inklusive ATP ökade med knappt 5 miljarder kronor. Läkemedelsförmåner ökade med 1,5 miljarder kronor till 14 miljarder kronor. Däremot minskade räntebidragen med 3,5 miljarder kronor och lönegarantierna med drygt 1 miljard kronor.

En förändring från föregående år är att *avsättning till/upplösning av fonder för transfereringsändamål* för första gången redovisas i resultaträkningen. Årets kostnader för avsättning till fonder

uppgår till 4 miljarder kronor. De största avsättningarna gjordes av Insättningsgarantinämnden på drygt 2 miljarder kronor och avser garantier för insatta medel i banker och värdepappersbolag. Kärnavfallsfondens styrelse gjorde en avsättning på 1,4 miljarder kronor. År 1998 avsattes 8 miljarder kronor till fonder. Minskningen totalt mellan åren beror främst på att delpensionsfonden och arbetsskadefonden upplöstes 1998.

Kostnaderna för *statens egen verksamhet* avser personal, lokaler, övrig drift samt avskrivningar och uppgår till 151 miljarder kronor 1999, vilket är en minskning med drygt 7 miljarder kronor jämfört med 1998.

Personalkostnaderna ökade med 5 miljarder kronor. Ökningen hänförs bland annat till att statens tjänstepensioner redovisas enligt nya redovisningsprinciper.

De övriga driftskostnaderna minskade med drygt 12 miljarder kronor. Detta beror främst på att Försvarmakten och Försvarets materielverk fr.o.m. 1999 redovisar anskaffning av krigsorganisatoriska anläggningar som anläggningstillgångar. Tidigare redovisades detta som driftskostnad.

De *finansiella posterna* förbättrades med 80 miljarder kronor och uppgår till -49 miljarder kronor. Minskningen beror i huvudsak på den kronförstärkning som skett under året, vilket medfört realiserade och orealiserade valutavinster. Föregående år belastade realiserade- och orealiserade valutaförluster resultatet med drygt 39 miljarder kronor. År 1999 bidrog kronförstärkningen till valutavinster uppgående till drygt 23 miljarder kronor. Räntekostnaderna på lån i svensk och utländsk valuta har minskat med 25 miljarder kronor, men även räntetäkterna har minskat (15 miljarder kronor) vilket netto gör att statsskuldens direkta räntekostnader har minskat med 10 miljarder kronor. Även kursförluster som har genererats av större byten och uppköp av obligationer har minskat mellan 1998 och 1999.

I finansiella poster ingår *Resultat från andelar i dotterföretag* som under 1999 ökade med knappt 4 miljarder kronor. Resultatandelen av Förvaltningsbolaget Stattum ökade med 8,5 miljarder kronor vilket förklaras av under året sålda aktier i läkemedelsföretaget Pharmacia & Upjohn. Minskningar av resultatandelar kan konstateras för exempelvis Telia AB och Posten AB.

4.9 Konsoliderad balansräkning

I balansräkningen redovisas i sammandrag värdet av statens samtliga tillgångar, skulder och kapital. Värdet är beräknat per den 31 december 1999. I de fall marknadsvärden finns att tillgå för aktier och andelar i statliga bolag presenteras dessa i bilaga 1.4.

De balansposter som är specifika för staten kommenteras nedan.

Beredskapstillgångar

Beredskapstillgångar avser tillgångar både för civil och militär beredskap. I och med att försvaret fr.o.m. 1998 invärderat sina beredskapstillgångar kan sägas att posten numer främst omfattar tillgångar för militär beredskap. Dessa redovisas av Försvarmakten. Tillgångar för civil beredskap omfattar t.ex. livsmedel, läkemedel, fordon samt medicinsk utrustning och innehas av ett flertal myndigheter t.ex. Räddningsverket, Överstyrelsen för civil beredskap, Socialstyrelsen och Jordbruksverket.

Deponitioner

Deponerade medel finns främst hos Länsstyrelserna, Riksskatteverket och Tullverket. De kan t.ex. utgöras av hyror som deponerats av hyresgäster i samband med en pågående tvist med en fastighetsägare.

Periodavgränsningsposter

Periodavgränsningsposter avser fordrings- respektive skuldposter som behövs för att bestämma de intäkter och kostnader som rätteligen hör till räkenskapsåret. De består av upplupna och förutbetalda intäkter och kostnader och av upplupna och oförbrukade bidrag. Exempel på en upplupen kostnad är semesterlöneskuld för anställda.

Ansvarsförbindelser

Med ansvarsförbindelser avses garantiåtaganden och andra större framtida åtaganden som inte redovisats som skuld i balansräkningen. Skuldbokföring av ansvarsförbindelser skall dock ske så snart det är sannolikt att ersättning kommer att utgå och beloppet kan fastställas med rimlig sannolikhet. Statens ansvarsförbindelser utgörs främst av kreditgarantier, t.ex. bostadskrediter och bankstöd.

Ännu ej invärderade tillgångar

I balansräkningen redovisas inte värdet av olika typer av nationaltillgångar som t.ex. museisamlingar, bibliotek och nationalparker fränsett till ett ringa belopp, se not 16 till balansräkningen.

Tabell 4.11 Konsoliderad balansräkning

Miljoner kronor

	Not	1999-12-31	1998-12-31	Not	1999-12-31	1998-12-31
TILLGÅNGAR						
Immateriella tillgångar						
Balanserade utgifter för forskning och utveckling	13	1 207	848			
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	14	236	193			
Förskott avseende immateriella tillgångar	15	13	7			
Summa immateriella tillgångar		1 456	1 048			
Materiella tillgångar						
Byggnader, mark och annan fast egendom	16	33 437	32 407			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	17	1 605	1 100			
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	18	30 045	31 469			
Pågående nyanläggningar	19	30 577	30 293			
Beredskapstillgångar	20	66 855	71 625			
Förskott avseende materiella anläggningstillgångar	21	349	397			
Statliga vägar	22	63 185	61 340			
Statliga järnvägsanläggningar	23	53 149	48 877			
Summa materiella tillgångar		279 201	277 508			
Finansiella tillgångar						
Andelar i dotter- och intresseföretag	24	140 765	130 545			
Andra långfristiga värdepappersinnehav	25	9 559	5 512			
Andra långfristiga fordringar	26	6 356	6 523			
Summa finansiella tillgångar		156 680	142 580			
Summa anläggningstillgångar		437 337	421 136			
Utlåning	27	123 113	119 269			
Varulager m.m.						
Varulager och förråd	28	1 399	1 550			
Pågående arbeten	29	442	520			
Fastigheter	30	155	126			
Förskott till leverantörer	31	11 958	13 594			
Summa varulager m.m.		13 954	15 790			
Fordringar						
Kundfordringar	32	4 021	3 436			
Övriga fordringar	33	20 107	19 239			
Summa fordringar		24 128	22 675			
Periodavgränsningsposter						
Förutbetalda kostnader	34	22 062	23 279			
Upplupna bidragsintäkter	35	486	524			
Övriga upplupna intäkter	36	14 721	17 372			
Summa periodavgränsningsposter		37 269	41 175			
Kortfristiga placeringar						
Värdepapper och andelar	37	18 400	11 238			
Summa kortfristiga placeringar		18 400	11 238			
Kassa och bank						
Kassa, postgiro och bank	38	6 743	4 474			
Summa kassa och bank		6 743	4 474			
SUMMA TILLGÅNGAR		660 944	635 757			
SKULDER OCH EGET KAPITAL						
Nettoförmögenhet	39	-1 087 855	-1 176 884			
Fonder	40	33 819	29 811			
Avsättningar						
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	41	117 691	116 149			
Övriga avsättningar	42	80 706	51 929			
Summa avsättningar		198 397	168 078			
Skulder m.m.						
Övriga skulder	43	33 191	47 838			
Leverantörsskulder	44	12 835	12 818			
Depositioner	45	817	934			
Förskott från uppdragsgivare och kund	46	476	570			
Summa skulder m.m.		47 320	62 160			
Statsskulden	47					
Lån i Sverige		1 079 080	1 083 436			
Lån utomlands		291 075	362 525			
Summa statsskulden		1 370 155	1 445 961			
Periodavgränsningsposter						
Upplupna kostnader	48	75 927	83 668			
Oförbrukade bidrag	49	3 472	3 231			
Övriga förutbetalda intäkter	50	19 709	19 732			
Summa periodavgränsningsposter		99 108	106 631			
SUMMA SKULDER OCH EGET KAPITAL		660 944	635 757			
Ansvarsförbindelser	51	681 253	667 700			

Kommentarer till balansräkningen

Statens totala tillgångar uppgår till 661 miljarder kronor och statens totala skulder, avsättningar och fonder till 1 749 miljarder kronor. Under räkenskapsåret 1999 ökade de redovisade tillgångarna med 25 miljarder kronor och skulderna minskade med 98 miljarder kronor, avsättningarna ökade totalt med 30 miljarder kronor och fonderna ökade med 4 miljarder kronor. Statens negativa nettoförmögenhet förbättrades därmed med 89 miljarder kronor under 1999. Detta beror huvudsakligen på att statsskulden minskade med 76 miljarder kronor.

Immateriella tillgångar består av balanserade utgifter för forskning och utveckling, rättigheter samt förskott avseende immateriella tillgångar. Tillgångarna uppgår till totalt 1,5 miljarder kronor, varav forskning och utveckling står för huvuddelen. Det är en ökning med 0,4 miljarder kronor jämfört med 1998. Riksförsäkringsverket redovisar här tillgångar som avser utveckling av det nya pensionssystemet på 0,6 miljarder kronor. Dessa har ökat med 0,2 miljarder kronor 1999.

Materiella anläggningstillgångar uppgår till 279 miljarder kronor. Jämfört med föregående år är det en ökning med knappt 2 miljarder kronor. Bland materiella tillgångar förekommer både minskningar och öknings mellan åren. Banverkets bokförda värde av statliga järnvägsanläggningar ökade med 4 miljarder kronor till totalt 53 miljarder kronor. Även Vägverkets bokförda värde av statliga vägar har ökat mellan åren med 2 miljarder kronor till 63 miljarder kronor. Där emot har det bokförda värdet på beredskapstillgångarna minskat med 5 miljarder kronor mellan åren. Detta förklaras i huvudsak av att Försvarmakten under 1999 justerat 1998 års invärderingar.

Finansiella anläggningstillgångar uppgår till 157 miljarder kronor. Det innebär en ökning med 14 miljarder kronor jämfört med föregående år. Det bokförda värdet på aktier och andelar i dotter- och intresseföretag har ökat med 10 miljarder kronor, vilket är en följd av förändringen av bolagens justerade egna kapital. Förvaltningsaktiebolaget Statum förklarar 9 miljarder kronor av ökningen. Posten Andra långfristiga värdepappersinnehav har ökat med 4 miljarder kronor. Detta beror i allt väsentligt på att Regeringskansliet för första gången 1999 redovisat inbetalt kapital till Europeiska Investeringsbanken, Nordiska Investeringsbanken, Europeiska Utveck-

lingsbanken och Europarådets Utvecklingsbank.

Posten *utlåning* utgörs av fordringar som uppstår i utlåningsverksamhet hos myndigheter som enligt sina instruktioner är ålagda att bedriva sådan verksamhet. Utlåningen uppgår till 123 miljarder kronor, vilket är en ökning med 4 miljarder kronor. Centrala studiestödsnämnden har ökat sin utlåning med 4 miljarder kronor till 118 miljarder kronor. (Not 27 till balansräkningen)

Tillgångsposterna under *varulager m.m.* har minskat med knappt 2 miljarder kronor mellan 1998 och 1999. Minskningen hänförs till posten Förskott till leverantörer medan övriga poster Varulager och Förråd, Pågående arbeten och Fastigheter i absoluta tal ej förändrats nämnvärt mellan 1998 och 1999.

Kundfordringar uppgår till drygt 4 miljarder kronor vilket är en ökning med drygt 0,5 miljarder kronor jämfört med 1998. *Övriga fordringar* uppgår till 20 miljarder kronor och består till största del av skattefordringar, bidragsfordringar på EU, obetalda tullräkningar och fordringar på bidragsskyldiga avseende underhållsstöd. Jämfört med föregående år har övriga fordringar ökat med 1 miljard kronor vilket gör att fordringar totalt ökat med 1,5 miljarder kronor.

Periodavgränsningsposter på tillgångssidan avser förutbetalda kostnader och upplupna intäkter. Dessa minskade med 4 miljarder kronor till 37 miljarder kronor. Minskningen avser främst Riksgäldskontorets upplupna ränteintäkter från skuldskötselåtgärder och förutbetalda underkurser vid upplåning. (Not 34 till balansräkningen)

Värdepapper och andelar har ökat med 7 miljarder kronor. Ökningen förklaras av att oväntat stora skatteinbetalningar inlutit i slutet av 1999, vilka Riksgäldskontoret placerat i form av dagslån hos banker.

Kassa och bank har under året ökat med drygt 2 miljarder kronor till knappt 7 miljarder kronor. Ökningen förklaras av att Riksgäldskontoret, som en beredskapsåtgärd inför millenieskiftet, lät behållningar på valutakonton i Riksbanken ligga kvar över årsskiftet.

Nettoförmögenheten, som är negativ, har förbättrats med 89 miljarder kronor mellan åren 1998 och 1999. Vid utgången av 1999 uppgick den till -1 088 miljarder kronor.

Fonder redovisas separat i balansräkningen för första gången 1999. 1998 redovisades de under särskilda avsättningar inom Nettoförmögenheten. År 1999 uppgick de till 34 miljarder kronor. Det är en ökning med 4 miljarder kronor. Kärnavfallsfonden har ökat med drygt 1,5 miljarder

kronor till 23 miljarder kronor. Insättningsgarantinämndens fond har ökat med 2,3 miljarder kronor till 7,6 miljarder kronor.

Avsättningarna har ökat med 30 miljarder kronor till 198 miljarder kronor 1999. Ökningen förklaras nästan uteslutande av att premiereserven ökat p.g.a. ändrade avgiftssatser samt införandet av statlig ålderspensionsavgift.

Övriga skulder uppgår till 33 miljarder kronor och har minskat med 15 miljarder kronor, vilket nästan helt förklaras av att skuldbytesavtal, netto har minskat.

Statsskulden minskade med 76 miljarder kronor till 1 370 miljarder kronor. Skillnaden mot Riksgäldskontorets redovisade statsskuld på 1 374 miljarder kronor beror på att i statens balansräkning är Riksförsäkringsverkets och Svenska Kraftnäts innehav av statsobligationer samt Riksgäldskontorets uppköpta premieobligationer eliminerade.

Periodavgränsningsposter på skuldsidan som avser förutbetalda intäkter, upplupna kostnader och oförbrukade bidrag uppgår till 99 miljarder kronor. Jämfört med föregående år är det en minskning med 7,5 miljarder kronor. Minskningen hänför sig till Riksgäldskontorets upplupna kostnader för räntor på statsskulden.

Staten har åtaganden i form av kreditgarantier som redovisas som *ansvarsförbindelse* inom linjen i balansräkningen på sammanlagt 681 miljarder kronor. I not 51 och kapitel 6 redogörs närmare för de statliga garantierna.

nansiellt netto, som är hänförbart till statens upplåning, kunnat särskiljas från övriga finansiella poster under avsnittet finansiella aktiviteter.

Inom staten används den s.k. indirekta metoden för att sammanställa finansieringsanalysen. Den innebär att utgångspunkten i analysen är intäkter och kostnader från resultaträkningen. Intäkter och kostnader som inte har medfört några betalningsströmmar har eliminerats. För att få fram betalningar har även hänsyn tagits till förändringar av fordringar och skulder.

4.10 Finansieringsanalys

Finansieringsanalysen visar statens betalningar fördelade på drift, investeringar, utlåning och finansiella aktiviteter. Finansieringsanalysen visar även statens nettoupplåning under redovisningsperioden. Statens nettoupplåning definieras som förändringen av statens upplåning justerat för realiserade valutakursförändringar.

Uppgifterna avseende finansieringsanalysen har hämtats från de konsoliderade resultat- och balansräkningarna samt från den information som myndigheterna inrapporterat. När det gäller affärsverken har information dock hämtats i särskild ordning. I och med att nya statliga inrapporteringskoder infördes 1999 är det nu möjligt att särredovisa vissa poster i finansieringsanalysen. Det gäller utdelningar, utlåning och försäljning av anläggningstillgångar. Dessutom har fi-

Tabell 4.12 Finansieringsanalys

Miljoner kronor

	Not	1999	1998
Statens verksamhet			
Intäkter av skatter m.m.		770 158	743 863
Intäkter av avgifter och andra ersättningar		53 286	50 572
Intäkter av bidrag		49 163	48 264
Summa intäkter		872 607	842 698
Transfereringar och bidrag		-573 092	-562 555
Kostnader för statens förvaltning		-135 196	-141 949
Summa kostnader exklusive avskrivningar		-708 288	-704 503
Överföring av AP-fondsmedel		45 000	
Justeringar till betalningar	52	-5 090	12 595
Saldo statens verksamhet		204 228	150 790
Investeringar	53		
Finansiella investeringar		-810	-1 671
Materiella investeringar		-33 519	-23 346
Immateriella investeringar		-606	-444
Försäljning av anläggningstillgångar		1 145	
Summa investeringar		-33 789	-25 460
Utlåning	54		
Nyutlåning		-13 275	-12 785
Amorteringar		4 655	4 002
Summa nettoutlåning		-8 620	-8 783
Finansiella aktiviteter			
Finansiellt netto för statens upplåning, justerat för valutakursförändringar,		-87 739	-118 280
Övrigt finansiellt netto justerat för resultatandelar		2 731	5 503
Justeringar till betalningar	55	-3 880	1 749
Summa finansiella aktiviteter		-88 888	-111 028
Totalt		72 930	5 519
Statens upplåning			
Förändring av statsskulden		-75 806	20 289
Förändring av övrig upplåning		28	-78
Orealiserade valutakursförändringar		2 848	-25 730
Saldo statens nettouplåning		-72 930	-5 519

Kommentarer till finansieringsanalysen*Statens verksamhet*

Kassaflödet avseende statens verksamhet uppgick 1999 till 204,2 miljarder kronor, vilket är en ökning från föregående år med 53,4 miljarder kronor. Att nettobetalningarna i statens verksamhet har förbättrats beror till stor del på en överföring av medel från AP-fonden på 45 miljarder kronor, men även på ökade skattebetalningar.

Under posten intäkter av avgifter och andra ersättningar ingår utdelningar från statliga dotter- och intresseföretag med 7,1 miljarder kronor. De största utdelningarna specificeras nedan:

Tabell 4.13 Utdelningar i statliga bolag

Miljoner kronor

	1999	1998
Vattenfall AB	1 500	1 500
Telia AB	1 400	1 210
Förvaltningsaktiebolaget Stattum	1 000	925
Vin & Sprit AB	840	415
Civitas Holding AB	411	1 509

Kostnaderna för statens förvaltning har i finansieringsanalysen justerats för avskrivningar m.m. Dessutom har justeringar gjorts med 25,8 miljarder kronor för avsättningar till premiereserven och med 4 miljarder kronor för avsättningar till fonder under posten transfereringar och bidrag.

Justeringar till betalningar innehåller följande poster:

Tabell 4.14 Justeringar till betalningar

	1999
Förändring långfristiga fordringar	167
Förändring övriga omsättningstillgångar	-6 787
Förändring kassa, bank m.m.	-2 269
Förändring avsättningar	3 482
Förändring skulder	317
Summa justeringar	-5 090

Övriga omsättningstillgångar har ökat med 6,8 miljarder kronor, vilket medför ett negativt kassaflöde. En av anledningarna till förändringen är Riksgäldskontorets ökning av placeringar i form av dagslån som en följd av oväntat stora skattebetalningar i slutet av 1999.

Kassa, bank m.m. har ökat under 1999 med 2,3 miljarder kronor, vilket ökar statens upplåning. Ökningen beror främst på att Riksgäldskontoret lät behållningar på valutakonton i Riksbanken ligga kvar över millennieskiftet som en säkerhetsåtgärd.

Avsättningarna har ökat med 3,5 miljarder kronor, vilket får en positiv inverkan på kassaflödet. Ökningen beror bl.a. på att Exportkreditnämnden gör avsättningar för risker avseende garantier och att Försvarsmakten ökat sina avsättningar för kommande förtidspensioneringar.

Investeringar

Statens totala nettoinvesteringar under 1999 uppgår till 33,8 miljarder kronor. I uppställningsformen för finansieringsanalysen ingår numera även försäljningar av anläggningstillgångar under rubriken investeringar (men med omvänt tecken). Jämförelsetal för 1998 har inte kunnat tas fram utan försäljning av anläggningstillgångar redovisas under posten justeringar till betalningar 1998.

De materiella investeringarna uppgår under 1999 till 33,5 miljarder kronor, vilket är en ökning med 10,2 miljarder kronor från föregående år. Tidigare kostnadsförde Försvarsmakten investeringar, men fr.o.m. 1999 tillgångsredovisas dessa under balansposten Beredskapstillgångar. De totala investeringarna i Försvarsmakten var 12 miljarder kronor under 1999. Vägverkets investeringar var 5,6 miljarder kronor, vilket är en minskning från föregående år med 1,9 miljarder kronor. Banverkets investeringar var 5,1 miljarder kronor, vilket också är en minskning från föregående år med 1,9 miljarder kronor.

Investeringar i finansiella anläggningstillgångar var 0,8 miljarder kronor, vilket är en minskning från föregående år med 0,9 miljarder kronor. Minskningen beror på att Regeringskansliet har minskat sina investeringar i aktier.

Investeringar i immateriella tillgångar uppgår till 0,6 miljarder kronor, vilket är en ökning med 0,2 miljarder kronor sedan 1998.

I not 53 till finansieringsanalysen, specificeras investeringar i materiella och finansiella anläggningstillgångar för de myndigheter som redovisade de största investeringarna.

Utlåning

Nettoutlåningen, dvs. saldot mellan nyutlåning och amorteringar, var -8,6 miljarder kronor, vilket är en minskning med 0,2 miljarder kronor. Nyutlåningen och amorteringar ökade med 0,5 miljarder kronor respektive 0,7 miljarder kronor.

I not 54 till finansieringsanalysen, specificeras nyutlåning och amorteringar för de myndigheter som redovisade de största beloppen.

Finansiella aktiviteter

Nettobetalingar från finansiella aktiviteter under 1999 uppgår till -88,9 miljarder kronor, vilket innebär minskade nettoutbetalningar med 22,1 miljarder kronor jämfört med tidigare år. Att nettoutbetalningarna minskat berodde dels på minskade räntebetalningar, dels på att realiserade kursförluster minskat avseende upplåningen.

Från resultaträkningen har finansiella poster som inte påverkar betalningar eliminerats, t.ex. resultatandelar från dotter- och intresseföretag uppgående till 18,8 miljarder kronor. Dessutom har realiserade valutakursvinster på 17,2 miljarder kronor eliminerats varav 2,8 miljarder kronor är hänförliga till statens upplåning. Dessa har i huvudsak uppkommit vid omvärdering av upplåning och kreditgivning i utländsk valuta.

Statens upplåning

Statens nettoupplåning visar förändringen av statens hela upplåning justerat för valutakursförändringar i utländsk valuta. Förutom Riksgäldskontoret har endast ett fåtal myndigheter möjlighet att ta upp lån på marknaden. Den myndighet som förutom Riksgäldskontoret hade den största nettoupplåningen 1999 var Statens Järnvägar.

Nettoamorteringen av statens lån under 1999 var 72,9 miljarder kronor, en förändring från föregående år med 67,4 miljarder kronor. Under året har statsskulden minskat med 75,8 miljarder kronor. För att komma fram till statens nettoamortering i slutraden har justeringar gjorts för förändring av övrig upplåning och för realiserade valutakursförändringar med 2,9 miljarder kronor.

I kapitel 3 ges en förklaring av sambanden mellan resultaträkning, finansieringsanalys och statsbudgetens utfall.

5

Statsbudgetens utfall 1999

5 Statsbudgetens utfall 1999

5.1 Inledning

I 2000 års ekonomiska vårproposition redovisade regeringen statsbudgetens preliminära utfall för 1999. I detta kapitel redovisar regeringen statsbudgetens slutliga utfall för 1999. I bilagorna 2 och 3 redovisas det slutliga utfallet för samtliga inkomstitlar respektive anslag på statsbudgeten.

5.2 Statsbudgetens saldo

Enligt 16 § lagen (1996:1059) om statsbudgeten skall statsbudgeten omfatta alla inkomster och utgifter, med vissa specificerade undantag, samt andra betalningar som påverkar statens lånebehov. Statsbudgetens saldo är därmed det samma som statens lånebehov (med motsatt tecken). Ett positivt saldo innebär att staten har möjlighet att amortera på statsskulden. I kapitel 3 Samband mellan resultaträkning och statsbudget jämförs redovisningsprinciper och struktur mellan statsbudgeten och resultaträkningen.

Budgetsaldot uppgick 1999 till 82 miljarder kronor. I statsbudgeten beräknades budgetsaldot till 16 miljarder kronor. Utfallet blev därmed 66 miljarder kronor bättre än budgeterat. Jämfört med utfallet 1998 har statsbudgetens saldo förbättrats med 72,3 miljarder kronor. Det stora budgetöverskottet för 1999 beror till stor del på engångseffekter i form av överföringar från AP-fonden, 45 miljarder kronor, och inbetalningar av premiepensionsmedel till Riksgäldskontoret, 26 miljarder kronor. Justerat för dessa större engångseffekter uppgick statsbudgetens saldo för 1999 till ca 10 miljarder kronor.

Tabell 5.1 Statsbudgetens saldo 1999 justerat för större engångseffekter (underliggande saldo)

<i>Miljarder kronor</i>	
	1999
Statsbudgetens saldo	82,0
Större engångseffekter	71,9
Försäljning av statliga bolag m.m.	0,8
Överföring från AP-fonden	45,0
Premiepensionsmedel, inbetalningar	26,1
Statsbudgetens saldo (justerat för större engångseffekter)	10,1

Statsbudgetens inkomster beräknades i statsbudgeten till 696,4 miljarder kronor. Det slutliga utfallet blev 725,1 miljarder kronor, vilket är 28,7 miljarder kronor högre än beräknat. Ökningen förklaras främst av högre skatteinkomster, som blev 41,9 miljarder kronor högre än beräknat, se vidare avsnitt 5.3.1.

Det slutliga utfallet för statsbudgetens utgifter blev 643,1 miljarder kronor. Det är 37,2 miljarder kronor lägre än budgeterat. Orsaken är främst att Riksgäldskontorets nettoutlåning blev 44,9 miljarder kronor lägre än beräknat, varav den största delen förklaras av att starten av det nya premiepensionssystemet försenades. Därmed genomfördes inte den budgeterade överföringen på 37 miljarder kronor till Premiepensionsmyndigheten under 1999. Dessutom gjordes en extra överföring från AP-fonden till Riksgäldskontoret för att korrigera för att Premiepensionssystemet tillfördes för lite medel under åren 1995–1997. Dessa lägre utgifter motverkas delvis av att ränteutgifterna blev högre än beräknat i statsbudgeten.

Tabell 5.2 Statsbudgetens utfall 1999

Miljarder kronor

	Stats budget	Tilläggs- -budget	Totalt	Utfall	Diff utfall stats- budget
Inkomster	696,4		696,4	725,1	28,7
Varav skatte- inkomster	630,6		630,6	672,4	41,9
Utgifter	680,4	8,6	688,9	643,1	-37,2
Utgifter exkl. stats- skuldräntor	613,8 ¹	8,6	622,4	615,3	1,5
Stats- skuldräntor	84,6		84,6	89,9	5,3
Riks-gälds- kontorets nettoutlåning m.m. ²	-18,0		-18,0	-62,1	-44,1
Budgetsaldo	16,0	-8,6	7,5	82,0	66,0

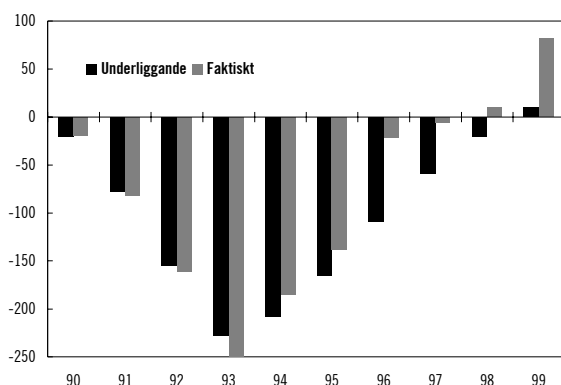
¹ Inkl. posten Minskning av anslagsbehållningar med 5 miljarder kronor.² Inkl. kassamässig korrigering och finansiell överföring från AP-fonden till Riksgäldskontoret.

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

I diagram 5.1 redovisas statsbudgetens saldo (detsamma som statens lånebehov) för åren 1990-1999. Budgetsaldot har förändrats dramatiskt under perioden. Under 1990-talets första år var staten tvungen att låna stora belopp. Störst var lånebehovet 1993. Därefter har det skett en kraftig minskning av lånebehovet och 1998 övergick lånebehovet till ett budgetöverskott på 9,7 miljarder kronor för att sedan 1999 öka kraftigt till ett budgetöverskott på 82 miljarder kronor. Som framgår av diagrammet är det bara under de två senaste åren som staten kunnat amortera på statsskulden.

Diagram 5.1 Statsbudgetens saldo 1990-1999

Miljarder kronor

Skiltnadsanalys

I tabell 5.3 redovisas skillnaden mellan det beräknade budgetsaldot i statsbudgeten och utfal-

let. Skillnaden delas upp på skillnad till följd av beslut, förändrad bild av den ekonomiska utvecklingen (antaganden) och övrigt. Att budgetsaldot blev högre än beräknat beror i huvudsak på regeringsbeslut, främst senareläggningen av utbetalningen till PPM, och på att den ekonomiska tillväxten för 1999 underskattades hösten 1998, vilket medförde högre skatteinkomster än beräknat i statsbudgeten. Inom kategorin övrigt blev dock budgetsaldot lägre än budgeterat främst p.g.a att utgifterna avseende sjukpenning och rehabilitering samt statsskuldräntorna blev högre än budgeterat.

Tabell 5.3 Skillnader mellan statsbudgeten och utfall för 1999

Miljarder kronor

	Total skillnad	Antag- anden	Beslut	Övrigt
Utgifter	-37,2	-2,2	-42,2	7,2
Varav:				
Utgiftsområden exkl. statsskuls- räntor ¹	1,5	-0,4	-3,7	5,6
Statsskuldräntor m.m.	5,3	-1,8	0	7,1
Myndigheters m.fl. in- och utlåning i RGK ²	-44,1	0	-38,6	-5,5
Inkomster	28,7	26,6	-1,1	3,3
Budgetsaldo	66,0	28,7	41,1	-3,9

¹ Utgiftsområden som omfattas av det statliga utgiftstaket² RGK:s nettoutlåning och en kassamässig korrigeringspost

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

5.3 Statsbudgetens inkomster

Inkomsterna på statsbudgeten uppgick 1999 till 725 miljarder kronor, vilket är 29 miljarder kronor eller 4,1 procent högre än vad som beräknades i statsbudgeten. Inkomster från skatter m.m. (inkl. kommunal utjämningsavgift) blev 672 miljarder kronor, vilket är 42 miljarder kronor eller 6,6 procent högre än beräknat. Utfallet för övriga inkomster blev 53 miljarder kronor, vilket är 13 miljarder kronor eller 19,9 procent lägre än beräknat. Det lägre utfallet förklaras i huvudsak av att försäljningar av statlig egendom blev lägre än beräknat.

5.3.1 Skatter

De inkomstitlar som redovisar skatter som omfattas av den samordnade uppbörden påverkas av de periodiserade skatterna för inkomståren 1997–1999. Den samordnade uppbörden omfattar cirka hälften av de totala skatterna. För inkomståren 1997–1998 är dessa utfall kända medan utfallet avseende inkomståret 1999 blir klart i december 2000. Några ”exakta” förklaringar till skillnader mellan statsbudget och utfall går därför inte att redovisa, utan förklaringarna baseras på den prognos av den periodiserade skatten för 1999 som redovisades i 2000 års ekonomiska vårproposition. För de skatter som ej omfattas av den samordnade uppbörden är dock det periodiserade utfallet för 1999 klart.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen för 1999 (BP1999) har de periodiserade skatterna i offentlig sektor ökat med 18 respektive 50 miljarder kronor för åren 1998 och 1999 (se tabell 5.4).

Tabell 5.4 Offentliga sektorns och statens periodiserade skatter samt statsbudgetens inkomster

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos/ Utfall	Skillnad mot BP1999	
	1998	1999	1998	1999
Offentlig sektor periodiserade skatter	1 019	1 079	18	50
varav				
Löneskatter				
Skatt på reav. m.m.	669	703	9	23
Mervärdesskatt	13	20	6	13
Övrigt	160	173	5	11
	178	182	-2	3
Statens periodiserade skatter	601	645	13	38
Statsbudgetens inkomster	706	725	9	29
varav				
Skatter	618	652	22	43
Kommunal utjämningsavgift	21	21	0	-1
Övriga inkomster	67	53	-13	-13

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid. Kursiverade belopp avser prognoser.

De högre intäkterna avser till största delen löneskatter – inkomstskatter på förvärvsinkomster, allmän pensionsavgift och arbetsgivaravgifter – och skatt på realisationsvinster m.m. För inkomståret 1999 förklaras även en stor del av skillnaden av ökade mervärdesskatteintäkter. De högre löneskatterna 1999 förklaras dels av det högre utfallet för 1998, dels av att utvecklings-

takten för lönesumman 1999 nu är betydligt högre jämfört med beräkningen till budgetpropositionen. En stor del av de ökade skatterna tillfaller dock kommunsektorn och pensionsystemet, vilket medför att statens periodiserade skatter ökat med 13 respektive 38 miljarder kronor under 1998 och 1999 i förhållande till budgetpropositionen för 1999.

Statsbudgetens skatter har jämfört med budgetpropositionen för 1999 ökat med 22 respektive 43 miljarder kronor 1998 och 1999. Den större ökningen av statsbudgetens skatter jämfört med statens periodiserade skatter, 9 respektive 5 miljarder kronor för åren 1998 och 1999, beror till stor del på att utbetalningarna av kommunal-skattemedel till kommunerna är fastställda, varför hela den preliminära skatten på förvärvsinkomster och pensioner tillfaller staten. Detta medför större slutregleringar av kommunal-skattemedel, vilket kommer att påverka statsbudgeten negativt både 2000 och 2001. Slutregleringen beräknas år 2001 uppgå till 10 miljarder kronor.

Den stora skillnaden mellan beräkningen till budgetpropositionen för 1999 och nuvarande prognos, vad avser de periodiserade skatterna, har minskat successivt under året. Av tabell 5.5 framgår att till 1999 års ekonomiska vårproposition (VP1999) hade skillnaden minskat till 28 miljarder kronor och till budgetpropositionen för 2000 (BP2000) uppgick skillnaden till 19 miljarder kronor.

Tabell 5.5 Offentliga sektorns och statens periodiserade skatter samt statsbudgetens inkomster 1999. Skillnad mellan tidigare beräkningar och prognos respektive utfall.

Miljarder kronor

	Skillnad jämfört med prognos/utfall		
	BP1999	VP1999	BP2000
Offentlig sektor periodiserade skatter	-50	-28	-19
varav			
Löneskatter	-23	-14	-3
Skatt på reav. m.m.	-13	-10	-9
Mervärdesskatt	-11	-6	-4
Övrigt	-3	2	-2
Statens periodiserade skatter	-38	-21	-17
Statsbudgetens inkomster	-29	20	-18
varav			
Skatter	-43	-23	-20
Kommunal utjämningsavgift	1	0	0
Övriga inkomster	13	44	2

Av tabellen framgår även att prognosen för löneskatter förbättras i betydligt snabbare takt än prognosen för skatt på realisationsvinster m.m. Till budgetpropositionen för 2000, för vilken beräkningen gjordes under augusti 1999, hade skillnaden för löneskatterna minskat till 3 miljarder kronor. Däremot låg skatt på realisationsvinster m.m. fortfarande kvar på en alltför låg nivå. Den alltför låga prognosen på realisationsvinster förklaras av att det preliminära taxeringsutfallet avseende inkomståret 1998 låg cirka 40 procent under det slutliga utfallet. Det preliminära utfallet fick även påverka prognosen för inkomståret 1999.

Makroekonomisk utveckling

Utvecklingen av statsbudgetens inkomster är intimt förknippad med den makroekonomiska utvecklingen. Det är därför viktigt att veta vilka beräkningsantaganden som legat till grund för prognoser över statsbudgetens inkomster. I tabell 5.6 nedan redovisas några centrala makroekonomiska förutsättningar för beräkningen av skatteinkomsterna till budgetpropositionen för 1999, vårpropositionen 1999, budgetpropositionen för 2000 samt vårpropositionen 2000.

Tabell 5.6 Förutsättningar vid olika prognostillfällen

Procentuell förändring

	BP1999	VP1999	BP2000	VP2000
Timlön				
1998	3,3	3,6	3,8	3,8
1999	2,9	3,0	3,4	3,4
Antal arbetade timmar				
1998	1,1	1,3	1,4	1,4
1999	1,2	1,2	3,1	2,7
Utbetald lön				
1998	4,1	6,6	6,5	5,5
1999	4,1	4,2	6,0	6,0
Hushållens konsumtionsutgifter, löpande priser				
1998				
1999	3,5	3,1	3,3	3,3
	3,6	3,4	4,1	4,9

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen för 1999 blev ökningstakten för lönesumman 1998 1,4 procentenheter högre medan ökningstakten för 1999 nu är 1,9 procentenheter högre. För inkomståret 1999 beräknas således lönesumman bli 3,3 procent högre jämfört med beräkningen till budgetpropositionen för 1999. Detta beror på en upprevidering av både timlöneutvecklingen och utvecklingen av antalet arbetade timmar. Även prognosen för hushållens konsumtionsutgifter, som påverkar intäkterna av mervärdesskatt, har reviderats upp. Såväl hushållens som offentliga sektorns konsumtion ökade snabbare 1999 än vad som prognostiserades till budgetpropositionen för 1999 för det året.

I budgetpropositionen för 1999 underskattades utvecklingen av antalet arbetade timmar 1999 kraftigt. Även för 1998 underskattades timutvecklingen något. Underskattningen för 1998 förklaras främst av att produktivitetstillväxten bedömdes bli snabbare än vad som blev fallet. För 1999 förklaras underskattningen av utvecklingen avseende antalet arbetade timmar, dels av för höga förväntningar om produktivitetstillväxten, dels av att styrkan i tillväxten i ekonomin underskattades.

När 1999 års ekonomiska vårproposition publicerades bedömdes effekterna av Asienkrisen dämpa tillväxten i svensk ekonomi i relativt stor omfattning. BNP-tillväxten reviderades ner i förhållande till budgetpropositionen för 1999 och skillnaden mellan prognos och utfall blev därmed ännu större än i budgetpropositionen. Det var framför allt exporten och investeringarna och därmed även importen som förutsågs utvecklas svagare än prognostiserat i budget-

propositionen. Produktiviteten reviderades samtidigt ner, bland annat därför att dämpningen av tillväxten förväntades få effekt på sysselsättningen med viss eftersläpning. Prognosen över utvecklingen av antalet arbetade timmar mellan 1998 och 1999 var därmed densamma i vårpropositionen 1999 som i budgetpropositionen för 1999, dvs. en kraftig underskattning. Sedan budgetpropositionen publicerades hade sysselsättningen stigit snabbare än väntat, men tillväxten förutsågs bli svagare under andra halvåret och uppgången i antalet lediga platser, som historiskt sett har varit en bra indikator på sysselsättningen, hade samtidigt mattats av något. Sysselsättningen förväntades därmed bli relativt svag under andra halvåret 1999. För 1998 var bedömningen ungefär densamma som i budgetpropositionen.

Inför budgetpropositionen för 2000 var det tydligt att effekterna av Asienkrisen blev små och att den svenska ekonomin var inne i en snabb expansionsfas. Sysselsättningen hade stigit mycket snabbt under första halvåret 1999 och produktiviteten hade utvecklats svagt. Det ledde till att utvecklingen av antalet arbetade timmar överskattades i stället för att, som i de två senaste prognoserna, underskattas.

Utvecklingen av den genomsnittliga timlönen underskattades i såväl budgetpropositionen för 1999 som i vårpropositionen 1999 för både 1998 och 1999. Det berodde främst på att löneglidningen förutsattes uppgå till ca 0,5 procent. Utfallet visade för båda åren en löneglidning på cirka 1 procent.

Prognosen över den utbetalda lönesumman för 1998 påverkades också, förutom av ovanstående prognosavvikelser, av att det preliminära utfallet avseende lönesumman, som från och med 1998 bygger på arbetsgivarnas skattekärlningar till skattemyndigheterna, visade att lönesumman ökade med 1 procentenhet mer mellan 1997 och 1998 än det definitiva utfallet som grundas på kontrolluppgifterna.

Revideringarna i prognoserna för hushållens konsumtionsutgifter i löpande priser 1999 beror till viss del på ändrade prisprognoser (främst beroende på ändrade boendekostnader) men till största delen på ändrade volymprognoser. Variationerna i de senare prognoserna kan framför allt hänföras till skiftande bedömningar av Asienkrisens effekter. Efter det att prognosen till budgetpropositionen för 1999 utarbetats ökade oron för Asienkrisens effekter på världsekonomin och, via exporten och sysselsättningen, på hushållens konsumtion i Sverige. Därför reviderades

prognosen för volymtillväxten i hushållens konsumtion 1999 ned från 2,9 procent i budgetpropositionen för 1999 till 2,6 procent i 1999 års ekonomiska vårproposition. Därefter har effekterna visat sig vara mindre än först befarat, vilket tillsammans med den allmänt förbättrade konjunkturbilden lett till att prognoserna successivt reviderats upp. Förutom den starka utvecklingen av sysselsättningen och de disponibla inkomsterna har sannolikt den starka förmögenhetstillväxten i hushållssektorn 1999, som inte förutsattes i prognoserna, bidragit till att utfallet överträffat även prognosen i budgetpropositionen för 2000.

1000 Skatter m.m

Skattekontots införande inkomståret 1998 medför att det 1999 i huvudsak är debiterade belopp och inte inbetalda belopp som redovisas på följande inkomsttitlar:

- 1111 Fysiska personers inkomstskatt
- 1121 Juridiska personers inkomstskatt
- 1200 Socialavgifter och allmän pensionsavgift
- 1411 Mervärdesskatt

Skillnaden mellan inbetalda och debiterade belopp redovisas på inkomsthuvudgruppen 1600 *Betalningsdifferenser, skattekonto*.

I det följande kommenteras endast de inkomsttitlar som redovisar större skillnader mellan utfall och statsbudget. En fullständig redovisning av statsbudgetens samtliga inkomsttitlar finns i bilaga 2.

1100 Skatt på inkomst

Inkomstskatter utgörs till största delen av fysiska och juridiska personers inkomstskatt. Dessutom redovisas särskild premieskatt för grupplivförsäkringar, kupongskatt, lotteriskatt och artist-skatt under inkomsthuvudgruppen.

Uppbördsförskjutningar medför att skatterna på titlarna 1999 kan hänföras till inkomståren 1997–1999. År 1999 redovisas således både debiterade och inbetalda skatter på *Fysiska personers inkomstskatt* och *Juridiska personers inkomstskatt*. Under 1999 debiteras dels preliminärskatt, varav 11/12 avser inkomståret 1999

och 1/12 avser inkomståret 1998, dels slutlig skatt minus preliminärskatt avseende inkomståret 1998. Inbetalda skatter under 1999 utgörs av kvarstående skatt avseende inkomståret 1997 och av tillkommande skatt. Utbetalda skatter under 1999 utgörs av restitutioner. Under 1999 omförs vissa skatter avseende inkomståren 1997 och 1998 till andra inkomstitlar på statsbudgeten. Från *Fysiska personers inkomstskatt* utbetalas även kommunalskattemedel. Utbetalningarna avser inkomståret 1999 och baseras på de uppräkningsfaktorer som regeringen fastställde i september 1998.

1111 Fysiska personers inkomstskatt

Utfallet på inkomstiteln *Fysiska personers inkomstskatt* blev 21,7 miljarder kronor högre än i statsbudgeten, vilket även framgår av tabell 5.8. I tabell 5.7 redovisas hushållens periodiserade skatter för inkomståren 1997–1999. Tabellen redovisar också avvikelser mot beräkningen till budgetpropositionen för 1999, som låg till grund för statsbudgeten 1999.

Tabell 5.7 Hushållens periodiserade skatter

Miljarder kronor

Inkomstår	Utfall			Skillnad mot BP1999		
	1997	1998	1999	1997	1998	1999
Skatter på titeln						
Statlig inkomstskatt	29	32	30	0	1	1
Kommunal inkomstskatt	293	306	322	0	4	9
Kapitalskatt, netto	11	13	20	0	6	13
Skattereduktioner	-1	-1	-4	0	0	0
Omförda skatter m.m.						
Förmögenhetsskatt	5	6	6	0	0	1
Fastighetsskatt	15	13	13	0	0	0
Mervärdesskatt	3	4	4	0	0	0
Allm.pensionsavgift	8	57	60	0	1	2
Egenavgifter	7	7	8	0	1	2
Allm. sjukförsäkringsavgift	39	-	-	0	-	-
Slutlig skatt	410	437	460	0	10	25

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid. Kursiverade belopp avser prognoser.

Utfallet för den slutliga skatten avseende inkomståret 1997 blev 0,1 miljarder kronor lägre än i beräkningen till budgetpropositionen medan utfallet avseende inkomståret 1998 blev 10,4 miljarder kronor högre. De högre intäkterna av statlig respektive kommunal inkomstskatt beror huvudsakligen på en underskattning av utbetalda löner under 1998. Intäkterna av kapital-skatt blev 5,9 miljarder kronor högre jämfört

med budgetpropositionen för 1999. Avvikelsen förklaras främst av högre realisationsvinster. Underskattningen av utbetalda löner innebar dessutom högre intäkter av allmänna pensionsavgifter och egenavgifter i förhållande till budgetpropositionen för 1999. Det högre utfallet medförde även ett större underuttag (debiterad slutlig skatt minus preliminär skatt) vilket påverkar inkomstiteln 1999 (se tabell 5.8 nedan).

Även för 1999 beräknas den slutliga skatten bli väsentligt högre, 25,4 miljarder kronor, jämfört med beräkningen till budgetpropositionen. Skillnaden förklaras framför allt av högre statlig och kommunal inkomstskatt samt kapital-skatt. De högre statliga och kommunala inkomstskatterna kan sannolikt förklaras av en underskattning av lönesumman för inkomståret 1999. Följden blev att preliminärskatterna i beräkningen till statsbudgeten för 1999 underskattades med knappt 10 miljarder kronor. De högre kapital-skatterna, framför allt skatten på realisationsvinster, påverkar inte inkomstiteln 1999, eftersom skatt på realisationsvinster inte preliminärbeskattas utan betalas som kompletteringsbetalningar.

I tabell 5.8 redovisas utfallet på inkomstiteln *Fysiska personers inkomstskatt* för budgetåret 1999.

Tabell 5.8 Inkomstiteln Fysiska personers inkomstskatt

Miljarder kronor

Budgetår	Skillnad mot		
	Utfall 1998	Utfall statsbudgeten 1999	
Deb. Preliminär A-skatt		408,7	9,6
Deb. Preliminär F-skatt o särsk. A-skatt		19,1	0,1
Deb. Slutlig skatt minus preliminär skatt		24,9	9,9
Kvarstående o tillkommande skatt		7,7	0,5
Övrigt		0,2	1,3
Summa inkomster		460,6	21,4
Utbetalningar till kommuner		-310,0	0,5
Inkomster på statsbudgeten		150,6	
Omföringar till andra inkomstitlar		-88,9	0,0
Fysiska personers inkomstskatt	49,8	61,7	21,7

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

1121 Juridiska personers inkomstskatt

Utfallet på titeln *Juridiska personers inkomstskatt* blev 4,1 miljarder lägre än i statsbudgeten. I tabell 5.9 redovisas de periodiserade skatterna för inkomståren 1997–1999. De periodiserade skatterna för 1997 och 1998 är utfall medan de för 1999 fortfarande är en prognos. I tabellen fram-

går även avvikelser mot beräkningen till budgetpropositionen för 1999.

Tabell 5.9 Företagens periodiserade skatter

Miljarder kronor

Inkomstår	Utfall	Utfall	Prognos	Skillnad mot BP1999		
	1997	1998	1999	1997	1998	1999
Skatter på titeln						
Inkomstskatt	47	46	51	1	-2	-1
Avkastningsskatt	12	12	11	0	0	0
Skattereduktioner	-1	-1	0	0	0	0
Omförda skatter m.m.						
Förmögenhetsskatt	0	0	0	0	0	0
Fastighetsskatt	12	12	10	0	0	0
Mervärdesskatt	2	2	2	0	0	0
Särskild löneskatt	9	11	14	0	1	4
Slutlig skatt	80	81	87	0	-1	4

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid. Kursiverade belopp avser prognoser.

Prognosen för de periodiserade skatterna avseende 1997 och 1998 i budgetpropositionen för 1999 överensstämde relativt väl med utfallet. Inkomstskatten 1998 blev 1,6 miljarder kronor lägre, vilket dock motverkas av att särskild löneskatt blev 1,3 miljarder kronor högre. Särskild löneskatt för 1999 beräknas bli 3,5 miljarder kronor högre än i budgetpropositionen för 1999. Förutom av en högre lönesumma förklaras ökningen av att Svenska kyrkan fr.o.m. inkomståret 1999 betalar särskild löneskatt på pensionspremier istället för på utbetalda pensioner. I tabell 5.10 redovisas utfallet på inkomsttiteln. I tabellen visas också avvikelser mot statsbudgeten 1999.

Tabell 5.10 Inkomsttiteln Juridiska personers inkomstskatt

Miljarder kronor

Budgetår	Utfall	Utfall	Skillnad mot statsbudgeten 1999
	1998	1999	
Deb. prel. F-skatt o särsk. A-skatt		68,0	-9,4
Deb. slutlig skatt minus prel. skatt		16,5	4,1
Kvarstående skatt		4,2	-0,2
Tillkommande skatt		4,3	1,7
Summa inkomster		93,0	3,8
Restitutioner		-1,5	-0,4
Inkomster på statsbudgeten		91,5	
Omföringar till andra inkomsttitlar		-22,8	0,0
Juridiska personers inkomstskatt	68,3	68,7	-4,1

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

Preliminärskatten blev 9,4 miljarder kronor lägre, vilket förklaras av att företagen jämkade ned preliminärskatten i betydligt större utsträckning än förväntat. Detta motverkas dock delvis av att den debiterade slutliga skatten minus prelimi-

närskatten avseende inkomståret 1998 blev 4,1 miljarder kronor högre än prognoserat, främst beroende på en överskattning av preliminärskatt avseende 1998. Även den tillkommande skatten blev 1,7 miljarder kronor högre än beräknat.

Övriga inkomstskatter

Miljarder kronor

	Utfall 1998	Utfall 1999	Skillnad mot BP1999
Periodiserad skatt	4,1	4,0	0,1
Redovisat på inkomsttitlar	6,1	5,7	0,5

Under inkomsttypen inkomstskatter redovisas också ett antal mindre inkomsttitlar. Utfallet blev 0,1 miljarder kronor högre jämfört med beräkningen till statsbudgeten för både inkomsttiteln *Beskattnings av tjänstegrupp* och inkomsttiteln *Lotteriskatt*. Inkomsttiteln *Kupongskatt* blev däremot 0,1 miljarder kronor lägre än i statsbudgeten. Utfallet för inkomsttiteln *Oförordelbara inkomstskatter* blev 0,4 miljarder kronor högre jämfört med beräkningen till statsbudgeten.

1200 Socialavgifter och allmän pensionsavgift

Socialavgifterna består av arbetsgivaravgifter, egenavgifter och särskild löneskatt. Under inkomsthuvudgruppen redovisas dessutom löntagarnas allmänna pensionsavgift. Utfallet för inkomsthuvudgruppen blev 5,6 miljarder kronor högre än i statsbudgeten. Precisionen i beräkningen bestäms i huvudsak av hur avgiftsunderlaget, dvs. lönesumman, faktiskt utvecklas i förhållande till den prognostiserade.

I tabell 5.11 redovisas skillnaden mellan utfall och prognos för de periodiserade arbetsgivaravgifterna uppdelat på olika faktorer. Framför allt förklaras skillnaden på 7,4 miljarder kronor av att både lönesumman och nedsättningarna underskattades. Utfallet för överföringarna till pensionssystemet blev 3,5 miljarder kronor högre än beräknat vilket innebär att statens periodiserade nettointäkter underskattades med 3,9 miljarder kronor.

Tabell 5.11 Periodiserade arbetsgivaravgifter

Miljarder kronor

	Utfall 1999	Skillnad mot BP1999
Periodiserade avgifter, off. sektor	266,6	7,4
varav förklaras av		
Lönesumma		8,6
Nedsatta avgifter		-1,5
Underlagsjustering		0,3
Avgår pensionssystemet	110,7	3,5
Periodiserade avgifter, staten	155,9	3,9

I tabell 5.12 redovisas hela inkomsthuvudgruppen 1200. Utfallet för inkomsterna blev 7,5 miljarder kronor högre än beräknat i statsbudgeten, främst beroende på att arbetsgivaravgifterna och allmän pensionsavgift underskattades till följd av det alltför låga löneantagandet. Vidare blev utbetalningarna till pensionssystemet 2 miljarder kronor högre än beräknat. Nettot på inkomsthuvudgruppen underskattades således med 5,6 miljarder kronor.

Tabell 5.12 Inkomsthuvudgruppen Socialavgifter och allmän pensionsavgift

Miljarder kronor

Budgetår	Utfall 1998	Utfall 1999	Skillnad mot statsbudgeten 1999
Egenavgifter		4,5	0
Arbetsgivaravgifter		264,8	5,9
Särskild löneskatt		13,5	0,5
Allm. Pensionsavg		59,6	1,1
Summa inkomster		342,4	7,5
Utbetalningar, pensions-systemet		109,6	2,0
Socialavgifter och allmän pensionsavgift	210,9	232,8	5,6

Anm: Skillnaden mot statsbudgeten 1999 är justerad för statlig ålderspensionsavgift. Den lägre nivån på arbetsgivaravgifterna i kapitel 4 beror på att avgifterna justerats för statligt anställda.

1300 Skatt på egendom

Övriga inkomster

Miljarder kronor

	Utfall 1998	Utfall 1999	Skillnad mot BP1999
Periodiserad skatt	6,0	6,6	0,8
Redovisat på inkomstitlar	6,0	6,6	0,8

Under inkomsthuvudgruppen redovisas fastighetsskatt, förmögenhetsskatt, arvs- och gåvoskatt samt stämpelskatt. Fastighetsskatt och förmögenhetsskatt omförs från fysiska och juri-

diska personers inkomstskatt och redovisas på respektive inkomstitel två år efter inkomståret. Intäkterna från dessa skatter avseende inkomståret 1999 redovisas ovan under fysiska och juridiska personers inkomstskatt. Övriga inkomster utgörs av arvs- och gåvoskatt samt stämpelskatt. Utfallet för dessa skatter år 1999 blev 0,8 miljarder kronor högre än i beräkningen till budgetpropositionen för 1999. Skillnaden förklaras främst av högre tillgångspriser.

1400 Skatt på varor och tjänster

1411 Mervärdesskatt

Utfallet på inkomstiteln *Mervärdesskatt* blev 8 miljarder kronor eller 5 procent högre än beräknat till statsbudgeten vilket även framgår av tabell 5.14. Av skillnaden beror 6,6 miljarder kronor på för låga antaganden om skattebasen.

Den periodiserade mervärdesskatten beräknas 1999 uppgå till 173 miljarder kronor. Huvuddelen av detta belopp är utfall medan den del som fastställs vid inkomsttaxeringen fortfarande är en prognos. Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen för 1999, som låg till grund för statsbudgeten, uppgår skillnaden till 10,6 miljarder kronor. I tabell 5.13 redovisas skillnaden mellan aktuell prognos och den prognos som gjordes till statsbudgeten.

Tabell 5.13 Periodiserad mervärdesskatt

Miljarder kronor

	Prognos 1999	Skillnad mot BP1999
Mervärdesskatt	173,0	10,6
varav förklaras av		
Hushållens konsumtionsutgifter	109,2	5,4
Investeringar	16,1	-1,3
Kommunmoms	26,0	2,3
Insatsförbrukning	19,8	0,5
Avdragsbegränsning bilar	2,0	0,6
Övrigt		3,1

Anm: Fördelningen på olika grupper är beräknade belopp. Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

Av skillnaden förklaras 5,4 miljarder kronor av högre konsumtionsutgifter samt av en större andel högbeskattade varor och tjänster. Bland enskilda varugrupper som ökade särskilt mycket kan nämnas bilar och andra sällanköpsvaror samt tjänster. Investeringar i icke mervärdesskattepliktiga företag blev däremot lägre än beräknat, vilket minskade inkomsterna med 1,3 miljarder kronor.

Mervärdesskatten från insatsförbrukning och investeringar i kommunsektorn blev 2,3 miljarder kronor högre än beräknat. Eftersom återbetalning av mervärdesskatt till kommuner inte belastar inkomstiteln ökar inkomsterna med motsvarande belopp.

Insatsförbrukningen i icke mervärdesskattepliktiga företag ökade mer än beräknat och inkomsterna från denna användning blev därför 0,5 miljarder kronor högre än beräknat. Även inkomsterna till följd av avdragsbegränsningen på bilar ökade med 0,6 miljarder kronor.

I tabell 5.14 redovisas inkomstiteln *Mervärdesskatt* samt skillnaden jämfört med statsbudgeten. Debiterad moms att betala blev 8,9 miljarder kronor högre än beräknat medan inbetalningarna till Tullverket blev 5,2 miljarder kronor lägre. Detta kan till viss del förklaras av att oljeimportörer upprättade skattelager för olja, vilket medförde en omfördelning mellan inbetalningar till Tullverket och debiterad mervärdesskatt.

Tabell 5.14 Inkomstiteln Mervärdesskatt

Miljarder kronor

Budgetår	Utfall 1998	Utfall 1999	Skillnad mot statsbudgeten 1999
Debiterad moms att betala		274,8	8,9
varav			
Stora företag		147,6	4,6
Små företag		127,2	4,0
Debiterad moms att återfå		-126,7	4,2
varav			
Stora företag		-91,2	3,0
Små företag		-35,6	1,2
Omförd moms		5,8	0,6
varav från			
1111 Fys. pers. inkomstskatt		3,8	0,3
1121 Jur. pers. inkomstskatt		1,9	0,3
Inbetalt Tullverket		37,3	-5,2
Återbetalning staten		-19,7	-0,3
Övrigt		0,9	-0,3
Mervärdesskatt	162,6	170,6	8,0

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

1424 Tobaksskatt

Miljarder kronor

	Utfall 1998	Utfall 1999	Skillnad mot BP1999
Periodiserad skatt	7,4	7,4	0,9
Redovisat på inkomstiteln	7,5	7,4	0,9

Utfallet för inkomstiteln *Tobaksskatt* blev 0,9 miljarder kronor högre än vad som beräknades till statsbudgeten för 1999. Skälet till detta är bl.a. att den trendmässiga minskningen av den totala tobakskonsumtionen, som antogs i beräkningen till statsbudgeten, varit oväntat liten. Effekten av skatteomläggningen den 1 augusti 1998 spelar även en stor roll. Styckskatten sänktes då från 85 öre till 20 öre, medan den del av skatten som är relaterad till detaljhandelspriset höjdes från 17,8 till 39,2 procent. Minskningen i konsumtionen av obeskattade cigaretter orsakad av denna skattesänkning blev större än vad det förväntades i beräkningen till statsbudgeten.

1425 Alkoholskatt

Miljarder kronor

	Utfall 1998	Utfall 1999	Skillnad mot BP1999
Periodiserad skatt	10,0	10,7	0,8
Redovisat på inkomstiteln	10,0	10,6	0,8

Under inkomstiteln *Alkoholskatt* redovisas skatt på etylalkohol, skatt på vin, skatt på mellanklassprodukter samt skatt på öl. Utfallet för alkoholskatterna blev 0,8 miljarder kronor högre än vad som beräknades till statsbudgeten för 1999. Mer än hälften av detta, 0,4 miljarder kronor, förklaras av högre inkomster från skatten på öl. Ölkonsumtionen under sommarmånaderna 1999 var särskilt hög och förklaras troligtvis av den periodens ovanligt varma och torra väderlek.

Övriga skatter på varor och tjänster

Miljarder kronor

	Utfall 1998	Utfall 1999	Skillnad mot BP1999
Periodiserad skatt	63,5	63,8	0,2
Redovisat på inkomstitlar	63,1	63,7	0,5

För övriga inkomstitlar under inkomsttypen *Skatt på varor och tjänster* blev utfallet 0,5 miljarder kronor högre än beräknat till stats-

budgeten. Utfallet för de inkomstmässigt två största inkomstitlarna, *Skatt på energi* samt *Fordonskatt*, blev vardera 0,3 miljarder kronor högre än i beräkningen till statsbudgeten. Utfallet för resterande inkomstitlar blev sammanlagt 0,1 miljarder kronor lägre än i beräkningen till statsbudgeten.

1600 Betalningsdifferenser, skattekonto

Miljarder kronor

	Utfall 1998	Utfall 1999	Skillnad mot BP1999
Redovisat på inkomstiteln	15,1	-8,5	9,0

Skillnaden mellan inbetalda och debiterade skatter redovisas som betalningsdifferenser.

Betalningsdifferensen uppgick till -8,5 miljarder kronor, vilket är 9 miljarder kronor högre än i statsbudgeten. Skillnaden beror dels på större kompletteringsbetalningar avseende skatt på realisationsvinster, dels på ändrat betalningsbeteende till följd av det införda skattekontot.

Kompletteringsbetalningarna i december blev 4 miljarder kronor högre än beräknat. Andelen kompletteringsbetalningar som görs under december månad har sedan 1998 ökat i omfattning.

Cirka 3 miljarder kronor beror på att det i beräkningen till statsbudgeten antogs att företagen varken skulle ha under- eller överskott på sina skattekonton. Utfallen visar emellertid att företagen har månatliga överskott om cirka 3 miljarder kronor.

Resterande skillnad förklaras av att inbetalningar av underuttaget av slutlig skatt (f.d. kvarstående skatt) betalas in tidigare i skattekontosystemet, sannolikt till följd av den nya ränteberäkningen.

5.3.2 Övriga inkomster

Övriga inkomster omfattar inkomsttyperna inkomster av statens verksamhet, inkomster av försåld egendom, återbetalning av lån, kalkylmässiga inkomster, bidrag m.m. från EU och extraordinära medel från EU. Eftersom det på en del inkomsthuvudgrupper redovisas mindre belopp är samtliga belopp i detta avsnitt uttryckta i miljoner kronor.

2000 Inkomster av statens verksamhet

Under denna inkomsttyp redovisas bl.a. rörelseöverskott från affärsverk och Riksbanken men även överskott från AB Svenska Spel och statens fastighetsförvaltning. Vidare redovisas ränteinkomster, aktieutdelningar från bolag med statligt ägande, offentlighetsavgifter, försäljningsinkomster, böter samt övriga inkomster av statens verksamhet.

Tabell 5.15 Inkomsttyp 2000 Inkomster av statens verksamhet

Miljoner kronor

Inkomsthuvudgrupp	Utfall 1998	SB 1999	Utfall 1999	Utfall - SB 1999
2100 Rörelseöverskott	13 865	11 594	10 313	-1 281
2200 Överskott av statens fastighetsförvaltning	256	163	96	-68
2300 Ränteinkomster	1 652	1 556	2 215	660
2400 Aktieutdelning	8 923	6 620	7 972	1 352
2500 Offentlighetsavgifter	7 546	8 204	7 694	-510
2600 Försäljningsinkomster	1 675	332	1 933	1 601
2700 Böter m.m.	1 305	2 120	2 576	456
2800 Övriga inkomster av statens verksamhet	2 230	1 542	1 333	-209
Totalt	37 453	32 131	34 131	2 000

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

Som framgår av tabell 5.15 uppgick inkomsterna 1999 till 34 131 miljoner kronor vilket är en ökning med 2 000 miljoner kronor jämfört med statsbudgeten. Skillnaden förklaras framför allt av högre aktieutdelningar och högre försäljningsinkomster till följd av utförsäljning av beredskapslager. Inlevererat överskott från AB Svenska Spel och inkomster från finansieringsbidrag vid arbetsplatspraktik blev däremot betydligt lägre än beräknat till statsbudgeten.

2100 Rörelseöverskott

År 1999 uppgick inkomster under inkomsthuvudgruppen *Rörelseöverskott* till 10 313 miljoner kronor. Det är 1 281 miljoner kronor lägre jämfört med vad som beräknades till statsbudgeten. Den enskilt viktigaste förklaringen till det lägre utfallet är ändrade redovisningsprinciper för inleveranser från AB Svenska Spel. Tidigare levererade AB Svenska Spel in inkomster som delvis baserades på ett preliminärt resultat av över-

skottet för innevarande år, vilket också antogs när inkomsterna beräknades till statsbudgeten. I ett regeringsbeslut under budgetåret 1999 ändrades redovisningen mot inkomstitel så att en betydande del av 1999 års överskott inte levererades in till statskassan under budgetåret 1999. I stället kommer överskott att levereras in på inkomstiteln först efter att beslut fattats vid AB Svenska Spels bolagsstämma under 2000. Utfallet för den till beloppet största inkomstiteln *Riksbankens inlevererade överskott* uppgick till 7 600 miljoner kronor. Det är 300 miljoner kronor högre än vad som beräknades till statsbudgeten. Avvikelsen förklaras av att Riksbankens nettoreultat för 1998, vilket är det år som utgör underlag för inleverans budgetåret 1999, blev högre än beräknat. Det högre resultatet 1998 förklaras av att marknadsräntorna blev lägre och att den svenska kronan försvagades i förhållande till de valutor som ingår i valutareserven.

2300 Ränteinkomster

Utfallet för inkomsthuvudgruppen *Ränteinkomster* uppgick till 2 215 miljoner kronor, vilket är 660 miljoner kronor högre än vad som beräknades till statsbudgeten. Ökningen förklaras till viss del av att de redovisade inkomsterna under inkomstiteln *Räntor på skattekonto m.m, netto* blev 377 miljoner kronor högre än vad som budgeterades till statsbudgeten. En annan viktig förklaring till den positiva avvikelsen mellan utfall och statsbudgeten är att inkomster redovisade mot inkomstiteln *Räntor på studielån upptagna efter 1989* blev 318 miljoner kronor högre. Den främsta förklaringen till denna avvikelse är färre ansökningar om uppskov med räntebetalningar.

2400 Aktieutdelning

Under inkomsthuvudgruppen redovisas bara inkomster mot inkomstiteln *Inkomster av statens aktier*. Utfallet uppgick för budgetåret 1999 till 7 972 miljoner kronor, vilket är 1 352 miljoner kronor högre än vad som budgeterades till statsbudgeten. I tabell 5.16 specificeras de största aktieutdelningarna från statligt ägda aktier. I statsbudgeten redovisas ingen prognos för aktieutdelningar per företag utan endast en prognos för de totala aktieutdelningarna.

Tabell 5.16 Aktieutdelningar från företag med statligt ägande

Miljoner kronor

Vattenfall AB	1 500
Telia AB	1 400
Förvaltningsaktiebolaget Stattum	1 000
Nordbanken Holding AB	889
Vin & Sprit AB	840
Civitas Holding AB	411
Statliga Akademiska Hus AB	400
Svensk Exportkredit AB	334
AssiDomän AB	307
Övriga	892
Totalt	7 972

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

2500 Offentlighetsrättsliga avgifter

Inkomsterna under inkomsthuvudgruppen uppgick till 7 694 miljoner kronor, vilket är 510 miljoner kronor lägre än vad som beräknades till statsbudgeten. Av det lägre utfallet jämfört med statsbudgeten svarar inkomstiteln *Bidrag för arbetsplatsintroduktion* för 509 miljoner kronor. Det lägre utfallet förklaras av att antalet deltagare i arbetsplatsintroduktion blev färre än vad som låg till grund för beräkningen till statsbudgeten. Det i sin tur kan vara en effekt av strängare regler för betalning av finansieringsbidrag.

2600 Försäljningsinkomster

De sammanlagda inkomsterna för inkomstitlarna under inkomsthuvudgruppen *Försäljningsinkomster* uppgick till 1 933 miljoner kronor. Det är 1 601 miljoner kronor högre än vad som beräknades till statsbudgeten. De högre inkomsterna hänförs framför allt till inkomstiteln *Utförsäljning av beredskapslager* som redovisade 1 445 miljoner kronor högre inkomster än vad som beräknades till statsbudgeten. Ökningen förklaras av att lagerhållningen av beredskapsvaror vid såväl Överstyrelsen för Civil Beredskap som Statens Räddningsverk övergick från anslagsfinansiering till lånefinansiering. Det innebär att myndigheterna tecknat lån vid Riksgäldskontoret motsvarande invärderingen av myndigheternas beredskapslager.

2700 Böter m.m.

Utfallet för denna inkomsthuvudgrupp uppgick till 2 576 miljoner kronor, vilket är en ökning med 456 miljoner kronor jämfört med beräkningen till statsbudgeten. Det är främst inkomstiteln *Skattetillägg* som förklarar det högre utfallet. Inkomstiteln tillkom i samband med införandet av skattekonton 1998. Skattetillägg tas ut om en skattskyldig lämnat en oriktig uppgift till ledning för sin taxering. Före 1998 redovisades tillägget på inkomstiteln för den skatt som avsågs. Utfallet på inkomstiteln *För-seningsavgifter* uppgick till 124 miljoner kronor, vilket är närmare 200 miljoner kronor lägre än beräknat till statsbudgeten.

2800 Övriga inkomster av statens verksamhet

Inkomster under inkomsthuvudgruppen *Övriga inkomster av statens verksamhet* uppgick till 1 333 miljoner kronor, vilket är 209 miljoner kronor lägre än vad som beräknades till statsbudgeten. Inkomsterna under denna inkomstitel är mycket svåra att beräkna då inkomsterna är av extraordinär karaktär och redovisas av ett hundratal myndigheter.

3000 Inkomster av försäld egendom

Under denna inkomsttyp redovisas inkomster från försäljning av statligt aktieinnehav, byggnader, maskiner och mark. Som framgår av tabell 5.17 så beräknades statsbudgetens inkomster av försäld egendom uppgå till 15 001 miljoner kronor. För 1999 uppgick inkomsterna till 1 020 miljoner kronor, vilket är en minskning med 13 981 miljoner kronor. Skillnaden förklaras utslutande av uteblivna försäljningar. Den tidsplan för försäljningar som låg till grund för beräkningen till statsbudgeten reviderades, vilket följer av svårigheten att uppskatta när i tiden en försäljning är lämplig.

Tabell 5.17 Inkomsttyp 3000 Inkomster av försäld egendom

Miljoner kronor

Inkomstitel	Utfall 1998	SB 1999	Utfall 1999	Utfall SB 1999
3100 Inkomster av försälda byggnader och maskiner	68	-	-	-
3200 Övriga inkomster av markförsäljning	0	1	-	-1
3300 Övriga inkomster av försäld egendom	11 160	15 000	1 020	-13 980
varav				
Försäljning av fastigheter ¹			492	
SAQ-kontroll ²			281	
Statskapital ³			239	
Övrigt			8	
Totalt	11 227	15 001	1 020	-13 981

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

¹ Statens fastighetsverk sålde fastigheter, som Statens Institutionsstyrelse tidigare disponerade, till Specialfastigheter Sverige AB.

² Bolaget förvärvades av Det Norske Veritas.

³ Läntmäteriverket (LMV) har avvecklat det statskapital verket disponerat för att finansiera omsättningsstillgångar i den avgiftsfinansierade verksamheten. Verkets räntekonto med kredit i RGK har höjts till 250 miljoner kronor.

4000 Återbetalning av lån

Under denna inkomsttyp redovisas bl.a. återbetalningar av studiemedel men även återbetalningar av övriga lån såsom lokaliseringslån och lån avseende såddfinansiering. Av tabell 5.18 framgår att inkomsterna 1999 uppgick till 3 051 miljoner kronor, vilket är en minskning med 83 miljoner kronor i förhållande till statsbudgeten. Den största skillnaden mellan vad som beräknades till statsbudgeten och utfallet återfinns på inkomstiteln *Återbetalning av studiemedel*. Skillnaden uppgår till 132 miljoner kronor och förklaras av en felaktig uppskattning av återbetalningarna av studielån tecknade fram till 1989. Amorteringar av lån tecknade efter 1989 redovisas inte på statsbudgeten utan till Riksgäldskontoret.

Tabell 5.18 Inkomsttyp 4000 Återbetalning av lån

Miljoner kronor

Inkomstitel	Utfall 1998	SB 1999	Utfall 1999	Utfall - SB 1999
4100 Återbetalning av näringslån	186	574	555	-19
4300 Återbetalning av studielån	2 464	2 493	2 361	-132
4500 Återbetalning av övriga lån	238	68	136	68
Totalt	2 889	3 135	3 051	-83

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

5000 Kalkylmässiga inkomster

Inkomsttypen *Kalkylmässiga inkomster* består av avskrivningar, amorteringar och statliga pensionsavgifter, netto. För 1999 uppgick inkomsterna till 5 194 miljoner kronor vilket var 106 miljoner kronor lägre jämfört med statsbudgeten.

Tabell 5.19 Inkomsttyp 5000 Kalkylmässiga inkomster

Miljoner kronor

Inkomsthuvudgrupp	Utfall 1998	SB 1999	Utfall 1999	Utfall - SB 1999
5100 Avskrivningar och amorteringar	1 188	1 180	1 166	-14
5200 Statliga pensionsavgifter	3 977	4 120	4 028	-92
Totalt	5 165	5 300	5 194	-106

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

5100 Avskrivningar och amorteringar

Inkomsterna på inkomsthuvudgruppen *Avskrivningar och amorteringar* uppgick 1999 till 1 166 miljoner kronor vilket var 14 miljoner kronor lägre jämfört med statsbudgeten. Under inkomsthuvudgruppen redovisades utfall på två inkomstitlar, *Uppdragsmyndigheters m. fl. komplementkostnader* och *Avskrivningar på fastigheter*. Utfallet uppgick till 715 respektive 451 miljoner kronor.

5200 Statliga pensionsavgifter

De största inkomsterna redovisades på inkomstiteln *Statliga pensionsavgifter* med ett utfall på 4 028 miljoner kronor, vilket innebär 92 miljoner kronor lägre jämfört med statsbudgeten. En specifikation av inkomsterna för 1999 framgår av tabell 5.20 nedan.

Tabell 5.20 Inkomstitel 5211 Statliga pensionsavgifter

Miljoner kronor

	Utfall 1999
Statlig tjänstepensionering	3 153
Särskild löneskatt på pensionskostnader	627
Statlig grupplivförsäkring	98
Premieskatt, grupplivförsäkring	76
Statlig pensionskade försäkring	185
Administrationskostnader	-112
Totalt	4 028

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

6000 Bidrag m.m. från EU

Sveriges medlemskap i EU innebar bland annat för budgetåret 1999 att den svenska staten mottog stöd och bidrag från EG:s budget, som redovisas under inkomsttypen *Bidrag m.m. från EU*. Inkomsterna omfattar bidrag från EG:s jordbruksfond, fiskefond, regionalfond, socialfond, bidrag för transeuropeiska nätverk samt övriga bidrag från EG.

För 1999 uppgick inkomsterna till 9 296 miljoner kronor, vilket var 945 miljoner kronor lägre än beräkningen till statsbudgeten. Bidragen från EG:s socialfond, jordbruksfond och fiskefond samt övriga bidrag var lägre än beräknat i statsbudgeten.

Tabell 5.21 Inkomsttyp 6000 Bidrag m.m. från EU

Miljoner kronor

Inkomsthuvudgrupp	Utfall 1998	SB 1999	Utfall 1999	Utfall - SB 1999
6100 Bidrag från EG:s jordbruksfond	7 246	7 423	7 138	-286
6200 Bidrag från EG:s fiskefond	5	9	2	-8
6300 Bidrag från EG:s regionalfond	451	580	923	343
6400 Bidrag från EG:s socialfond	1 671	2 090	1 112	-978
6500 Bidrag till transeuropeiska nätverk	145	85	91	6
6900 Övriga bidrag från EG	95	53	31	-22
Totalt	9 613	10 241	9 296	-945

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

6100 Bidrag från EG:s jordbruksfond

Inkomsterna uppgick budgetåret 1999 till 7 138 miljoner kronor, vilket är 286 miljoner kronor lägre jämfört med statsbudgeten. Inom inkomsthuvudgruppen ingick ett flertal olika bidrag och ersättningar som jordbruksfonden betalade ut, såsom arealbidrag, kompletterande åtgärder, exportbidrag, djurbidrag, bidrag för offentlig lagring av jordbruksprodukter, regionalstöd till jordbrukssektorn, investeringsstöd till lantbrukare, startstöd till yngre jordbrukare samt ersättningar för marknadsförings-, konsumtions- och produktionsåtgärder för vissa jordbruksprodukter.

Den dominerande inkomstiteln inom inkomsthuvudgruppen var *Arealbidrag* med ett utfall på 3 674 miljoner kronor, vilket är

126 miljoner kronor lägre i jämförelse med statsbudgeten. Arealbidrag lämnades för odling av spannmål, baljväxter och oljelin. För att få ersättning från jordbruksfonden krävdes i de flesta fall att en del av jordbrukarnas areal inte användes till livsmedels- och foderproduktion.

Den till utfallet näst största inkomsttiteln, och den inkomsttitel som uppvisade den största skillnaden mot statsbudgeten, var *Kompletterande åtgärder* med ett utfall på 1 050 miljoner kronor eller 300 miljoner kronor lägre än statsbudgeten. Skillnaden beror på att utnyttjandet av miljöprogrammen blev lägre än vad regeringen beräknade till budgetpropositionen. På inkomsttiteln redovisades bidrag till vitaliseringsgödsling av försurad skogsmark samt ersättningar för miljöprogram och skogsåtgärder inom jordbruksområdet.

6300 Bidrag från EG:s regionalfond

Under denna inkomsthuvudgrupp redovisas endast en inkomsttitel, *Bidrag från EG:s regionalfond*. Inkomsterna uppgick 1999 till 923 miljoner kronor, vilket är en ökning med 343 miljoner kronor jämfört med statsbudgeten. I jämförelse med föregående budgetår ökade inkomsterna med 471 miljoner kronor. Under inkomsttiteln redovisades bidrag mottagna från regionalfonden och som NUTEK och fem länsstyrelser rekvirerat efter det att bidragen hade betalats ut.

6400 Bidrag från EG:s socialfond

Även under denna inkomsthuvudgrupp finns endast en inkomsttitel, *Bidrag från EG:s socialfond*. De redovisade inkomsterna 1999 avsåg bidrag som utbetalades för åtgärder mot långtidsarbetslöshet, kompetensutveckling inom företag och för insatser i stödområden. Utfallet för budgetåret 1999 blev 1 112 miljoner kronor, vilket är 978 miljoner kronor lägre i jämförelse med statsbudgeten. I jämförelse med 1998 minskade inkomsterna med 559 miljoner kronor. Orsaken till minskningen var framförallt att ärendehantering blev senarelagd, vilket också påverkade verställandet av eventuella utbetalningar.

7000 Extraordinära medel från EU

Inkomsterna avser infasningsbelopp med anledning av Sveriges medlemskap i EU. Den sista återbetalningen gjordes i december 1998.

Tabell 5.22 Inkomsttyp 7000 Extraordinära medel från EU

Miljoner kronor

Inkomsthuvudgrupp	Utfall 1998	SB 1999	Utfall 1999	Utfall- SB 1999
7111 Återbetalning avseende avgiften till gemenskapsbudgeten	275	0	-	0
Totalt	275	0	-	0

Från och med budgetåret 2000 redovisas inte inkomster under denna inkomsttyp.

5.4 Statsbudgetens utgifter

Utgifterna på statsbudgeten är indelade i 27 utgiftsområden. Därutöver ingår även posterna *Minskning av anslagsbehållningar*, *Kassamässig korrigerings* och *Riksgäldskontorets nettoutlåning* på statsbudgetens utgiftssida.

Som framgår av tabell 5.26 uppgick utfallet för statsbudgetens utgifter inkl. korrigeringsposter till 643,1 miljarder kronor. På tilläggsbudget tillfördes 8,6 miljarder kronor. Utfallet för utgiftsområdena blev 1,7 miljarder kronor lägre än totalt anvisade medel.

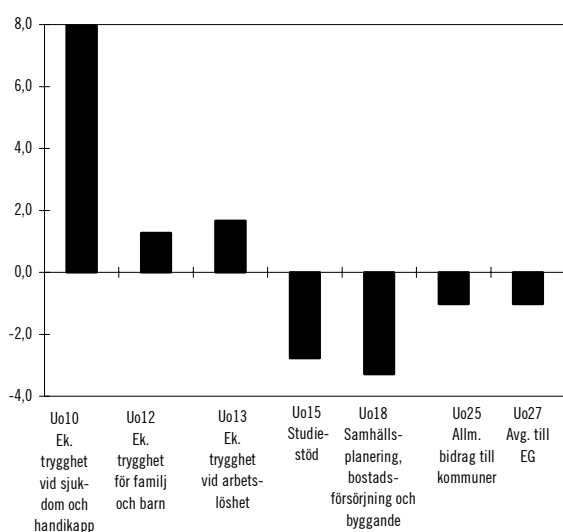
Avvikelserna per utgiftsområde i förhållande till anvisade medel på statsbudgeten redovisas i tabell 5.26. En större förbrukning än totalt anvisade medel kan finansieras genom att myndigheterna utnyttjar ingående reservationer/anslagssparande eller anslagsskredit eller genom att regeringen beslutar om s.k. medgivet överskridande.

Det slutliga utfallet för de 27 utgiftsområdena är 6,8 miljarder kronor högre än budgeterat varav utgiftsområde 26 Statsskuldräntor svarar för 5,3 miljarder kronor.

För tre utgiftsområden där större delen av utgifterna består av transferingar, utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn och utgiftsområde 13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet, blev utfallet sammanlagt 11 miljarder kronor högre än anvisat på statsbudgeten.

Fyra utgiftsområden redovisar utfall som underskrider budgeterade belopp i statsbudgeten med mer än 1 miljard kronor: utgiftsområde 15 Studiestöd, utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande, utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner och utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen. Tillsammans redovisar dessa utgiftsområden ett utfall som är 8,1 miljarder kronor lägre än anvisat på statsbudgeten.

Diagram 5.2 Större avvikelser jämfört med statsbudgeten, avvikelser större än 1 mdkr

Indragningar

Enligt 8 § lagen om statsbudgeten får regeringen besluta att medel på ett anvisat anslag inte skall användas, om detta är motiverat av särskilda omständigheter i en verksamhet eller av statsfinansiella eller andra samhällsekonomiska skäl. Under 1999 genomfördes en förändring av 11 § anslagsförordningen (1996:1189) vilken innebar att berörda myndigheter fr.o.m. 1999 får disponera ett ramanslag med högst summan av tilldelat belopp och ett överfört anslagssparande upp till tre procent av anslaget. Om inte regeringen beslutar annat skall myndigheten som en indragning av anslag föra bort ett belopp motsvarande den del av ett anslagssparande enligt årsredovisningen för föregående år som överstiger tre procent av det årets tilldelade anslag minskat med dispositionsrätt som fördelats till annan myndighet. Indragningen skall göras den 30 juni året efter det år då anslagssparandet översteg tre procent.

Under 1999 har regeringen beslutat om indragningar av anslagsmedel uppgående till ca

9 miljarder kronor. Ett fåtal indragningar svarar för större delen av detta belopp. I tabell 5.23 redovisas samtliga indragningar som är större än 100 miljoner kronor. Dessa större indragningar, 15 stycken, summerar till 7 899 miljoner kronor och svarar för 92 procent av det totalt indragna beloppet under 1999. En stor del av det indragna beloppet avser indragning av anslagssparande från s.k. äldreanslag.

Den största indragningen uppgår till 2 127 miljoner kronor och härrör sig till äldreanslaget 06 A1 *Försvarmakten*, upptaget på statsbudgeten 1998, indragningen avser den slutliga tekniska justeringen som gjordes till följd av övergången till lånefinansiering av Försvarets materielverks rörelsekapital.

Tabell 5.23 Indragningar 1999, större än 100 mkr

Miljoner kronor	
Utgiftsområde/anslag	
Uo 2 98 02B1 Åtg. för att stärka det fin. systemet	156
Uo 5 98 05B1 Bidrag till vissa internationella org.	196
Uo 6 98 06A1 Försvarmakten	2 127
Uo10 A1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	115
Uo13 A1 Bidrag till arbetslöshetsersättning	731
Uo14 A2 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder	1 181
Uo14 A3 Särskilda åtgärder för arbetshandikappade	596
Uo15 A2 Studiemedel m.m.	1 100
Uo 15 A3 Vuxenstudiestöd m.m.	147
Uo18 Stöd till lok. inv.prgm. för ekologisk hållbarhet	120
Uo20 94/95 14A8 Miljöinsatser i Östersjöregionen	128
Uo20 95/96 14A8 Investeringsbidrag för främjande av omställning till ekologisk hållbarhet	422
Uo22 A2 Våghållning och statsbidrag	500
Uo23 B13 Från EG-budgeten finansierade kompletterande åtgärder inom jordbruket	160
Uo23 A15 Interv. och exp.bidr. för jordbruksprodukter	220
Summa större indragningar	7 899
Andel av totala indragningar	92 %

Medgivna överskridanden

Enligt 6 § andra stycket lagen (1996:1086) om statsbudgeten får regeringen med riksdagens bemyndigande besluta att ett ramanslag får överskridas, om detta är nödvändigt för att i en verksamhet täcka särskilda utgifter som inte var kända då anslaget anvisades eller för att ett av riksdagen beslutat ändamål med anslaget skall kunna uppfyllas. Regeringen har beslutat om sex medgivna överskridanden.

Tabell 5.24 Medgivna överskridanden

Miljoner kronor

Utgiftsområde/anslag	
Uo8 A6 Utresor för avvisade och utvisade	4
Uo9 A1 Sjukvårdsförmåner m.m.	183
Uo9 B7 Bilstöd till handikappade	14
Uo10 A1 Sjukpenning och rehabilitering	402
Uo11 A4 Delpension	16
Uo26 A1 Räntor på statsskulden	5 375
Summa Medgivna överskridanden	5 994

I statsbudgeten anvisades under utgiftsområde 26 *Statsskuldsräntor m.m.* anslaget *Räntor på statsskulden* 84 450 miljoner kronor. Utfallet blev 89 825 miljoner kronor, vilket är 5 375 miljoner kronor högre än vad som budgeterades. Därmed har det direkt till anslaget kopplade bemyndigande som riksdagen gett regeringen utnyttjats. Detta bemyndigande innebär att regeringen har rätt att besluta att anslaget får överskridas om det är nödvändigt för att fullgöra statens betalningsåtagande.

Utgiftsbegränsningar

I 1999 års ekonomiska vårproposition gjorde regeringen bedömningen att utgifterna för 1999 riskerade att överstiga det fastställda utgiftstaket. Främsta orsaken var att utgifterna för *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* förväntades bli högre än anvisat på statsbudgeten. Riksdagen beslutade därför om besparingar på drygt 4 miljarder kronor. Dessutom införde regeringen s.k. begränsningsbelopp för vissa anslag. Begränsningsbeloppens syfte var att säkerställa att anslagsförbrukningen 1999 inte skulle överskrida en viss bestämd nivå. Regeringen bedömde i 1999 års ekonomiska vårproposition att den faktiska utgiftsreduktionen till följd av utgiftsbegränsningarna motsvarade ca 3,7 miljarder kronor. I tabell 5.25 nedan följs dessa utgiftsbegränsningar upp. Det är tre anslag som har överskridit de av regeringen beslutade begränsningsbeloppen, *Utrikesförvaltningen*, äldreanslaget *Regionalpolitiska åtgärder* från statsbudgeten 1998 och *Väghållning och statsbidrag*.

Tabell 5.25 Begränsningsbelopp 1999

Miljoner kronor

	Begränsningsbelopp	Utfall	Skillnad
Uo 1, 1995/96 B2 Samarbete och utveckling Östersjön	279	185	94
Uo 2, A14 Kontrollfunktionen i staten	116	72	44
Uo 3, A2 Skattemyndigheterna	4 482	4 458	24
Uo 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan	3 011	2 876	135
Uo 5, A1 Utrikesförvaltningen	1 906	1 909	-3
Uo 6 Totalförsvaret	45 948	44 264	1 684
Uo 7, Vo A Internationellt utvecklingssamarbete	11 637	11 625	12
Uo 7, Vo B Samarbete Central- och Östeuropa	835	794	41
Uo 8, B2 Särskilda åtgärder i utsatta bostadsområden	142	107	35
Uo16 Utbildning och universitetsforskning	30 086	29 148	938
Uo 18, E1 Lokala investeringsbidrag	960	905	55
Uo 19, 1998 A1 Regionalpolitiska åtgärder	610	738	-128
Uo 21, B2 Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor	110	87	23
Uo 21, B4 Energiforskning	247	205	42
Uo21, B5 Energiteknikstöd	154	154	0
Uo21, B7 Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser	30	30	0
Uo 21, B9 Åtgärder för elvärmeförsörjning i Sydsverige	40	40	0
Uo21, 1997 A1 Åtgärder för effektivare användning av energi	20	18	2
Uo 22, A2 Våghållning och statsbidrag	11 895	12 132	-237
Uo 22, A4 Banverket: Banhållning	7 290	7 113	177
Uo 24, D1 Teknisk forskning och utveckling	869	868	1
Uo 24 1995/96 A16 Program för småföretags utveckling	298	258	40
Uo 25, A2 Särskilda insatser i kommuner och landsting	950	760	190

Månadsfördelat utfall

Statsbudgetens utfall redovisas löpande under året av Ekonomistyrningsverket. I bilaga 4 redovisas statsbudgetens utfall per månad och utgiftsområde. De korrigeringar av anslagsförbrukningen som görs av myndigheterna vid budgetårets slut redovisas i sin helhet på december månad.

Utfallet per utgiftsområde

I nästa avsnitt redovisas utfallet per utgiftsområde och de större avvikelserna mot statsbud-

geten på anslagsnivå. I vissa fall kommenteras avvikelserna mot tilldelade medel. Med tilldelade medel avses summan av ingående reservationer och ramöverföringsbelopp, an-visade medel på stats- och tilläggsbudget, med-givna överskridanden samt indragningar. Dessutom redovisas RGK:s nettoutlåning och den kassamässiga korrigeringen, som redovisas på budgetens utgiftssida. I bilaga 3 redovisas utfallet 1999 för samtliga anslag på statsbudgeten samt avvikelser bl.a. jämfört med statsbudgeten.

Tabell 5.26 Statsbudgetens utgifter 1999

Miljoner kronor

	Statsbudget	Tilläggs- budget	Totalt anvisat	Utfall	Avvikelse mot stats- budget	Avvikelse mot totalt anvisat
Uo 1 Rikets styrelse	4 180	3	4 183	4 541	362	358
Uo 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	1 705	1	1 706	1 515	-191	-192
Uo 3 Skatteförvaltning och uppbörd	5 811	0	5 811	5 953	142	142
Uo 4 Rättsväsendet	21 919	20	21 939	22 262	343	323
Uo 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan	2 871	0	2 871	2 877	5	5
Uo 6 Totalförsvaret	44 108	58	44 166	44 264	156	98
Uo 7 Internationellt bistånd	11 900	0	11 900	12 418	519	519
Uo 8 Invandrare och flyktingar	4 324	255	4 579	4 402	78	-177
Uo 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	24 012	242	24 254	24 519	506	264
Uo 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	80 503	7 474	87 977	88 477	7 974	500
Uo 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	34 315	121	34 436	34 450	135	14
Uo 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	39 896	461	40 357	41 175	1 279	818
Uo 13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet	33 789	150	33 939	35 448	1 659	1 509
Uo 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	48 274	-308	47 966	48 795	521	829
Uo 15 Studiestöd	22 447	-92	22 355	19 676	-2 771	-2 679
Uo 16 Utbildning och universitetsforskning	29 031	107	29 138	29 148	118	11
Uo 17 Kultur, media, trossamfund och fritid	7 452	1	7 453	7 554	102	102
Uo 18 Samhällsplanering, bostadsförs. och byggande	20 463	35	20 498	17 172	-3 291	-3 325
Uo 19 Regional utjämning och utveckling	2 743	26	2 769	3 720	977	951
Uo 20 Allmän miljö- och naturvård	1 549	28	1 577	1 632	83	55
Uo 21 Energi	1 681	0	1 681	1 101	-580	-580
Uo 22 Kommunikationer	25 501	-1	25 500	25 629	127	128
Uo 23 Jord- o skogsbruk, fiske med anslutande näringar	11 974	12	11 986	11 925	-49	-61
Uo 24 Näringsliv	2 898	12	2 910	3 256	358	346
Uo 25 Allmänna bidrag till kommuner	103 565	-40	103 525	102 542	-1 022	-982
Uo 26 Statsskuld räntor m.m.	84 560	0	84 560	89 885	5 325	5 325
Uo 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen	21 908	0	21 908	20 884	-1 024	-1 024
Minskning av anslagsbehållningar	5 000	0	5 000	0	-5 000	-5 000
Summa utgiftsområden	698 380	8 565	706 945	705 222	6 842	-1 723
Kassamässig korrigering	-45 000	0	-45 000	-44 142	858	858
Riksgäldskontorets nettoutlåning	26 988	0	26 988	-17 933	-44 921	-44 921
Summa statsbudgetens utgifter	680 368	8 565	688 933	643 147	-37 221	-45 786

Anm: Statsbudgetens utgifter per anslag redovisas i bilaga 3.

5.4.1 Utgifter per utgiftsområde

Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Utgiftsområdet omfattar verksamheterna statschefen, riksdagen och regeringen. Dessutom ingår bl.a. presstödet, partistöd, allmänna val och vissa centrala myndigheter.

Tabell 5.27 Uo 1 Rikets styrelse

Miljoner kronor

Verksamhetsområde	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall-SB 1999
A. Statschefen	70	77	0	79	2
B. Riksdagen och dess ombudsmän	913	948	9	981	32
C. Regeringen m.m.	2 615	2 420	-7	2 759	339
D. Centrala myndigheter	46	56	0	48	-7
E. Mediefrågor	684	678	1	674	-5
F. Samarbete och utveckling inom Östersjöreg.			1	0	
Summa Uo 1	4 328	4 180	3	4 541	362

¹ SB= statsbudgeten TB= tilläggsbudget 1 och 2

Utfallet för budgetåret 1999 blev 4 541 miljoner kronor. Skillnaden mellan statsbudgeten och utfallet blev 362 miljoner kronor (8,6 procent).

Ökningen i förhållande till statsbudgeten förklarades till stor del, 185 miljoner kronor, av en förbrukning av tidigare års anslagssparande på anslaget C 1 *Regeringskansliet m.m.* och på äldreanslaget från budgetåret 1995/96 B2 *Samarbete och utveckling inom Östersjöregionen*, den s.k. Östersjömiljarden. Regeringen beslutade under våren 1999 om ett begränsningsbelopp för det senare anslaget på 279 miljoner kronor.

Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Utgiftsområdet omfattar ett tiotal centrala förvaltningsmyndigheter och Riksgäldskontorets kostnader för upplåning och förvaltning av statsskulden. Vidare ingår vissa tidsbegränsade åtaganden samt Riksdagens revisorer.

Tabell 5.28 Uo 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Miljoner kronor

Verksamhetsområde	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall-SB 1999
A. Utveckling av statlig förvaltning	797	887	2	834	-53
B. Det finansiella systemet	607	751	-1	592	-159
C. Särsk finans och garantiåtaganden	573	49	0	71	21
D. Riksdagens revisorer	15	19	0	19	1
Summa Uo 2	1 992	1 705	1	1 515	-192

Utfallet för utgiftsområdet blev 1 515 miljoner kronor. Skillnaden mellan statsbudgeten och utfallet blev därmed -192 miljoner kronor (-11,2 procent).

Utgifterna för anslaget A7 *Folk- och bostadsräkning* budgeterades till 70 miljoner kronor. Utgifterna för anslaget blev 5 miljoner kronor vilket var 65 miljoner kronor lägre än anvisat i statsbudgeten. Arbetet inför genomförandet av en folk- och bostadsräkning har försenats, vilket betyder att undersökningen kommer att genomföras först 2004 eller 2005.

För verksamhetsområde B hänförs sig skillnader till ett lägre utfall på anslaget B4 *Riksgäldkontoret; Kostnader för upplåning och låneförvaltning*. Anslagets utfall underskred budgeterade medel med 159 miljoner kronor, vilket beror på successivt minskande utgifter för provisionskostnader m.m. avseende upplåning i svenska kronor.

Utgiftsområde 3 Skatteförvaltning och uppbörd

Utgiftsområdet omfattar Riksskatteverket, Skattemyndigheterna och Tullverket.

Tabell 5.29 Uo 3 Skatteförvaltning och uppbörd

Miljoner kronor

Verksamhetsområde	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall-SB 1999
A. Skatteförvaltningen	4 792	4 712	0	4 845	133
B. Tullverket	1 071	1 099	0	1 107	8
Summa Uo 3	5 863	5 811	0	5 953	142

För 1999 uppgick utgifterna till 5 953 miljoner kronor. Utfallet blev därmed 142 miljoner kronor (2,4 procent) högre än anvisat i statsbudgeten.

Skillnaden förklarades till största del av att utfallet för anslaget A2 *Skattemyndigheterna* blev 95 miljoner kronor högre än anvisat i statsbudgeten. Ökningen förklaras av en senareläggning av IT-planer från 1998 vilket innebär att utgifterna för genomförandet belastade 1999. Regeringen beslutade under våren 1999 om ett begränsningsbelopp för anslaget på 4 482 miljoner kronor. Utfallet underskred begränsningsbeloppet med 24 miljoner kronor.

Utfallet för anslaget A1 *Riksskatteverket* blev 38 miljoner kronor högre än budgeterat. Ökningen förklaras även här av senareläggningen av skattemyndigheternas IT-planer från 1998 till 1999.

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Utgiftsområdet omfattar i huvudsak polisväsendet, åklagarväsendet, domstolsväsendet, kriminalvården, kronofogdemyndigheterna och rättshjälpen.

Tabell 5.30 Uo 4 Rättsväsendet

Miljoner kronor					
Verksamhetsområde	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall-SB 1999
A. Polisväsendet	11 289	11 974	-2	11 914	-60
B. Åklagarväsendet	741	819	12	829	9
C. Domstolsväsendet m.m.	3 063	3 057	10	3 113	56
D. Kriminalvården	3 866	3 639	0	3 957	318
E. Kronofogdemyndigheterna	1 303	1 310	0	1 347	37
F. Övrig verksamhet	1 151	1 120	0	1 102	-18
Summa Uo 4	21 413	21 919	20	22 262	343

För 1999 uppgick utgifterna till 22 262 miljoner kronor, vilket är en ökning med 343 miljoner kronor (1,5 procent) jämfört med statsbudgeten. Skillnaden förklarades främst av att utfallet för anslaget D1 *Kriminalvården* blev 318 miljoner kronor högre än anvisat i statsbudgeten. Anslaget budgeterades lågt i syfte att anslagssparande från tidigare år skulle utnyttjas. Anslagssparandet, som vid ingången av 1999 uppgick till knappt 243 miljoner kronor, förbrukades under året och vid årsskiftet 1999/2000 utnyttjades ca 76 miljoner kronor av anslagskrediten.

Utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan

Utgiftsområdet omfattar i huvudsak förvaltningskostnader för Utrikesdepartementet och de 103 utlandsmyndigheterna samt bidrag till vissa internationella organisationer såsom exempelvis Förenta Nationerna och Nordiska ministerrådet.

Tabell 5.31 Uo 5 Utrikesförvaltning och int. samverkan

Miljoner kronor					
Verksamhetsområde	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall-SB 1999
A. Utrikesförvaltningen m.m.	1 821	1 747	0	1 914	167
B. Internationella organisationer	679	954	0	794	-160
C. Information om Sverige i utlandet	61	67	0	65	-2
D. Nedrustning- och säkerhetspolitiska frågor	57	58	0	57	-2
E. Övrig verksamhet	20	45	0	46	1
Summa Uo 5	2 638	2 871	0	2 876	5

Utfallet uppgick till 2 876 miljoner kronor, vilket är 5 miljoner kronor (0,2 procent) högre än vad som anvisades på statsbudgeten.

Avvikelsen jämfört med statsbudgeten för de två verksamhetsområdena Utrikesförvaltningen m.m. och Internationella organisationer tog i stort sett ut varandra. Utfallet för anslaget A1 *Utrikesförvaltningen* blev 169 miljoner kronor högre än vad som anvisades på statsbudgeten. De högre utgifterna finansierades genom ett utnyttjande av anslagssparande. Regeringen beslutade under våren 1999 om ett begränsningsbelopp för anslaget A1 *Utrikesförvaltningen* på 1 906 miljoner kronor. Utfallet överskred begränsningsbeloppet med 3 miljoner kronor.

Utfallet för anslaget B1 *Bidrag till vissa internationella organisationer* blev 212 miljoner kronor lägre än budgeterat, vilket framför allt berodde på att planerade internationella operationer inte har fullföljts. Vidare förbrukades en stor del av den ingående reservationen, 52 miljoner kronor, på äldreanslaget 1995/96 B9 *Fredsbevarande verksamhet till det svenska deltagandet i Kosovo*.

Utgiftsområde 6 Totalförsvaret

Utgiftsområdet omfattar verksamheter inom det militära och civila försvaret, Kustbevakningen, Statens räddningsverk, Sprängämnesinspektionen, nämnder samt stödverksamhet till det militära och civila försvaret. I utgiftsområdet ingår även internationell fredsfrämjande verksamhet med svensk trupp utomlands.

Tabell 5.32 Uo 6 Totalförsvaret

Miljoner kronor

Verksamhetsområde	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall-SB 1999
A. Militärt försvar	38 626	39 829	95	40 133	304
B. Vissa funktioner inom det civila försvaret	2 365	2 489	-145	2 284	-205
C. Kustbevakningen och nämnder m.m.	443	823	115	874	51
D. Stödverksamhet	965	966	-7	972	6
Summa Uo 6	42 339	44 108	58	44 264	156

Från utgiftsområdet har fr.o.m. 1999 anslaget Ersättning för kroppsskador flyttats till utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp. Samtidigt delades Försvaretsmaktens anslag upp på två anslag, *Förbandsverksamhet och beredskap m.m.* samt *Utveckling och investeringar*.

I statsbudgeten anvisades 44 108 miljoner kronor för utgiftsområdet. Utfallet blev 44 264 miljoner kronor, vilket var 156 miljoner kronor (0,4 procent) högre än budgeterat. Regeringen beslutade under 1999 om ett begränsningsbelopp för hela utgiftsområdet på 45 948 miljoner kronor. Utfallet understeg detta belopp med 1 684 miljoner kronor.

Skillnaden mot statsbudgeten förklaras av utfall som gick i båda riktningarna. De lägre utgifterna jämfört med statsbudgeten var framför allt hänförliga till Försvaretsmaktens anslag A1 *Förbandsverksamhet och beredskap m.m.* Skillnaden mot statsbudgeten blev -975 miljoner kronor. Orsaken till den lägre förbrukningen inom anslaget var en följd av åtstramningar inom förbandsverksamheten. Dessa var i sin tur en följd av krav på ekonomisk återhållsamhet för att få verksamheten i balans.

De ökade utgifterna jämfört med statsbudgeten förklarades främst av två anslag, A3 *Utveckling och investeringar* samt A2 *Fredsfrämjande truppinsatser*. Utfallen överskred anvi-

sat belopp med 996 respektive 283 miljoner kronor. De ökade utgifterna för anslaget *Utveckling och investeringar* berodde på att det förekommer en osäkerhetsfaktor i form av tidsförskjutningar vid materielanskaffning till Försvaretsmakten. De ökade utgifterna för anslaget *Fredsfrämjande truppinsatser* orsakades av högre kostnader för det svenska bidraget till en internationell fredsstyrka i Kosovo. Anslaget tillfördes 92 miljoner kronor på tilläggsbudget.

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Utgiftsområdet omfattar verksamheterna internationellt utvecklings-samarbete samt samarbete med Central- och Östeuropa.

Tabell 5.33 Uo 7 Internationellt bistånd

Miljoner kronor

Verksamhetsområde	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall-SB 1999
A. Intern. utvecklings-samarbete	10 790	11 150	0	11 625	475
B. Samarbete med Central- och Östeuropa	689	750	0	794	44
Summa Uo 7	11 479	11 900	0	12 418	519

I statsbudgeten anvisades utgiftsområdet 11 900 miljoner kronor. Utfallet blev 12 418 miljoner kronor, dvs. 519 miljoner kronor (4,4 procent) högre än budgeterat.

Tilldelade resurser för verksamhetsområdet A *Internationellt utvecklings-samarbete* beräknades utifrån biståndsramen som sattes till 12 840 miljoner kronor. Verksamhetsområdet innehåller anslagen A1 *Biståndsverksamhet* och A2 *Biståndsförvaltning*. Från biståndsramen gjordes avräkningar för utgifter, klassificerade som bistånd, inom andra utgiftsområden. Tidigare år har besparingar skett inom utgiftsområdet till följd av att biståndsramen sänktes 1997 till 0,7 procent av bruttonationalinkomsten (BNI). Från och med 1999 höjdes den totala biståndsramen till 0,705 procent av BNI. Under året beslutades om ett begränsningsbelopp för verksamhetsområdet på 11 637 miljoner kronor. Utfallet för verksamhetsområdet blev 11 625 miljoner kronor.

Skillnaden för utgiftsområdet mellan utfallet och statsbudgeten förklarades främst av ett utnyttjande av ingående reservationer på anslaget A1 *Biståndsverksamhet*. Utfallet för anslaget blev 475 miljoner kronor högre än budgeterat. Ut-

nyttjandet av en del av de ingående reservationerna aviserades av regeringen redan i budgetpropositionen för 1999.

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Utgiftsområdet omfattar migrationspolitik med frågor bl.a. rörande mottagande av asylsökande. Vidare finansieras arbetet med invandras integration i Sverige, t.ex. utgifter för kommuners ersättningar vid flyktingmottagande.

Tabell 5.34 Uo 8 Invandrare och flyktingar

Miljoner kronor					
Verksamhets- område	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall- SB 1999
A. Migrations politik	1 823	1 785	255	1 953	168
B. Invandras integration	2 363	2 539	0	2 449	-90
Summa Uo 8	4 186	4 324	255	4 402	78

Under budgetåret 1999 förbrukades 4 402 miljoner kronor inom utgiftsområdet, vilket är 78 miljoner kronor (2 procent) högre än anvisade medel i statsbudgeten. Antalet asylsökanden i mottagandesystemet och antalet utplaceringar i kommunerna är faktorer som i stor utsträckning har påverkat utgifterna för utgiftsområdet under det gångna året.

Skillnaden förklaras främst av utfallet för anslaget A2 *Mottagande av asylsökande*, vilket blev 338 miljoner kronor högre än anvisat i statsbudgeten. Detta berodde på att antalet personer i mottagandesystemet översteg vad som beräknats i statsbudgeten, vilket främst förklaras av Kosovokrisen.

Utfallet för anslaget A3 *Migrationspolitiska åtgärder* blev 187 miljoner kronor lägre än anvisat i statsbudgeten. Detta berodde främst på att antalet kvotflyktingar minskade till förmån för evakuering av fördrivna personer från provinsen Kosovo. Kostnader relaterade till återvändande av flyktingar minskade under 1999. Detta var ett direkt resultat av att kriget i Kosovo minskade benägenheten att återvända till Balkanregionen.

Anslaget B2 *Särskilda insatser i utsatta bostadsområden* och anslaget B5 *Hemutrustningslån* stod för merparten av minskningen av utfallet i relation till anvisade medel i statsbudgeten. Den främsta orsaken till skillnaden för anslaget B5 *Hemutrustningslån* var att antalet beviljade ansökningar om hemutrustningslån minskade som en följd av att flertalet av de flyktingar som kom under 1999 endast fick tidsbegränsade tillstånd

och därmed inte rätt till hemutrustningslån. En annan orsak var lägre räntekostnader.

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Utgiftsområdet omfattar i huvudsak olika bidrag och ersättningar inom hälso- och sjukvårdsområdet samt förvaltningskostnader för myndigheter inom området.

Tabell 5.35 Uo 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Miljoner kronor					
Verksamhets- område	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall- SB 1999
A. Hälso- och sjukvård	17 148	16 859	468	17 599	740
B. Social omsorg	5 495	6 633	-226	6 388	-245
C. Socialstyrelsen	379	407	0	431	24
D. Stöd t. forskn.	102	114	0	101	-13
Summa Uo 9	23 124	24 012	242	24 519	506

Utgifterna uppgick 1999 till 24 519 miljoner kronor. Utfallet blev därmed 506 miljoner kronor (2 procent) högre än anvisade medel på statsbudgeten.

De ökade utgifterna inom utgiftsområdet är framförallt att hänföra till anslaget A2 *Bidrag till läkemedelsförmånen*. Utfallet blev 721 miljoner kronor högre än anvisade medel i statsbudgeten. Orsaken till skillnaden var att en överenskommelse om statsbidrag till landstingen avseende kostnader för läkemedelsförmånen år 1999 slöts mellan landstingsförbundet och staten. Vidare genomfördes en utbetalning på 690 miljoner kronor under 1999 avseende slutreglering till landstingen för 1998.

Utfallet för anslaget A1 *Sjukvårdsförmånen* underskred anvisade medel i statsbudgeten med sammanlagt 83 miljoner kronor. Skillnaden förklaras av att kostnaderna för EU-vården blev 31,4 miljoner kronor lägre än beräknat och att utgifterna för tandvårdsersättningar blev 51,2 miljoner kronor lägre än beräknat.

Utfallet för anslaget B7 *Bilstöd till handikappade* blev 202 miljoner kronor, vilket är 23 miljoner kronor högre än i statsbudgeten. Genom en förordningsändring beslutade regeringen att bilstöd bara skulle kunna utbetalas inom ramen för beviljat anslag. Den kraftiga ökningen av antalet ansökningar fick till följd att Riksförsäkringsverket införde ett utbetalningsstopp under 1999 för att

inte överskrida tillgängliga medel inklusive anslagskredit.

Utgifterna för anslaget B8 *Kostnader för statlig assistansersättning* uppgick 1999 till 4 498 miljoner kronor, vilket var 155 miljoner kronor lägre än anvisade medel i statsbudgeten.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Utgiftsområdet omfattar två verksamhetsområden, ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp samt socialförsäkringsadministrationen, dvs. Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna.

Tabell 5.36 Uo 10 Ek. trygghet vid sjukdom och handikapp

Miljoner kronor

Verksamhetsområde	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall-SB 1999
A. Ek. tryggh. Vid sjukdom/handikapp	35 311	75 067	7 475	82 769	7 702
B. Socialförsäkrings adm.	4 374	5 437	-1	5 708	272
Summa Uo 10	39 685	80 503	7 474	88 477	7 974

Utfallet för utgiftsområdet uppgick till 88 477 miljoner kronor, vilket är 7 974 miljoner kronor (10 procent) högre än anvisade medel i statsbudgeten.

Skillnaden förklaras främst av högre utgifter för Anslaget A1 *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* Utgifterna blev 7,8 miljarder kronor (39 procent) högre än vad som anvisats i statsbudgeten. Utgiftsutvecklingen för anslaget styrs bl.a. av antalet dagar ersatta med sjukpenning, demografiska förändringar samt beteendeförändringar på individnivå. Vidare påverkas utgifterna av den genomsnittliga ersättningen, vilken styrs av regelverk och löneutveckling.

År 1999 ökade antalet sjukskrivna samt antalet ersatta sjukdagar. I synnerhet de långa sjukskrivningsperioderna (mer än 1 år) har ökat 1999. Vidare ökade den genomsnittliga ersättningen per sjukdag, vilket kan förklaras av att nya yrkesgrupper med höga inkomster utgör en ökande andel. En annan förklaring är att det förbättrade läget på arbetsmarknaden har lett till en ökning av arbetskraftens storlek och därmed även antalet personer med tillträde till sjukförsäkringen. I tider av hög efterfrågan på arbetskraft tenderar även människors benägenhet att sjukskriva sig att öka.

Tabell 5.37 Antal ersatta sjukdagar, ersättning per dag.

	Antal ersatta netto sjukdagar miljoner dagar.	Genomsnittlig ersättning, kronor/ dag.
1997	41,7	332
1998	50,4	368
1999	62,7	386

Antalet ersatta netto sjukdagar uppgick 1999 till ca 62,7 miljoner dagar. Det är ca 12 miljoner (24,4 procent) fler dagar än 1998.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Utgiftsområdet finansierar folkpension i form av ålderspension, efterlevandepensioner till vuxna, delpensioner och bostadstillägg för pensionärer.

Tabell 5.38 Uo 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Miljoner kronor

Verksamhetsområde	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall-SB 1999
A. Ek. Trygghet vid ålderdom	62 684	34 315	121	34 450	135
Summa Uo 11	62 684	34 315	121	34 450	135

Under budgetåret 1999 uppgick anslagsförbrukningen till 34 450 miljoner kronor, vilket är 135 miljoner kronor (0,4 procent) högre än anvisade medel i statsbudgeten.

Utgifterna på anslaget A3 *Bostadstillägg till pensionärer* blev 99 miljoner kronor högre än anvisade medel på statsbudgeten. Skillnaden förklaras till största delen av att medelbeloppet för bostadstillägg till pensionärer (bostadstillägget) har varit högre än beräknat. Under 1999 har antalet med bostadstillägg minskat från 490 000 till 474 027 personer. Minskningen beror på att andelen ATP-pensionär med högre årsinkomster har ökat. Trots minskningen av antalet BTP-tagare ökade utgifterna med 4 procent under 1999. Anledningen till denna utveckling var att ersättningsgraden höjdes från 85 till 90 procent.

Utgifterna för anslaget A4 *Delpension* översteg budgeterade medel med 95 miljoner kronor. Skillnaden beror på att den s.k. delpensionsfaktorn, dvs. utbetalt belopp per person räknat i basbelopp, blev högre än beräknat.

Utgifterna på anslaget A1 *Ålderspensionärer* ökade med 16 miljoner kronor jämfört med vad som tilldelades i statsbudgeten. Utgifterna för ålderspension ökade med ca 3 procent mellan 1998 och 1999. Det totala antalet ålderspensionärer är i det närmaste oförändrat, däremot har antalet

ATP-pensionärer ökat med ca 1 procent. Nyttillskottet av pensionärer har i ökad utsträckning rätt till full ATP, vilket medför ökade kostnader. Kostnaderna för ålderspensionerna utanför statsbudgeten ökade 1999.

Utgifterna på anslaget A2 *Efterlevandepensioner* till vuxna blev 75 miljoner kronor lägre än budgeterat. En förklaring till skillnaden kan vara kvardröjande effekter från 1997 då inkomstprövning av änkepension för folkpension infördes.

Ålderspensionssystemet

Utgifterna för inkomstrelaterad ålderspension som finansieras ur Allmänna pensionsfonden och redovisas vid sidan av statsbudgeten uppgick 1999 till ca 136 miljarder kronor. Ålderspensioner finansierade över statsbudgeten uppgick 1999 till 11,6 miljarder kronor. Före ingången av 1999 omfattade de statliga takbegränsande utgifterna vid sidan av statsbudgeten dels försäkringen för allmän tilläggspension (ATP), dels utgifter för delpension- och arbetsskadeförsäkring. Från och med budgetåret 1999 bokförs de senare på statsbudgeten. Med anledning av ålderspensionsreformen har fr.o.m. år 1999 finansieringsansvaret för efterlevande- och förtidspensioner inom ATP förts över till statsbudgeten. I gengäld har finansieringsansvaret för större delen av utgifterna för folkpension i form av ålderspension förts till AP-fonden. Takbegränsade utgifter vid sidan av statsbudgeten omfattar numera inkomstrelaterad ålderspension samt folkpension till pensionärer som även uppbär ATP. Ålderspensionssystemet inkluderar AP-fonden och fr.o.m. år 1999 även Premiépensionsmyndigheten.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Utgiftsområdet finansierar stöd till barnfamiljer, främst genom allmänna barnbidrag, föräldraförsäkring inklusive havandeskapspenning och underhållsstöd.

Tabell 5.39 Uo 12 Ek. trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

Verksamhetsområde	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall-SB 1999
A. Ek. Trygghet för familjer & barn	35 910	39 896	461	41 175	1 279
Summa Uo 12	35 910	39 896	461	41 175	1 279

Utfallet för utgiftsområdet blev 41 175 miljoner kronor, vilket var 1 279 miljoner kronor (3,2 procent) högre än anvisade medel i statsbudgeten. Under året har väsentliga utgiftsökningar för föräldraförsäkring och underhållsstöd skett inom utgiftsområdet.

Utfallet för anslaget A2 *Föräldraförsäkring* översteg anvisade medel på statsbudgeten med 765 miljoner kronor, vilket är 5 procent högre än anvisat i statsbudgeten. Orsaken är att medelersättningen har ökat. Ökningen av medelersättningen beror bl.a. på att männen, som i genomsnitt har högre inkomster, har ökat sitt uttag från föräldraförsäkringen mer än beräknat. Männen andel av utbetalda föräldrapenningsdagar har stigit till 11,6 procent. Nedan följer en tabell som visar medelersättningens utveckling för föräldrapenningen.

Tabell 5.40 Föräldrapenningen år 1996-1999.

	Antal netto dagar 1000-tal	därav kvinnor %	därav män %	Medel ers. per dag kr/dag	därav kvinnor kr/dag	därav män kr/dag
1996	42 177	89,4	10,6	269	256	374
1997	37 905	90,1	9,9	274	264	364
1998	36 327	89,6	10,4	302	291	397
1999	36 036	88,4	11,6	316	305	403

Utgifterna för anslaget A3 *Underhållsstöd* blev 428 miljoner kronor (17 procent) högre än vad som anvisades på statsbudgeten. De högre utgifterna för underhållsstödet beror bl.a. på att antagandet om de bidragsskyldigas totala antal barn var för lågt. Vidare har antalet barn som får underhållsstöd ökat mer än beräknat. Det har också skett en ökning av antalet barn i växelvis boende. Jämfört med föregående år minskar dock utgifterna med 93 miljoner kronor vilket förklaras av att de bidragsskyldiga har ökat återbetalningarna. Den genomsnittliga utbetalningen per barn har minskat under 1999. Orsaken till minskningen är en ändrad fördelning mellan olika typer av underhållsstöd. Andelen barn med fullt underhållsstöd minskar medan andelen barn med bidrag vid växelvis boende ökar. Även gruppen barn med utfyllnadsbidrag ökar.

Utfallet för anslaget A6 *Vårdbidrag för funktionshindrade* blev 62 miljoner kronor högre än budgeterat. Andelen barn som har beviljats vårdbidrag har fördubblats sedan 1985. Under 1999 ökade antalet beviljade vårdbidrag med 12 procent jämfört med 1998. Ökat fokus på barn med

psykiska störningar förklarar merparten av ökningen.

Anslaget A1 *Allmänna barnbidrag* överskred budgeterade medel med 61 miljoner kronor. I relation till totalt tillgängliga medel blev utfallet 358 miljoner kronor lägre. Vid en jämförelse mot föregående år blev utfallet 64 miljoner kronor lägre vilket förklaras av sjunkande födelsetal och ett lägre antal bidragsberättigade barn.

Utgiftsområde 13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet

Utgifterna omfattar till största delen bidrag till arbetslöshetsersättning (ca 97 procent av utgifterna 1999) och resterande del utgörs av bidrag till lönegarantiersättning.

Tabell 5.41 Uo 13 Ek. trygghet vid arbetslöshet

Miljoner kronor

Verksamhetsområde	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall-SB 1999
A. Ers. vid arbetslöshet	37 331	33 789	150	35 448	1 659
Summa Uo13	37 331	33 789	150	35 448	1 659

Utgifterna för utgiftsområdet uppgick till 35 448 miljoner kronor år 1999, vilket är 1 659 miljoner kronor (5 procent) högre än anvisat i statsbudgeten. Jämfört med budgetåret 1998 har utgifterna minskat med 795 miljoner kronor. Minskningen förklaras av att den öppna arbetslösheten har minskat från i genomsnitt 6,5 procent av arbetskraften 1998 till 5,6 procent 1999.

Utgiftsnivån inom utgiftsområdet påverkas av nivån på den öppna arbetslösheten vad gäller utgifter för arbetslöshetsersättningen, genomsnittlig dagpenning samt av antalet konkurser vad gäller utgifterna för lönegarantiersättning.

De högre utgifterna är hänförliga till A1 *Bidrag till arbetslöshetsersättning*, vars utfall blev 1 698 miljoner kronor högre än anvisat. Därmed har anslagskrediterna utnyttjats med 1 276 miljoner kronor. En förklaring till den högre förbrukningen är att utgifterna vid budgeteringen underskattades för de personer som räknas som sysselsatta i SCB:s arbetskraftsundersökning, men samtidigt uppbär arbetslöshetsersättning, t.ex. deltidsarbetslösa och tillfälligt anställda. År 1998 förändrades redovisningsprinciperna för anslagsavräkningen av skatt på transfereringar. Som ett resultat av denna förändring av redovisningsprinciperna genomfördes en teknisk juste-

ring av anslaget 1999 i form av en indragning med ca 731 miljoner kronor.

Utfallet för anslaget A2 *Bidrag till lönegarantiersättningar*, uppgick till 954 miljoner kronor, vilket var 39 miljoner kronor lägre än statsbudgeten. Skillnaden förklaras av att den ekonomiska konjunkturen har medfört en minskning av antalet konkurser, vilket i sin tur minskar nyttjandet av statlig lönegaranti. Under 1999 tillfördes anslaget 150 miljoner kronor på tilläggsbudget. Totalt tilldelade medel uppgick således till 1 143 miljoner kronor och utfallet blev 189 miljoner kronor lägre än totalt tilldelade medel.

Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Utgiftsområdet omfattar arbetsmarknadspolitiska åtgärder, Arbetsmarknadsverket, Arbetskyddsstyrelsen m.fl. myndigheters förvaltning samt forskning och utveckling på arbetsmarknads- och arbetslivsområdet. Området omfattar även vissa utgifter för Samhall AB:s verksamhet, jämställdhetspolitiska frågor samt statliga arbetsgivarfrågor.

Tabell 5.42 Uo14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Miljoner kronor

Verksamhetsområde	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall-SB 1999
A. Arbetsmarkn.	34 039	34 721	-307	35 721	1 000
B. Arbetsliv	5 534	5 377	-1	5 476	99
C. Jämställdhet kvinnor-män	36	33	0	28	-5
D. Staten som arbetsgivare	8 059	8 143	0	7 570	-573
Summa Uo 14	47 668	48 274	-308	48 795	521

Utfallet för utgiftsområdet blev 48 795 miljoner kronor, vilket är 521 miljoner kronor (1 procent) högre än statsbudgeten. Utfallet blev 351 miljoner kronor lägre än totalt tilldelade medel. Anslaget A2 *Arbetsmarknadspolitiska åtgärder* (inkl. äldreanslaget 1995/96 *Arbetsmarknadspolitiska åtgärder*), svarade för ca 46 procent av de totala utgifterna 1999. Jämfört med 1998 har de totala utgifterna för utgiftsområdet under 1999 ökat med 1 127 miljoner kronor.

Skillnaden i förhållande till anvisade medel på statsbudgeten hänför främst till en ökning av utgifterna med 442 miljoner kronor för anslaget A2 *Arbetsmarknadspolitiska åtgärder*. Detta berodde troligtvis på att åtgärdernas styckkostnader ökade mer än vad som förutsågs inför 1999

års planering. Jämfört med 1998 har utgifterna ökat med 1 137 miljoner kronor. Från och med 1999 belastas anslaget med statlig ålderspensionsavgift.

Utfallet för anslaget A4 *Europeiska socialfonden m.m.* blev 354 miljoner kronor högre än anvisat i statsbudgeten. Av de för programperioden 1995-1999 avsatta medlen (totalt ca 3 100 miljoner kronor) har ca 86 procent utbetalats vid budgetårets utgång.

Utfallet för anslaget B3 *Forskning, utveckling och utbildning m.m.* uppgick till 387 miljoner kronor, vilket är 91 miljoner kronor högre än anvisat i statsbudgeten. Skillnaden förklaras av att utbetalningar under året har utförts till tidigare avslutade projekt.

Utfallet för anslaget D2 *Statliga tjänstepensioner m.m.* blev 7 569 miljoner kronor, vilket är 571 miljoner kronor lägre än anvisat i statsbudgeten. Skillnaden förklaras i huvudsak av riksdagens beslut om att hela basbeloppet skall ligga till grund för utbetalning av den allmänna pensionen. Genom den höjning som skedde av allmänpensionen sänktes den statliga tjänstepensionsandelen för de grupper som har pension efter det gamla avtalet PA-SPR. Denna grupp har en s.k. samordnad pension. Detta innebär att belastningen av D2 anslaget minskar och i gengäld belastas folkpensionsanslaget till större delen avseende denna grupp pensionärer.

Indragningar av medel på utgiftsområdet uppgick 1999 till totalt 1 784 miljoner kronor. Största delen av indragningarna härrör från anslaget A2 *Arbetsmarknadspolitiska åtgärder*, från vilket 1 181 miljoner kronor drogs in efter nedrevidering av antalet personer som beräknades delta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Utgiftsområdet omfattar studiehjälp till gymnasiestuderande, studiemedel i form av bidrag, räntesubventioner och avskrivning av studielån, olika typer av vuxenstudiestöd samt bidrag för vissa studiesociala ändamål.

Tabell 5.43 Uo 15 Studiestöd

Miljoner kronor

Verksamhetsområde	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall-SB 1999
A. Studiestöd	21 919	22 447	-92	19 676	-2 771
Summa Uo 15	21 919	22 447	-92	19 676	-2 771

För 1999 uppgick utgifterna till 19 676 miljoner kronor, vilket är 2 771 miljoner kronor (12 pro-

cent) lägre än anvisat i statsbudgeten. I relation till totalt tilldelade medel blev utfallet 1 484 miljoner kronor lägre. Under året har indragningar på totalt 1 247 miljoner kronor gjorts. Jämfört med 1998 har utfallet minskat med 2 243 miljoner kronor.

Skillnaden mellan utfallet och statsbudgeten hänför sig främst till minskade utgifter på anslaget A2 *Studiemedel m.m.* vilket huvudsakligen beror på att CSN 1999 övergick från en blandad utgifts- och kassamässig avräkningsprincip till en renodlad kassamässig avräkningsprincip avseende myndighetens räntor. Denna förändring innebär att ca 1 100 miljoner kronor avräknas 2000 i stället för 1999.

Tabell 5.44 Antal studerande med studiemedel 1996-1999

	Studiebidrag	Studielån
1996	356 394	262 668
1997	384 650	300 021
1998	412 316	326 354
1999	416 703	336 457

Jämfört med 1998 har utfallet 1999 minskat med 1 594 miljoner kronor. Under 1999 ökade antalet högskolestuderande som hade studiemedel med ca 2 procent eller drygt 5 500 personer. Antalet studiemedelstagare i forskarutbildning minskade med ca 56 procent under 1999. Orsaken till minskningen var nya regler för doktoranders studiefinansiering. Under 1999 har antalet studiemedelstagare på komvux och gymnasial nivå minskat. Under året har det skett en marginell minskning av antalet studiemedelstagare på grundskolenivå.

Tabell 5.45 Utbetalda studiemedel 1996-1999

Miljoner kronor

	Bidrag	Lån ¹
1996	4 479	9 075
1997	4 810	10 119
1998	4 964	10 754
1999	5 016	11 165

¹ inkl extra studiemedel

Utfallet för anslaget A3 *Vuxenstudiestöd m.m.* blev 1 231 miljoner kronor lägre än anvisade medel på statsbudgeten. Minskningen av utfallet förklaras främst av att efterfrågan på det särskilda utbildningsbidraget har minskat kraftigt, bl.a. till följd av fortsatt sjunkande arbetslöshet. Jämfört

med föregående år har utfallet minskat med 654 miljoner kronor.

Tabell 5.46 Antal personer som mottog vuxenstudiestöd 1996-1999

1996	1997	1998	1999
41 800	90 700	116 300	96 000

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Utgiftsområdet omfattar barnomsorg, skola, vuxenutbildning, kvalificerad yrkesutbildning, universitets- och högskoleutbildning, forskning samt högskolemyndigheter.

Tabell 5.47 Uo16 Utbildning och universitetsforskning

Miljoner kronor

Verksamhetsområde	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall-SB 1999
A. Barnomsorg, skola o vuxenutb.	5 543	6 802	81	6 251	-552
B. Universitet högskolor m.m.	19 334	19 500	0	19 933	433
C. Högskolemyndigheter	476	453	61	487	34
D. Nationell och int. Forskn. Resurser	2 330	2 218	-18	2 420	201
E. Gemensamma ändamål	54	57	-17	58	1
Summa Uo 16	27 737	29 031	107	29 148	118

För 1999 uppgick utgifterna till 29 148 miljoner kronor, vilket är 118 miljoner kronor (0,4 procent) högre än anvisat i statsbudgeten. Jämfört med totalt tilldelade medel blev utfallet 2 101 miljoner kronor lägre. En betydande del av skillnaden jämfört med anvisat i statsbudgeten förklaras av att medel på äldreanslag har förbrukats under året.

Äldreanslaget 95/96 C46 Övriga utgifter inom grundforskningen uppvisar ett utfall på 424 miljoner kronor.

Utfallet för Anslaget B 52 Särskilda utgifter för universitet och högskolor m.m. blev 104 miljoner kronor högre än budgeterat.

Utfallet för anslaget D17 Särskilda utgifter för forskningsändamål översteg anvisade medel i statsbudgeten med 65 miljoner kronor.

Den största skillnaden gentemot statsbudgeten uppvisar anslaget A 15 Särskilda utbildningsinsatser för vuxna. Utfallet blev 355 miljoner (-8,0 procent) kronor lägre än anvisade medel i statsbudgeten. Skillnaden förklaras främst av att

medlen avseende den kvalificerade yrkesutbildningen inte förbrukades helt under 1999. Anslaget innehåller bl.a. utgifter för regeringens satsning på vuxenutbildning, det s.k. Kunskapslyftet. Bidraget betalas ut i förskott till kommunerna, varvid avräkning mot prestationer sker i efterhand. För 1999 anvisades motsvarande 106 500 årsstudieplatser, vilket är 5 600 färre platser än 1998. Under läsåret 1998/99 deltog 6,6 procent av befolkningen mellan 20 och 64 år i den kommunala vuxenutbildningen inklusive kunskapslyftet.

Tabell 5.48 Totalt antal heltidsplatser och antal elever i kommunal vuxenutbildning (inkl. kunskapslyftet) 1996-1999

Antal	HT 1997	VT 1998	HT 1998	VT 1999
Heltidsplatser	113 475	142 529	144 630	156 815
Elever	172 934	191 456	227 885	228 010

Universitet och högskolor svarar för ca 68 procent av utgiftsområdets utgifter. Utgifterna som avser utbildning och forskning vid universitet och högskolor uppgick 1999 till 19 933 miljoner kronor, vilket är 434 miljoner kronor högre än anvisat i statsbudgeten. Ökningen förklaras av ett ökat antal studieplatser i samband med utbyggnaden av universitet och högskolor. Sammanlagt kommer medel motsvarande 89 000 nya platser att tillföras universitets- och högskoleområdet under åren 1997-2002.

Utgiftsområde 17 Kultur, medier trossamfund och fritid

Utgiftsområdet omfattar bland annat allmän kulturverksamhet, museer, film, trossamfund, folkbildning, ungdoms-, folkrörelse- och idrottsfrågor.

Tabell 5.49 Uo17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Miljoner kronor

Verksamhets- område	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall- SB 1999
A. Allmän kul- turverk-samhet	367	300	0	301	1
B. Teater, dans och musik	1 430	1 398	0	1 396	-2
C. Bibliotek, litteratur, kultur- tidskrifter	199	227	0	230	3
D. Bild/form samt konst- hantverk	79	86	0	94	8
E. Ersättning/ bidrag till konstnärer	252	262	0	259	-3
F. Arkiv	298	294	-2	294	0
G. Kulturmiljö	393	441	0	532	91
H. Museer och utställningar	939	962	5	967	5
I. Film o medi- er	181	194	-1	193	-1
J. Forskning	42	37	0	38	1
K. Trossam- fund	56	56	-1	55	-1
L. Folkbildning	2 491	2 579	0	2 569	-10
M. Ungdoms- frågor	108	109	0	112	3
N. Folkrörelse- och bildnings- frågor	507	507	0	514	7
Summa Uo 17	7 342	7 452	1	7 554	102

För 1999 uppgick utgifterna till 7 554 miljoner kronor, vilket är 102 miljoner kronor (1,4 procent) högre än vad som anvisades i statsbudgeten.

Skillnaden i förhållande till statsbudgeten beror främst på anslaget G 2 *Bidrag till kulturmiljövård*. Anslaget överskred anvisade medel med 87 miljoner kronor, vilket helt finansierades av tidigare års anslagssparande. Överskridandet hänför sig delvis till förpliktelser som ej kunde utföras under 1998.

Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsför-sörjning och byggande

Utgiftsområdet omfattar plan-, bygg- och bostadsväsendet, geotekniska frågor, länsstyrelserna, de regionala självstyrelseorganen, lantmäteriverksamhet m.m. samt stöd till ekologisk omställning och utveckling.

Tabell 5.50 Uo18 Samhällsplanering, bostad och byggande

Miljoner kronor

Verksamhets- område	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall- SB 1999
A. Plan-, bygg- bost. väsendet	19 628	16 728	34	14 023	-2705
B. Geoteknik	22	23	0	27	4
C. Länsstyrel- serna m.m.	1 696	1 778	1	1 819	41
D. Lantmåteri- verksamh.	407	433	0	396	-37
E. Stöd till ekologisk utv.	617	1 500	0	908	-592
Summa Uo 18	22 370	20 463	35	17 172	-3 291

Utfallet för budgetåret 1999 blev 17 172 miljoner kronor, vilket är 3 291 miljoner kronor (16,1 procent) lägre än anvisat i statsbudgeten.

Skillnaden hänför sig främst till att anslaget A 5 *Statens bostadskreditnämnd: Garanti-verksamhet* redovisade ett lågt utfall. Anslagets utfall underskred budgeterade medel med 1 753 miljoner kronor. Antalet skadeärenden inom BKN:s resultatområde för Äldre garantier minskade markant under 1999. En väsentlig orsak till denna minskning är att de omfattande utbetalningarna under främst 1998 medförde ökad stabilitet i den återstående garantistocken. Även det låga ränteläget, som inneburit att lån kunnat omsättas till lägre räntenivå, är en bidragande orsak. Den genomsnittliga räntan i bostadsinstitutens utlåning föll från mitten av 1998 till mitten av 1999 med 1,3 procentenheter.

Utfallet för anslaget A10 *Bostadsbidrag* blev 797 miljoner kronor lägre än anvisat i statsbudgeten. En förklaring till att kostnaderna för bostadsbidrag minskade är att hushållen fick högre inkomster och att sysselsättningen ökade. Ökningen av hushållens bostadskostnader har också varit låg. Sammantaget har därmed behovet av bostadsbidrag minskat.

Anslag E1 *Stöd till lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet* anvisades i statsbudgeten med 1 495 miljoner kronor. Utfallet blev 590 miljoner kronor lägre än budgeterat. Skälet var det av regeringen beslutade begränsningsbeloppet på 960 miljoner kronor. Detta innebar att utgifterna på anslaget under 1999 maximalt fick uppgå till detta belopp.

Utfallet för anslaget A2 *Räntebidrag* blev 170 miljoner kronor lägre än anvisat i statsbudgeten. Detta beror på att subventionsräntan blev lägre än beräknat i statsbudgeten och att rän-

testödet vid förbättring av bostadshus sänktes under 1999.

I förhållande till utgiftsområdets totalt tilldelade medel, som uppgick till 21 009 miljoner kronor, var förbrukningen 3 837 miljoner kronor lägre.

Utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling

Utgiftsområdet omfattar bl.a. olika former av regionalpolitiskt företagsstöd och medel som länsstyrelserna förfogade över för regional projektverksamhet samt en del av medfinansieringen av EG:s strukturprogram. I utgiftsområdet ingår även utbetalningar från EG:s regionalfond som delfinansierar EG:s bidrag till strukturprogrammen.

Tabell 5.51 Uo19 Regional utjämning och utveckling

Miljoner kronor						
Verksamhets- område	Utfall 1999	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall- SB 1999	
A. Regional utjämning och utveckling	3 437	2 743	26	3 720	977	
Summa Uo 19	3 437	2 743	26	3 720	977	

Utfallet 1999 blev 3 720 miljoner kronor vilket är 977 miljoner kronor (35,6 procent) högre än anvisat i statsbudgeten.

Till största delen beror skillnaden på att åtaganden gjorda före 1999 till största delen täcktes av anslagsbehållningar på främst äldreanslaget *Regionalpolitiska åtgärder*. Vid övergången till ett bemyndigandesystem fördes ett nytt anslag, A1 *Allmänna regionalpolitiska åtgärder*, upp på statsbudgeten 1999. Anslaget uppgick till ett lägre belopp, 950 miljoner kronor, på grund av att anslagsbehållningarna på äldreanslaget i stället skulle tas i anspråk. De sammanlagda utgifterna för regionalpolitiska åtgärder blev 1 630 miljoner kronor, således 680 miljoner kronor högre än anvisat i statsbudgeten.

Utfallet för anslaget A8 *Europeiska regionala utvecklingsfonden* blev 973 miljoner kronor, vilket är 191 miljoner kronor högre än anvisat i statsbudgeten. Differensen täcktes av anslags-sparande.

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Utgiftsområdet omfattar bland annat frågor rörande biologisk mångfald och naturvård, miljö- och kretsloppsforskning samt strålskydd och säkerhetsfrågor kopplade till kärnkraften.

Tabell 5.52 Uo20 Allmän miljö och naturvård

Miljoner kronor						
Verksamhets- område	Utfall 1998	SB	TB	Utfall	Utfall- SB	
A. Miljövärd	1 133	1 300	28	1 379	79	
B. Strålskydd, kärnsäkerhet	240	249	0	253	4	
Summa Uo 20	1 373	1 549	28	1 632	83	

Under 1999 blev utgifterna 1 632 miljoner kronor, vilket är 83 miljoner kronor (5,4 procent) högre än anvisat i statsbudgeten.

Den främsta förklaringen till de högre utgifterna är äldreanslaget *Investeringsbidrag för främjande av omställning i ekologiskt hållbar riktning*, som belastades med 104 miljoner kronor.

Utfallet för anslaget A3 *Åtgärder för att bevara den biologiska mångfalden* blev 37 miljoner kronor högre än budgeterat, varav 23 miljoner kronor tillfördes på tilläggsbudget.

Däremot blev det lägre utgifter än budgeterat på anslaget A10 *Miljöinsatser i Östersjöregionen*, 84 miljoner kronor. Förklaringen är att dessa insatser skall sträcka sig över flera år.

Utgiftsområde 21 Energi

Utgiftsområdet omfattar frågor avseende tillförsel, distribution och användning av energi. Dessutom omfattas program för omställning och utveckling av energisystem vars huvudinriktning är en långsiktig satsning på forskning, utveckling och demonstration av ny energiteknik. Till utgiftsområdet hör också energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser i Baltikum och Östeuropa.

Tabell 5.53 Uo21 Energi

Miljoner kronor						
Verksamhets- område	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall- SB 1999	
A. Energisystem-frågor	259	113	0	252	139	
B. Omställning och utveckling av energisystem	608	1 568	0	849	-719	
Summa Uo 21	867	1 681	0	1 101	-580	

I statsbudgeten anvisades 1 681 miljoner kronor. Utfallet för utgiftsområdet blev 1 101 miljoner kronor, vilket är 580 miljoner kronor (34,5 procent) lägre än budgeterat belopp.

Skillnaden hänförs sig främst till verksamhetsområde B *Omställning och utveckling av energisystemet*. På anslaget B4 *Energiforskning* anvisades

i statsbudgeten 398 miljoner kronor. Utgifterna uppgick till 205 miljoner kronor, alltså 193 miljoner kronor lägre än budgeterat. Skillnaden beror på att regeringen beslutade om ett begränsningsbelopp på 149 miljoner kronor vad avsåg Statens energimyndighets del av anslaget. Detta innebar att anslaget totalt under 1999 fick belastas med utgifter på högst 243 miljoner kronor.

Utfallet för anslaget B1 *Bidrag för att minska elanvändandet* blev 195 miljoner kronor, vilket var 160 miljoner kronor lägre än anvisat i statsbudgeten. Skillnaden beror på att utbetalningstakten av bidrag sjönk mer än beräknat. Regeringen införde våren 1999 även begränsningar i behandlingen av ansökningar av bidragen.

Utfallet för anslaget B9 *Åtgärder för el- och värmeförsörjning* i Sydsverige blev 40 miljoner kronor. Anslaget budgeterades till 200 miljoner kronor, vilket betyder att utgifterna blev 160 miljoner kronor lägre. Anledningen till det låga utfallet är att regeringen i juli 1999 beslutade om ett begränsningsbelopp för utgifterna på 40 miljoner kronor. Detta innebar att det utgående anslagssparandet 1999 uppgår till 358 miljoner kronor.

Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Utgiftsområdet omfattar väg- och järnvägstrafik, sjöfart, luftfart, postbefordran, telekommunikationer och övergripande IT-frågor.

Tabell 5.54 Uo22 Kommunikationer

Miljoner kronor

Verksamhetsområde	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall-SB 1999
A. Vägar och järnvägar	24 410	22 931	-86	22 944	13
B. Sjö- och luftfart	1 099	807	105	870	63
C. Post- och telekommunik.	751	695	0	709	14
D. SJ, kollektivtrafik m.m.	616	633	-20	596	-37
E. Kommunikationsforskning, meteorologi	473	436	0	510	74
Summa Uo 22	27 349	25 501	-1	25 629	127

I statsbudgeten anvisades totalt 25 502 miljoner kronor. Utfallet blev 25 629 miljoner kronor, vilket är 127 miljoner (0,5 procent) högre än anvisat i statsbudgeten.

De största skillnaderna mellan utfall och statsbudget återfinns på anslagen A4 *Banverket: Ban-*

hållning samt A2 *Väghållning och statsbidrag*. Utgifterna för anslagen blev 423 miljoner kronor högre respektive 348 miljoner kronor lägre än anvisat i statsbudgeten. På statsbudgeten anvisades 12 480 miljoner kronor för *Väghållning och statsbidrag*. Regeringen beslutade om en indragning på 500 miljoner kronor på anslaget och dessutom ett begränsningsbelopp på 11 895 miljoner kronor. Utfallet blev 12 132 miljoner kronor. Regeringen beslutade även om ett begränsningsbelopp för anslaget *Banverket: Banhållning*.

Utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar

Utgiftsområdet omfattar Jord- och skogsbruk, fiske samt utgifter inom ramen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP) och fiskepolitik (CFP). Vidare ingår nationellt beslutade åtgärder inom dessa näringar. I utgiftsområdet ingår också utgifter för växtskydd, djurskydd och djurhållsovård samt livsmedelskontroll. Utgiftsområdet innefattar även anslag till högre utbildning och forskning som rör vård och utnyttjande av biologiska naturresurser.

Tabell 5.55 Uo23 Jord- och skogsbruk m.m.

Miljoner kronor

Verksamhetsområde	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall-SB 1999
A. Internationellt. Samarbete	38	38	0	36	-2
B. Jordbruk och trädgårdsnäring	9 483	9 554	0	9 426	-128
C. Fiske	147	190	0	178	-12
D. Rennäring mm	88	95	0	103	8
E. Djurskydd och djurhållsovård	301	279	0	326	46
F. Livsmedel	187	176	0	179	3
G. Utbildning och forskning	1 254	1 290	0	1 320	30
H. Skogsnäring	338	351	12	357	6
Summa Uo 23	11 836	11 973	12	11 925	-49

Utfallet för 1999 uppgick till 11 925 miljoner kronor, vilket är 49 miljoner kronor (-0,4 procent) lägre än vad som anvisades i statsbudgeten.

De lägre utgifterna förklaras främst av anslaget B13 *Från EG-budgeten finansierade kompletterande åtgärder inom jordbruket*. Förklaringen är att utbetalningar för vallstöd avseende 1999 senarelades till efter årsskiftet 2000. Lägre utfall än anvisat i statsbudgeten, 166 miljoner kronor, blev det även för anslaget B12 *Kompletterande*

åtgärder inom jordbruket. Även här är förklaringen uppskjutna utbetalningar av vallstöd.

Högre utgifter i förhållande till statsbudgeten, 260 miljoner kronor, blev det däremot för anslaget B14 *Arealersättning och djurbidrag m.m.* Det högre utfallet förklaras av en lägre anslags-tilldelning i statsbudgeten till följd av ett stort ackumulerat anslagssparande, vilket delvis togs i anspråk under 1999.

Utgiftsområde 24 Näringsliv

Utgiftsområdet omfattar näringspolitik, teknologisk infrastruktur, konkurrensfrågor, teknisk forskning och utveckling, utrikeshandel, export och investeringsfrämjande, kooperativa frågor samt konsumentfrågor.

Tabell 5.56 Uo24 Näringsliv

Miljoner kronor					
Verksamhets- område	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall SB 1999
A. Näringspol.	976	723	17	1 017	294
B. Tekn. in- frastruktur	161	192	0	179	-13
C. Konkurrens- frågor	77	68	7	70	1
D. Tekn. forskn. Utv.	1 214	1 268	-5	1 449	181
E. Utrikeshandel, export- och inv.främjande	248	413	2	329	-85
F. Konsument frågor	101	113	0	115	2
G. Övriga åtaganden	41	119	-9	97	-23
Summa Uo 24	2 818	2 898	12	3 256	358

För budgetåret 1999 uppgick utgifterna till 3 256 miljoner kronor. Detta är 358 miljoner kronor (12,4 procent) högre än anvisade medel i statsbudgeten. Den högre förbrukningen inom utgiftsområdet finansierades främst genom att ingående anslagsbehållningar utnyttjades.

För anslaget D1 *Teknisk forskning och utveckling* blev utfallet 179 miljoner kronor högre än anvisade medel i statsbudgeten. De högre utgifterna täcktes av ingående anslagsbehållningar från 1998. Regeringen beslutade om ett begränsningsbelopp för anslaget på 869 miljoner kronor. Utfallet blev knappt 869 miljoner kronor. Antalet forskning- och utvecklingsprojekt som beviljats medel under budgetåret har ökat något jämfört med 1998.

Vidare har 258 miljoner kronor förbrukats på äldreanslaget Program för A95/16 *småföretags-utveckling: förnyelse och tillväxt* under 1998.

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Utgiftsområdet omfattar huvuddelen av statens bidrag till kommuner och landsting. Bidragen lämnas dels i form av ett allmänt finansiellt stöd till kommuner och landsting, dels förekommer bidrag med fördelning och utjämnade syfte. Utgiftsområdet omfattar också bidrag för särskilda insatser i vissa kommuner och landsting.

Tabell 5.57 Uo25 Allmänna bidrag till kommuner

Miljoner kronor					
Verksamhets- område	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall SB 1999
A.Bidr./ ersättn till kom- muner och landsting	96 784	103 565	-40	102 542	-1 022
Summa Uo 25	96 784	103 565	-40	102 542	-1 022

År 1999 blev utfallet för utgiftsområdet 102 542 miljoner kronor, vilket är 1 022 miljoner kronor (1 procent) lägre än vad som anvisades i statsbudgeten.

I förhållande till totalt tilldelade medel blev utfallet 1 854 miljoner kronor lägre. Jämfört med 1998 blev ökade utgifterna med 5 758 miljoner kronor högre. Syftet med de ökade statsbidragen är att underlätta för kommuner och landsting att klara det lagstadgade kravet på ekonomisk balans år 2000 samt att finansiera vissa satsningar inom områdena vård, skola, omsorg.

Skillnaden gentemot anvisat i statsbudgeten hänförs främst till lägre utgifter för anslaget A3 *Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting*. Detta förklaras av att Statistiska centralbyråns slutliga beräkning av statsbidraget till kommuner och landsting var lägre än den preliminära beräkningen.

Lägre utgifter i förhållande till anvisat i statsbudgeten blev det också på anslaget A2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting*. Orsaken är att Bostadsdelegationen och regeringen inte hann behandla alla inkomna ärenden under 1999, vilket innebär att utgifterna i stället belastar anslaget år 2000.

Utgiftsområde 26 Statskuldsräntor m.m.

Utgiftsområdet omfattar utgifter för räntor på statskulden, oförutsedda utgifter och Riksgälds-

kontorets provisionskostnader i samband med upplåning på de internationella kapitalmarknaderna. Utgiftsområde 26 omfattas inte av det statliga utgiftstaket.

Tabell 5.58 Uo26 Statsskuldräntor m.m.

Miljoner kronor

Verksamhets- område	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall SB 1999
A. Räntor på statsskulden	113 311	84 450	0	89 825	5 375
B. Oförutsedda utgifter	1	10	0	0	-10
C. RGK:s provi- sionskostnader	93	100	0	60	-40
Summa Uo 26	113 405	84 560	0	89 885	5 325

I statsbudgeten anvisades på utgiftsområdet 84,6 miljarder kronor medan utfallet uppgick till 89,9 miljarder kronor. Utfallet blev således 5,3 miljarder kronor högre än anvisat belopp i statsbudgeten. Utgifterna för statsskuld-räntorna påverkas främst av statsskuldens storlek, räntenivåer och växelkurser. Tekniska faktorer till följd av Riksgäldskontorets upplånings- och skuldförvaltningsteknik påverkar också ränteutgifterna. Anslagsavräkningen görs enligt utgiftsmässiga principer och är nettot av både inkomster och utgifter i upplåningsverksamheten. Riksgäldskontoret har rätt att vid behov över-skrida anslaget A 1 *Räntor på statsskulden*.

I statsbudgeten beräknades statsbudgetens saldo visa ett överskott på 16 miljarder kronor för 1999. Utfallet blev 82 miljarder kronor, dvs 66 miljarder kronor bättre än beräknat. Års-genomsnittet för 6-månaders räntan blev en procentenhet lägre än beräknat i statsbudgeten medan års-genomsnittet för den 5-åriga räntan blev 0,2 procentenheter lägre.

Utfallet på A1 *Räntor på statsskulden* blev 5 375 miljoner kronor högre än anvisat i statsbudgeten. Det bättre budgetsaldot gjorde att Riksgäldskontoret emitterade lägre volymer än beräknat, vilket i sin tur resulterade i lägre överkurser vid emission (lägre inkomster). Det bättre budgetsaldot ledde också till större återköp, varför de realiserade kursförlusterna blev större än beräknat. Kursförluster uppstår då obligationer med en högre kupongränta än aktuell marknadsränta återköps. Den ökade räntebelastningen till följd av gjorda uppköp och byten minskar statens framtida räntebetalningar i motsvarande grad. Större valutavinster än beräknat reducerade dock en del av de högre ränteut-

gifterna. De lägre räntenivåerna bidrog till att de inhemska räntorna minskade med ca 2 miljarder kronor.

I tabellen nedan redovisas statsskuld-räntornas olika komponenter. Då budgetmålet för den offentliga sektorn avser finansiellt sparande enligt nationalräkenskaperna påverkar inte valuta-förluster/vinster och kursförluster/vinster statens finansiella sparande. Ett relevant räntemått i detta sammanhang är därför delposten summa räntor som blev nära 7,5 miljarder kronor högre än beräknat i statsbudgeten.

Tabell 5.59 Räntor på statsskulden

Miljarder kronor

	Utfall 1997	Utfall 1998	SB 1999	Utfall 1999	Utfall SB 1999
Räntor på lån i svenska kronor	82,5	73,1	69,5	68,5	-1,0
Räntor på lån i utländsk valuta	23,9	23,6	20,2	22,0	1,8
Räntor på in- och utlåning	-5,6	-3,9	-4,5	-2,4	2,1
Över-/underkurser vid emission	-1,7	-5,7	-7,0	-2,4	4,6
Summa räntor	99,1	87,2	78,3	85,7	7,5
Valutaförluster/ vinster	-3,6	9,8	-2,4	-6,3	-3,8
Kursförluster/ vinster	2,8	15,6	8,6	10,2	1,6
Övrigt	0,1	0,6	0	0,2	0,2
Summa ränteut- gifter	98,4	113,3	84,5	89,8	5,4

Anm. Beloppen avrundade och summerar därför inte

Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen

Utgiftsområdet avser Sveriges avgift till den Europeiska gemenskapens allmänna budget (EU-budgeten). EU-budgeten finansieras huvudsakligen av de s.k. egna medlen, vilka utgörs av avgifter från medlemsländerna.

EU-budgeten beslutas årligen inom ramen för ett fastställt flerårigt budgettak (det s.k. finansiella perspektivet). Den inbetalda avgiften kan förändras under året och avvika från budget beroende på ett flertal olika faktorer såsom faktisk uppbörd avseende tullar och importavgifter, utfallet av EU-budgeten för tidigare år, tilläggsbudgetar på gemenskapsnivå och valutakursförändringar. Från och med 1999 upphörde Sveriges infasningsrabatt.

Tabell 5.60 Uo27 Avgiften till Europeiska gemenskapen

Miljoner kronor

Verksamhets- område	Utfall 1998	SB 1999	TB 1999	Utfall 1999	Utfall- SB 1999
A. Sveriges avgift till gemenskaps- budgeten	21 210	21 908	0	20 884	-1 024
Summa Uo 27	21 210	21 908	0	20 884	-1 024

Utfallet blev 20 884 miljoner kronor, vilket är 1 024 miljoner kronor (4,7 procent) lägre än vad som anvisades i statsbudgeten.

Skillnaden hänförs till anslaget A 1 *Avgiften till Europeiska gemenskapens budget*. De lägre utgifterna beror framför allt på en tilläggs- och ändringsbudget från Europeiska kommissionen där BNI-avgiften minskades med anledning av överskottet i EU-budgeten 1998 och där även avgiftsbaser och växelkurser uppdateras, vilket minskade den BNI-baserade EU-avgiften. Denna prognosjustering under löpande år föregriper och minskar den utfallsjustering som normalt sker efter avslutat budgetår.

Utfallet för den del av EU-avgiften som baseras på bruttonationalinkomsten blev 903 miljoner kronor lägre än budgeterat, den mervärdesskattebaserad avgiften blev 109 miljoner kronor lägre än budgeterat, de särskilda jordbrukstillarna blev 88 miljoner kronor lägre än budgeterat och tullavgiften blev 74 miljoner kronor högre än budgeterat.

Tabell 5.61 Avgifter till EG samt återbetalningar inom ramen för Sveriges infasningsrabatt

	Utfall 1995	Utfall 1996	Utfall 1997	Utfall 1998	Utfall 1999
Tullavgift	3 124	3 046	2 861	3 030	2 814
Särsk. jordbr. Tullar och sockeravg.	164	222	286	359	335
Mervsk. Bas. Avg.	8 642	8 087	10 298	9 149	7 348
Avg. baser ad på BNI	3 518	5 419	6 736	8 672	9 085
Storbr. - avg. ¹					1 302
Summa avgifter	15 448	16 774	20 181	21 210	20 884
Infasnings återb.	-4 531	-3 622	-657	-275	0
Summa avgifter (netto)	10 917	13 152	19 524	20 935	20 884

¹ Redovisas separat fr.o.m 1999. Ingår tidigare under moms- och BNI-avgift

Minskning av anslagsbehållningar

I statsbudgeten för 1999 beräknades minskningen av anslagsbehållningarna till 5 miljarder kronor. Denna förbrukning redovisades i den särskilda posten *Minskning av anslagsbehållningar*. Posten är ett netto mellan förbrukning av kvarstående medel från föregående budgetår och sparade medel från innevarande budgetår samt utnyttjande av anslagskredit. Minskning av anslagsbehållningar ingår i de utgifter som omfattas av det statliga utgiftstaket. I redovisningen av det slutliga utfallet ingår förbrukningen av anslagsbehållningar och utnyttjande av anslagskredit i utgifterna för respektive anslag och utgiftsområde. Det slutliga utfallet visar att anslagsbehållningarna minskade med 7,3 miljarder kronor 1999, se tabell 5.63.

Tabell 5.62 Minskning av anslagsbehållningar 1999¹

Miljarder kronor

	1999
Ingående reservation och ramöverföringsbelopp 1999-01-01	37,6
Anvisat i statsbudget	577,0
Tilläggsbudget	8,5
Medgivna överskridanden	0,6
Indragningar ²	-8,1
Utfall	-584,5
Indragningar p.g.a. överstigande maximalt anslags-sparande	-0,9
Utgående reservation och ramöverföringsbelopp 1999-12-31	30,3
Förändring av anslagsbehållningar	-7,3

¹ Avseende ram- och reservationsanslag exklusive statsskuld räntor.

² Varav +0,9 miljarder kronor avser korrigeringar av myndigheternas årsredovisningar till följd av fel i ingående reservation och ramöverföringsbelopp.

I tabell 5.64 redovisas de anslag som för 1999 uppvisar en förbrukning av anslagsbehållningar och utnyttjande av anslagskredit på mer än 500 miljoner kronor.

Tabell 5.63 Förbrukningar av anslagsbehållningar och utnyttjande av anslagskredit större än 500 mkr

Miljoner kronor

Utgiftsområde/Anslag	
Uo 13 A1 Bidrag till arbetslöshetsersättning	1 698
Uo 6 A3 Utveckling och investeringar	989
Uo 14 A2 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder	839
Uo 12 A2 Föräldraförsäkring	765
Uo19 1998 A1 Regionalpolitiska åtgärder	738
Uo 7 A1 Biståndsverksamhet	585
Uo 9 A2 Bidrag till läkemedelsförmånen	554

Anslagsbehållningarna uppgick vid utgången av 1999 till 30 265 miljoner kronor. Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd redovisar de största anslagsbehållningarna uppgående till totalt 6 725 miljoner kronor. I tabell 5.65 redovisas de anslag som uppvisade utgående anslagsbehållningar 1999 överstigande 1 miljard kronor.

Tabell 5.64 Anslag med anslagsbehållningar överstigande 1 mdkr per 991231

Miljoner kronor

Utgiftsområde/Anslag	
Uo 7 A1 Bistandsverksamhet	5 105
Uo 18 A5 Statens bostadskreditnämnd	1 757
Uo 27 A1 Avgift till Europeiska gem. budget	1 318
Uo 23 B15 Intervention o exportbidr. f. jordbr.prod.	1 166
Uo 15 A3 Vuxenstudiestöd m. m.	1 150
Uo 25 A2 Bidr till särsk insatser i vissa kom o lt	1 072
Uo 7 B1 Samarbeta med Central och Östeuropa	1 023
Totalt	12 591

Riksgäldskontorets nettoutlåning

För att statsbudgetens saldo skall överensstämma med statens lånebehov redovisas *Riksgäldskontorets nettoutlåning* samt en kassamässig korrigeringspost på statsbudgetens utgiftssida.

För 1999 blev utfallet för Riksgäldskontorets nettoutlåning -17 933 miljoner kronor. Beräkningen i statsbudgeten uppgick till 26 988 miljoner kronor. Skillnaden mellan utfall och statsbudget blev således 44 921 miljoner kronor. I tabellen nedan framgår de största skillnaderna.

Tabell 5.65 Riksgäldskontorets nettoutlåning

Miljoner kronor

	Utfall 1998	SB 1999	Utfall 1999	Utfall- SB 1999
Myndigheternas räntekonton	2 739	0	-2 978	-2 978
Premiepensionsmedel, utbet.	0	37 000	0	-37 000
Premiepensionsmedel, inbet.	-13 689	-20 900	-26 051	-5 151
Kärnavfallsfonden	-209	-400	-1 881	-1 481
CSN, studielån	10 122	11 400	10 951	-449
Insättningsgaranti	-2 127	-2 600	-2 284	316
Övrigt	336	2 488	4 310	1 822
Summa	-2 828	26 988	-17 933	-44 921

I statsbudgeten för 1999 beräknades statens utbetalningar av premiepensionsmedel uppgå till 37 000 miljoner kronor. Under året skedde dock

ingen utbetalning av dessa medel. Bakgrunden är att sedan 1995 har en viss del av inkommande pensionsavgifter inbetalats till Riksgäldskontoret (RGK) för tillfällig förvaltning inom det reformerade ålderspensionssystemets premiepensionsdel. I statsbudgeten beräknades att 37 000 miljoner kronor av dessa medel skulle betalas ut från RGK till den nystartade pensionsförvaltande Premiepensionsmyndigheten (PPM). Till följd av problem med uppbyggnaden av PPM:s datasystem och de individuella pensionskontona försenades starten av systemet. Detta ledde till att utbetalning av de 37 000 miljoner kronorna inte blev av under 1999. Den första utbetalningen till PPM beräknas istället ske under år 2000.

I statsbudgeten beräknades inbetalningarna av premiepensionsmedel, inklusive ränta, uppgå till 20 900 miljoner kronor. Utfallet för 1999 blev 26 051 miljoner kronor, vilket betyder att premiepensionsinbetalningarna blev 5 151 miljoner kronor större än budgeterat.

Utfallet för Centrala studiestödsnämndens (CSN) lån i RGK avseende studielån och lån till hemutrustning blev 10 951 miljoner kronor, vilket var 449 miljoner kronor lägre än budgeterat. Under året ökade myndigheternas inlåning på räntekontona med 2 978 miljoner kronor. I statsbudgeten specificerades ingen prognos över förändringen på myndigheternas räntekonton. Utfallet på övrigt posten i tabell 5.65 uppgår till 4 310 miljoner kronor, varav investeringslån till myndigheter förklarar 1 330 miljoner kronor och konton för kommunmoms förklarar 1 206 miljoner kronor.

Kassamässig korrigerering

Kassamässig korrigerering ingår i statsbudgeten för att statsbudgetens saldo skall motsvara statens lånebehov, med omvänt tecken. Posten utgör skillnaden mellan å ena sidan saldot mellan statsbudgetens anslag och inkomstitlar och å andra sidan nettot av in- och utbetalningar över statsverkets checkräkning i Riksbanken, SCR. Utfallet av den kassamässiga korrigeringen framräknas residualt.

I statsbudgeten för 1999 beräknades en kassamässig korrigeringspost till -45 000 miljoner kronor. Korrigeringen avsåg en överföring av pensionsmedel från AP-fonden i enlighet med beslutet om det reformerade ålderspensionssystemet. Utfallet motsvarade vad som budgeterats. Överföring till AP-fonden samt övriga poster redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 5.66 Kassamässig korrigerig*Miljoner kronor*

	Utfall 1998	SB 1999	Utfall 1999	Utfall- SB 1999
Överföring från AP-fonden	0	-45 000	-45 000	0
Vinstmedel från Svenska spel AB	0	0	-1 550	-1 550
Ränteperiodiseringar	1 078	0	- 568	-568
Lönegarantifonden	0	0	395	395
Försvarsmaktsbeslut	4000	0	0	0
Räddningsverket	0	0	591	591
Övrigt	-4 692	0	1 990	1 990
Summa	386	-45 000	-44 142	858

Från och med juni 1999 redovisas överskottet från AB Svenska Spels verksamhet mot inkomst-

titel i efterhand en gång per år. Inbetalningarna av inkomsterna sker dock kvartalsvis i förskott enligt tidigare rutiner. Därmed uppstår en periodiseringskillnad mellan inbetalning till SCR och vad som redovisas mot inkomstitel vilket medför en kassamässig korrigerig.

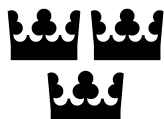
Ränteperiodiseringar är periodiseringseffekt avseende anslaget för statsskuldräntor. Framst rör det sig om allemansparräntor och räntor på vissa delar av RGK:s nettoutlåning.

Posten Räddningsverket avser en kassamässig korrigerig med 591 miljoner kronor. Beloppet motsvarar en statsredovisningskorrigerig av inkomstiteln 2625 Utförsäljning av beredskapslager med samma belopp.

Posten Övrigt är en residualt beräknad post.

6

Redovisning av statliga garantier

6 Redovisning av statliga garantier

6.1 Redovisning av statliga garantier för budgetåret 1999

Staten har utestående ekonomiska förpliktelser av olika slag. I detta kapitel redovisas de ansvarsförbindelser som staten har i form av kreditgarantier, borgen, grundfundsförbindelser, kapitaltäckningsgarantier och pensionsgarantier. Redovisningen omfattar även statens garantier för insättningar i bank och vissa värdepappersinstitut utfärdade genom Insättningsgarantinämnden. Insättningsgarantin skiljer sig dock i viktiga avseenden från statens övriga garantier varför denna särredovisas nedan.

De uppgifter som redovisas avser ställningen per den 31 december 1999 och verksamheten för budgetåret 1999. Garantier i utländska valutor redovisas till den kurs som gällde den 31 december 1999.

Den 1 januari 1998 infördes ett nytt sätt att hantera garantier i staten. Det nya förfarandet ställer krav på kostnadstäckning och innebär att risken i varje garantiengagemang eller grupp av engagemang skall beräknas. Utifrån detta bestäms en årlig avgift för garantin. Till den del avgifter inte erhålls från garantitagaren är det fråga om en statlig subvention. En sådan subvention skall belasta ett anslag. Förfarandet innebär att avgiftsintäkter och i förekommande fall anslagsmedel reserveras på ett konto, en garantireserv, i Riksgäldskontoret. Till reserven förs också eventuella återvinningar från tidigare infriade garantier. Reservan finansierar administration och andra utgifter för garantiverksamheten.

Den statliga garantiverksamheten administreras av fem myndigheter: Riksgäldskontoret (RGK), Exportkreditnämnden (EKN), Statens

bostadskreditnämnd (BKN), Sida och Insättningsgarantinämnden.

De garantiåtaganden som administreras av Riksgäldskontoret kan indelas i tre huvudtyper: kreditgarantier, kapitaltäckningsgarantier, och pensionsgarantier. Kreditgarantierna innebär att staten tar på sig kreditrisken vid en investering i infrastruktur, jordbruk etc, men överlåter själva kreditgivningen till andra långivare. Kapitaltäckningsgarantierna innebär att staten åtar sig att tillskjuta kapital så att kapitaltäckningsgraden i ett bolag alltid överstiger den i lag angivna lägsta nivån (f.n. 8 procent). Dessa garantier är obegränsade men redovisas beloppsmässigt som garantimottagarens totala skuld. En variant är grundfundsförbindelse som är ett åtagande att inom en given ram betala ett belopp för att undvika likvidation, se till att garantimottagarens kapital hålls intakt, eller stärka dennes kreditvärdighet. Pensionsgarantierna tryggar pensionsåtaganden vid bolagisering av statliga verksamheter.

Exportkreditnämnden utfärdar garantier som syftar till att främja svensk export. Garantier skyddar mot risken för förluster orsakade av politiska och/eller kommersiella händelser vid utlandsaffärer. Dessutom kan EKN:s garantier användas som säkerhet för lån vid finansiering av en affär. Även risker under tillverkningstiden kan garanteras. Den vanligaste garantin täcker risken för utebliven betalning. För varje garanti tas en premie ut som avspeglar riskerna i den specifika affären.

Bostadskreditnämnden utfärdar garantier för ny- eller ombyggnad. Kreditgarantin är en försäkring för bostadslån som långivare på den svenska kreditmarknaden kan köpa av BKN. De garantier som utfärdats från och med 1998 finan-

sieras med årliga avgifter som betalas av långivarna. BKN:s äldre garantier – där riskavspeglande premier inte tas ut – finansieras delvis genom anslagsmedel. BKN utfärdar även s.k. omfördelningsgarantier av ränteutgifter samt garantier för vissa kommunala åtaganden för boendet.

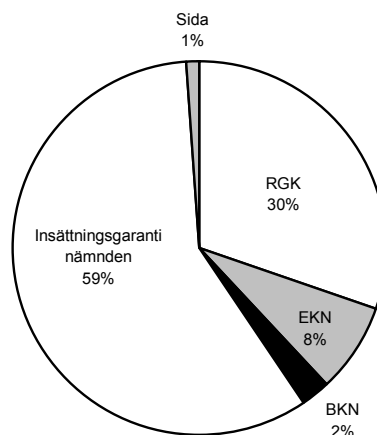
Sida lämnar biståndsgarantier i anslutning till u-krediter, dvs. krediter som lämnas på förmånliga villkor till vissa u-länder. Om denna garantigivning resulterar i underskott belastas biståndsanslaget.

Insättningsgarantinämnden hanterar frågor om insättningsgaranti och investerarskydd. Insättningsgarantins syfte är främst att stärka konsumentskyddet för allmänhetens insättningar i bank. Det svenska garantisystemet omfattar insättningar i banker och värdepappersbolag upp till 250 000 kronor per insättare och institut. De institut som omfattas av garantin svarar också för finansieringen genom att betala en årlig avgift. En ny lag om investerarskydd infördes den 1 maj 1999. Skyddet omfattar värdepapper och medel som banker och värdepappersbolag hanterar för sina kunders räkning. En investerare kan få ersättning från investerarskyddet med sammanlagt högst 250 000 kronor per institut. Finansiering av investerarskyddet sker genom att avgifter tas ut från instituten när det kan förutses att ersättningar kommer att behöva betalas ut.

Garanterad kapitalskuld

Den totala garanterade kapitalskulden uppgick till 681 miljarder kronor den 31 december 1999, vilket är en ökning med knappt 14 miljarder kronor jämfört med föregående år. Om Insättningsgarantinämnden exkluderas uppgick den garanterade kapitalskulden 1999 till knappt 283 miljarder kronor, efter en ökning med 7 miljarder kronor sedan året innan. Merparten av denna ökning kan förklaras av att EKN:s garanterade kapitalskuld ökade, delvis som en följd av dollarkursens kraftiga ökning under året.

Diagram 6.1 Fördelning av den garanterade kapitalskulden per myndighet 1999

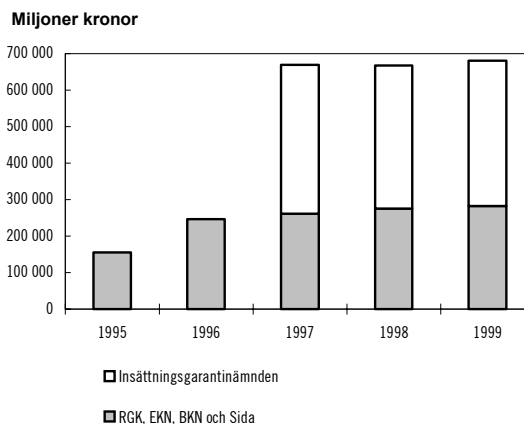

Källa: ESV

I redovisningen nedan anges uppgifterna för räkenskapsåret 1998 inom parentes. Av den garanterade kapitalskulden svarar RGK för 205 (207) miljarder kronor, EKN för 54 (40) miljarder kronor, BKN för 17 (20) miljarder kronor, Sida för 7 (8) miljarder kronor och Insättningsgarantinämnden för 399 (392) miljarder kronor.

Av diagram 6.2 framgår hur den garanterade kapitalskulden har utvecklats sedan 1995.

Diagram 6.2 Garanterad kapitalskuld 1995–1999

Källa: ESV

Kapitalskulden har ökat under redovisningsperioden. Den största ökningen skedde mellan 1995 och 1996, vilket främst berodde på att kapitaltäckningsgarantierna till SBAB och Venantius inkluderades i redovisningen. Ökningen mellan 1996 och 1997 förklaras främst av att Insättningsgarantinämnden började redovisas från och med 1997. En del av ökningen förklaras också av att åtaganden i bl.a. Europeiska investeringsbanken och Europeiska utvecklingsbanken ingår i redovisningen sedan 1997. Ökningen under 1998 kan främst hänföras till RGK, EKN och BKN. Under 1999 var det framför allt EKN:s

garantiengagemang som ökade, vilket till viss del förklaras av att en stor del av engagemanget är i US dollar och att dollarkursen steg med nästan 6 procent under året.

Ekonomiskt utfall

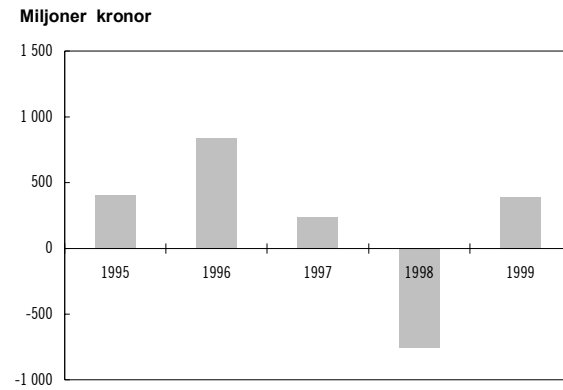
Utgifterna till följd av infriade garantier – dvs. skadeersättningarna – under räkenskapsåret 1999 uppgick till 1 960 (2 982) miljoner kronor, vilket motsvarar knappt 0,3 procent av den totala kapitalskulden. De största utgifterna till följd av infriade garantier redovisas av BKN med 1 408 (2 796) miljoner kronor. Andra myndigheter som redovisar infrianden är EKN med 494 (125) miljoner kronor och Sida med 41 miljoner kronor.

Inkomsterna från garantiavgifter uppgick till 3 080 (2 828) miljoner kronor under 1999, vilket motsvarar knappt 0,5 procent av den totala kapitalskulden. Inkomsterna genereras främst av Insättningsgarantinämnden med 1 993 (1 947) miljoner kronor. EKN redovisade inkomster motsvarande 843 (589) miljoner kronor, RGK 163 (158) miljoner kronor och BKN 67 (101) miljoner kronor.

Dessutom tillkommer inkomster till följd av återbetalning av tidigare infriade garantier – dvs. återvunna skadebelopp – vilka uppgår till 1 263 (1 341) miljoner kronor, motsvarande knappt 0,2 procent av den totala kapitalskulden. Dessa inkomster härrör främst från EKN som svarar för 1 141 (1 292) miljoner kronor.

Summan av inkomsterna från garantiavgifter och återbetalningar för tidigare infriade garantier har i förhållande till utgifterna för infriade garantier resulterat i ett nettoöverskott på 390 miljoner kronor för räkenskapsåret 1999, exklusive insättningsgarantin. För 1998 var motsvarande siffra ett underskott på 760 miljoner kronor. Diagram 6.3 visar det ekonomiska utfallet exklusive Insättningsgarantinämnden för perioden 1995–1999.

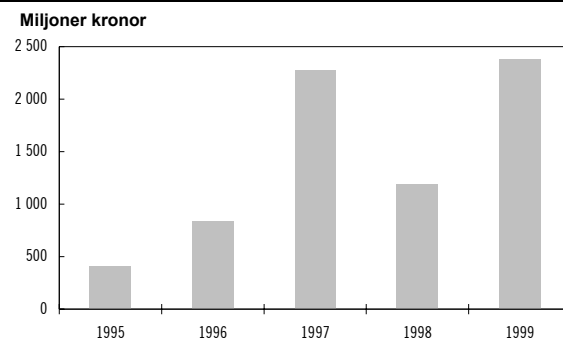
Diagram 6.3 Ekonomiskt utfall exkl. Insättningsgarantinämnden 1995–1999

Källa: ESV

Mellan 1996 och 1998 försämrades utfallet kraftigt. Nedgången 1997 förklaras främst av att EKN:s inkomster från återbetalningar av tidigare infriade garantier minskade under året. Under 1998 var det främst BKN som stod för nedgången, då BKN:s utgifter till följd av infriade garantier ökade kraftigt under året. Som framgår av diagram 6.4 förbättras utfallet markant om Insättningsgarantinämnden inkluderas.

Diagram 6.4 Ekonomiskt utfall inkl. Insättningsgarantinämnden 1995–1999

Källa: ESV

Sammanställning av statliga garantier

Tabell 6.1 visar i sammandrag garanterad kapital-skuld för samtliga statliga garantier den 31 december 1999 samt inkomster och utgifter för statliga garantier under räkenskapsåret 1999.

Tabell 6.1 Sammanställning av statliga garantier

Miljoner kronor

Garanti myndighet:	Garanterad kapitalskuld 31/12 1999	Utgifter t.f.a. infriade garantier	Ink. fr. garantiavgifter	Inkomster t.f.a. återbetalning av tidigare infriade garantier
RGK	205 438	17	169	3
EKN ¹	53 510	494	843	1 141
BKN	16 574	1 408	67	93
Ins.gar	398 683	0	1 993	0
Sida	7 048	41	8	26
Summa	681 253	1 960	3 080	1 263
Summa exkl. Ins.gar.	282 570	1 960	1 087	1 263

¹. Uppgifterna för EKN inkluderar även garantier utfärdade med stöd av EKN:s särskilda garantiram för export till och investeringar i Baltikum och Ryssland.

Det bör observeras att sammanställningen i tabell 6.1 avser olika typer av garantier med olika sannolikhet för infrianden. Av tabell 6.2 framgår vilka reserver garantimyndigheterna har för förlustrisker.

Tabell 6.2 Garantimyndigheternas reserver för förlustrisker

Miljoner kronor

Garanti myndighet:	Reservering för förväntad förlustrisk	Reservering för riskkoncentration	Total reservering
RGK	11 000		11 000
EKN	3 264	1 387	4 651
BKN	4 600		4 600
Ins.gar			0
Sida	391	290	681
Summa	19 255	1 677	20 932

Det föreligger också stora skillnader mellan olika garantier vad gäller konsekvenserna av eventuella infrianden. De garantier som har utfärdats av EKN och Sida följer i huvudsak den nya garantimodellen, vilket innebär att framtida infrianden inte behöver medföra någon budgetbelastning. Detta gäller emellertid inte samtliga garantier som administreras av RGK och BKN. Merparten av RGK:s och BKN:s äldre garantier – dvs. de garantier som utfärdades innan den nya garantimodellen trädde i kraft – har inte invärderats enligt principerna i den nya modellen. Infrianden av dessa garantier kan därför leda till framtida budgetbelastningar.

Äldre garantier som administreras av RGK

Merparten av de äldre garantierna administreras av Riksgäldskontoret.

RGK har gjort en uppskattning av subventionsvärdena för dessa garantier. Subventionsvärdet för ett enskilt garantiåtagande kan sägas utgöra ett nuvärde av den förväntade budgetbelastning som åtagandet kan komma att medföra. Budgetbelastningen kan uppkomma stötvis och under en lång följd av år. Sammantaget uppskattar RGK att subventionsvärdet motsvarar en förväntad budgetbelastning över tiden på ca 11 miljarder kronor i dagens penningvärde. Subventionsvärdet är baserat på beräkningar som utgår från historiska konkursfrekvenser och återvinningsandelar. Det bör därvid noteras att det beräknade subventionsvärdet uppkommer som en summering av alla individuella värden, och att utfallet sannolikt endast kommer att omfatta ett begränsat antal infrianden. Enskilda projekt kommer med största sannolikhet att klaras utan infrianden och utan att några budgetmedel behöver tillskjutas, men sett över en större grupp av engagemang kommer i några fall infrianden att ske. Enskilda infrianden kan därvid komma att uppgå till belopp som vida överstiger det beräknade subventionsvärdet.

RGK bedriver ett aktivt arbete för att invärdera de äldre garantierna. När en subventionerad garanti har invärderats och dess kostnad har fastställts skall motsvarande värde föras upp på anslag inom respektive utgiftsområde, om inte garantins avgifter kan höjas i motsvarande grad. Avgiftsinkomsterna, och i förekommande fall anslagsmedlen, skall föras till garantireserven, varefter eventuella infrianden kommer att belasta reserven och inte de takbegränsade utgifterna.

Som regeringen tidigare aviserat skall RGK:s arbete med att invärdera de äldre garantierna vara slutfört senast den 31 december 2001 (prop. 1999/2000:1, vol. 1, s. 181). Enligt RGK:s preliminära beräkningar kan den genomsnittliga kostnaden för att överföra den utestående garantistocken komma att uppgå till 1–2 miljarder kronor per år under de närmaste 15 åren. I den mån denna kostnad inte kan tas ut i form av avgifter av garantitagarna kommer motsvarande anspråk att ställas på budgetmedel.

Äldre garantier som administreras av BKN

Under 1999 tillsatte regeringen en utredning för utvärdering av systemet med statliga kreditgarantier för bostadsinvesteringar. Utredningens slutbetänkande redovisades i början av innevarande år och behandlas nu av Regeringskansliet.

Antalet skadeärenden inom BKN:s resultat-område för äldre garantier minskade markant

under 1999. Det sammanlagda ersättningsbeloppet uppgick till 1 408 miljoner kronor, vilket innebär en minskning med 50 procent jämfört med 1998. En väsentlig orsak till denna minskning är att de omfattande utbetalningarna under främst 1998 medförde ökad stabilitet i den återstående garantistocken. En annan viktig faktor är det låga ränteläget som inneburit att lån kunnat omsättas till lägre räntenivå.

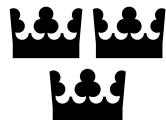
Under 1999 beslöt regeringen att inrätta en separat garantireserv i Riksgäldskontoret för BKN:s äldre garantier, och att de anslagsmedel

som reserverats för beräknade skadeutfall skall tillföras reserven. I samband med detta gavs också BKN i uppdrag att i samarbete med RGK fastställa storleken på det permanenta underskottet inom resultatområdet. Detta uppdrag skall redovisas den 1 juni i år.

Enligt BKN:s beräkningar kommer de framtida förlusterna för resultatområdet äldre garantier att uppgå till ca 4 600 miljoner kronor från och med år 2000. Beräkningen baseras på en antagen låneränta om 6 procent. Utfallet är relativt räntekänsligt och därför behäftat med osäkerhet.

7

Utvecklingen inom statsförvaltningen

7 Utvecklingen inom statsförvaltningen

7.1 Inledning

Riksdagen har i olika sammanhang betonat vikten av att den fortlöpande får information om övergripande förändringar inom statsförvaltningen. I detta kapitel redogör regeringen för trender och förändringar som ur ett övergripande perspektiv har betydelse för statsförvaltningens utveckling. Redovisningen omfattar en beskrivning av hur den statliga konsumtionen, produktionen och sysselsättningen har utvecklats under 1990-talet, en redogörelse för personalkonsekvenserna av periodens strukturförändringar samt regeringens övergripande iakttagelser vad gäller de statliga myndigheternas arbetsgivarpolitik under 1999.¹

De avgränsningar och uppdelningar av statsförvaltningen som görs i detta kapitel skiljer sig stundtals från de som görs i skrivelsen i övrigt. Förklaringen till detta är att olika avgränsningar och uppdelningar är relevanta beroende på vilka aspekter av statsförvaltningens utveckling som skall belysas.

7.2 Konsumtion och produktion

Offentlig konsumtion beräknas som summan av direktkonsumtion och produktionsvärde med avdrag för avgiftsinkomster och egenproducerade övriga tillgångar. Produktionsvärdet kan skrivas som summan av löner, arbetsgivaravgifter,

avskrivningar och inköp av varor och tjänster.² Sambandet mellan begreppen framgår av tabell 7.1.

Tabell 7.1 Statlig produktion och konsumtion 1997–1999

<i>Miljarder kronor</i>			
<i>Löpande priser</i>	1997	1998	1999
Produktion	156	164	175
varav försäljning mot avgifter	19	22	26
egenproducerade övriga tillgångar	1	1	1
Direktkonsumtion	19	5	6
Konsumtion	155	147	154

Källa: SCB:s nationalräkenskaper

Något förenklat kan den statliga konsumtionen sägas motsvara den statliga verksamhet som är skattefinansierad, medan produktionen även omfattar den avgiftsfinansierade verksamheten.

Som framgår av tabell 7.1 uppgick produktionen av statliga tjänster till 175 miljarder kronor 1999 medan den totala statliga konsumtionen uppgick till 154 miljarder kronor. Den kraftiga minskningen i direktkonsumtion mellan 1997 och 1998 kan till stor del förklaras av att landstingen övertog huvudmannaskapet för läkemedelskostnaderna från och med 1998. Direktkonsumtionen av läkemedel räknas därefter som konsumtion av landstingens varor och tjänster.

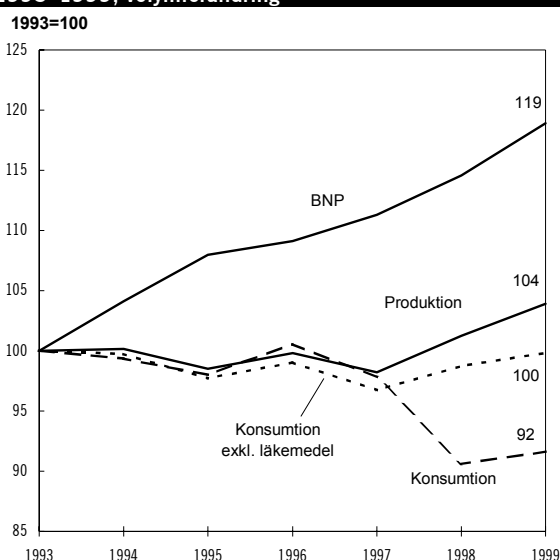
¹ De avsnitt som behandlar konsumtion, produktion och sysselsättning bygger huvudsakligen på uppgifter som kommer att ingå i Statskontorets rapport – Staten i omvandling – som presenteras under hösten.

² I detta avsnitt redovisas statlig produktion och konsumtion enligt definitionerna i de nya nationalräkenskaperna som presenterades första gången våren 1999 med uppgifter från och med 1993. Uppgifterna avser utvecklingen i fasta priser om inte annat anges.

Utvecklingen 1993–1999

Sedan 1993 har BNP ökat med 19 procent, medan den statliga konsumtionen minskat med 8 procent. Denna minskning förklaras till stor del av huvudmannaskapsbytet för läkemedelskostnaderna. Om kostnaderna för läkemedel exkluderas var den statliga konsumtionen lika stor 1999 som den var sex år tidigare.

Diagram 7.1 Produktion och konsumtion av statliga tjänster 1993–1999, volymförändring

Källa: SCB:s nationalräkenskaper

Medan BNP har ökat relativt kraftigt sedan lågkonjunkturåret 1993 har volymökningen av statens samlade verksamhet mätt i termer av produktion begränsats till 4 procent. Uppgången i den statliga produktionen har främst inträffat under 1998 och 1999 med volymökningar på ca 3 procent per år.

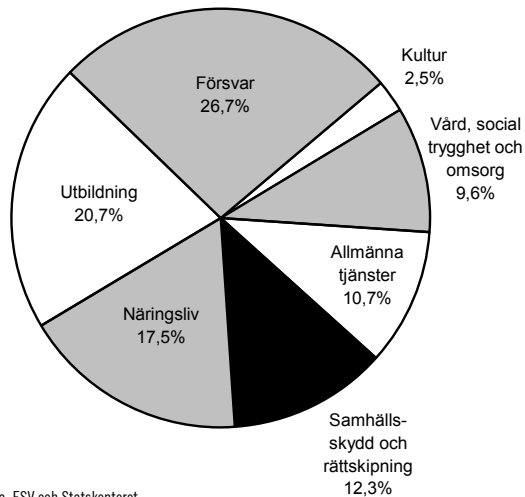
Med utgångspunkt i nationalräkenskaperna kan den statliga produktionens fördelning åskådliggöras genom en indelning i sju huvudgrupper: försvar, utbildning, näringslivetjänster, samhällsskydd och rättskipning, allmänna tjänster, kultur samt vård, social trygghet och omsorg. De olika verksamheter som ryms inom respektive huvudgrupp sammanfattas i tabell 7.2.

Tabell 7.2 Statliga områden och verksamheter indelade efter nationalräkenskaperna

Område	Verksamhet
Försvar	militärt och civilt försvar
Utbildning	högskoleutbildning och forskning
Näringslivetjänster	bostadsförsörjning och samhällsutveckling, samhällsplanering och regional utveckling, miljö och naturvård näringslivsfrågor inom energi, jordbruk, mineralbrytning, tillverkning och byggnadsverksamhet kommunikationer övriga näringslivsfrågor
Samhällsskydd och rättskipning	kronofogdemyndigheter och kriminalvård samt polis-, åklagar-, och domstolsväsende
Allmänna tjänster	allmän och utrikes förvaltning skatteindrivning
Vård, social trygghet och omsorg	hälso- och sjukvård, allmän administration och forskning social trygghet, administration av sociala bidrag, social omsorg inkl. integrationsfrågor och arbetsmarknadsåtgärder
Kultur	fritidsverksamhet, kultur och religion

Omläggningen av nationalräkenskaperna har inneburit vissa förändringar när det gäller klassificeringen av myndigheter efter verksamhetsområden. Migrations- och integrationsfrågorna, som tidigare räknades till området allmänna tjänster, ingår nu i området vård, social trygghet och omsorg. Samma sak gäller för arbetsmarknadsåtgärderna som tidigare räknades till näringslivetjänsterna.

Som framgår av diagram 7.2 så svarar de fyra områdena försvar, utbildning, näringslivetjänster samt samhällsskydd och rättskipning för nästan 80 procent av den totala statliga produktionen.

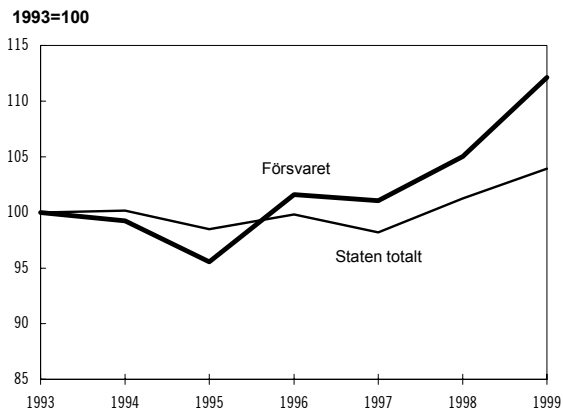
Diagram 7.2 Produktion av statliga tjänster 1999, procent

Källa: ESV och Statskontoret

Sedan 1993 har produktionen inom områdena utbildning, näringslivetjänster, försvar och kultur ökat medan den minskat inom övriga områden.

Försvaret

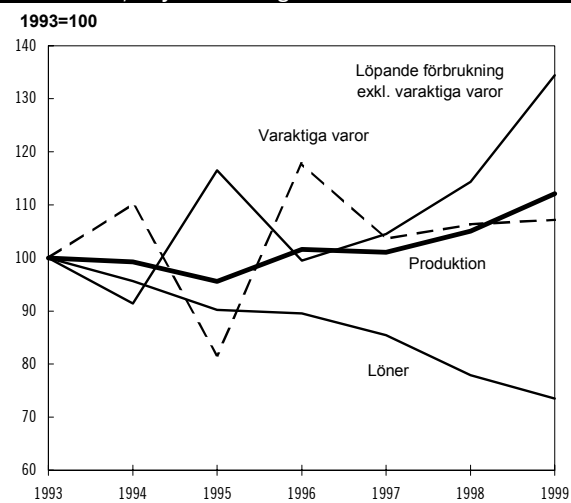
Kostnaderna för produktionen inom försvarsområdet uppgick till 46 miljarder kronor 1999, vilket motsvarar drygt en fjärdedel av den totala statliga produktionen. Försvaret är därmed fortfarande det verksamhetsområde som väger tyngst i staten.

Diagram 7.3 Produktionen i försvaret 1993–1999, volymförändring

Källa: Statskontoret

Med undantag för 1997 har försvarsproduktionen ökat kontinuerligt sedan 1995 med mellan 4 och 7 procent per år. Sammantaget har produktionen ökat med 12 procent sedan 1993. Trots att lönekostnaderna inom försvaret har minskat med drygt 26 procent sedan 1993 till följd av en kraftiga nedgång i sysselsättningen, har försvarets totala kostnader ökat med 12 procent under samma period. Den främsta orsaken till detta är en uppgång i kostnaderna för den löpande för-

brukningen av varor och tjänster, exklusive de s.k. varaktiga varorna.³ Som framgår av diagram 7.4 beror inte kostnadsökningen på en uppgång av kostnaderna för de varaktiga varorna. Sedan 1996 har omkostnaderna ökat med 35 procent i volym för att 1999 uppgå till 18 miljarder kronor, vilket motsvarar närmare 40 procent av produktionsvärdet. Kostnaderna för de varaktiga varorna minskade under samma period med knappt 10 procent. Den stora variationen i statistiken över löpande förbrukning och varaktiga varor indikerar dock att gränsdragningen mellan dessa kan vara osäker.

Diagram 7.4 Produktion, förbrukning och löner i försvaret 1993–1999, volymförändring

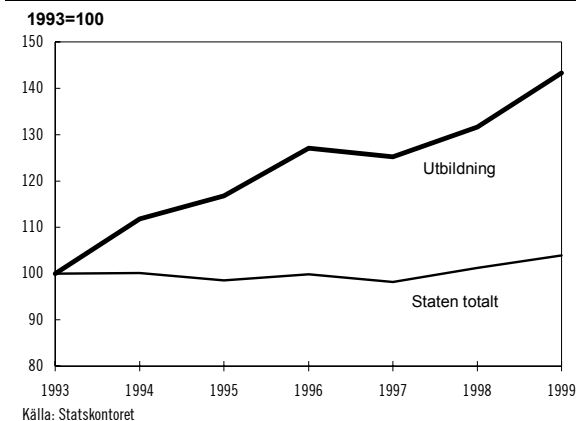
Källa: Statskontoret

Utbildning

Under 1999 producerades högre utbildningstjänster och forskning till ett värde av 36 miljarder kronor. Högstutbildningen svarade för 56 procent medan forskningens andel uppgick till närmare 40 procent. Sammantaget svarar dessa områden tillsammans med utbildningsadministrationen och de statliga specialskolorna för drygt en femtedel av den totala statliga produktionen.

Produktionen av utbildning och forskning vid universitet och högskolor har ökat markant under hela 1990-talet. Under perioden 1993–1999 var uppgången över 40 procent i volym, varav närmare 10 procent inföll under 1999.

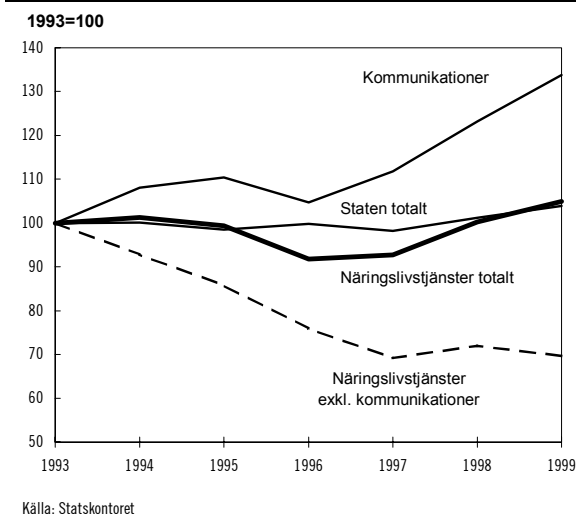
³ De varaktiga varorna, dvs. sådana investeringar som inte har någon alternativ civil användning, räknas som konsumtion och ingår därför i posten löpande förbrukning.

Diagram 7.5 Produktion av statliga utbildningstjänster och forskning 1993–1999, volymförändring

Det är främst inom de mindre och medelstora universiteten och högskolorna som utbyggnaden skett. Den största delen av ökningen förklaras av satsningar på befintliga skolor, men sedan 1997 har också nya högskolor bildats på Södertörn, i Malmö och på Gotland.

Näringslivetjänster

Produktionen av statliga näringslivetjänster motsvarade ett värde på drygt 30 miljarder kronor 1999. Det är en uppgång med 4 procent i volym sedan 1993. Det är uteslutande inom området kommunikationer som verksamheten expanderat under senare år.

Diagram 7.6 Produktion av statliga näringslivetjänster 1993–1999, volymförändring

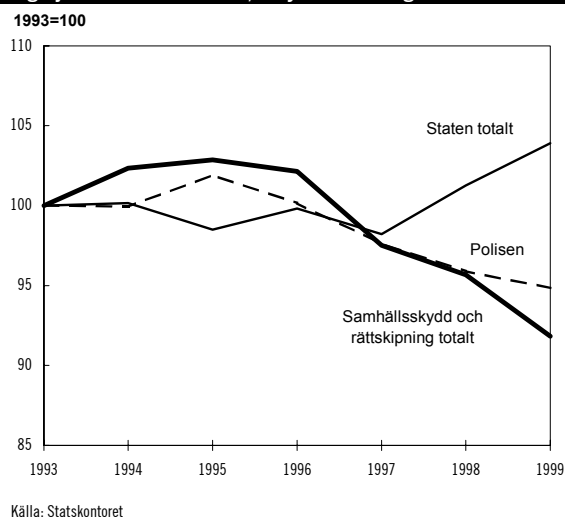
Omläggningen av nationalräkenskaperna innebär att arbetsmarknadsåtgärderna flyttades från området näringslivetjänster till social omsorg. Näringslivetjänsterna utgörs i dag till närmare 70 procent av kommunikationstjänster. Det är huvudsakligen Vägverket och Banverket som svarar för verksamheten. Ytterligare en konsekvens av

omläggningen av nationalräkenskaperna är att avskrivningar på statliga vägar och järnvägar räknas in i produktionsvärdet. Avskrivningarna som motsvarar den årliga förslitningen inom kommunikationsområdet beräknas uppgå till drygt 40 procent av produktionsvärdet 1999.

De övriga myndigheterna inom näringslivetjänsterna, varav Statens jordbruksverk och Lantmäteriverket är de största, minskade sin sammantagna produktion med 30 procent under perioden 1993–1997. Sedan dess har förändringarna varit små och produktionen legat stilla på ungefär samma nivå.

Samhällsskydd och rättskipning

Inom området samhällsskydd och rättskipning uppgick produktionen till 21 miljarder kronor eller drygt 12 procent av den totala statliga produktionen 1999.

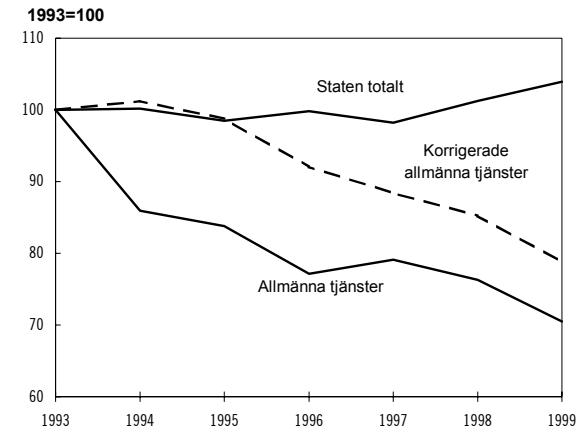
Diagram 7.7 Produktion av samhällsskydd och rättskipningstjänster 1993–1999, volymförändring

Produktionskostnaderna har minskat med närmare 8 procent i volym sedan 1993. Såväl kriminalvård som polis- och rättsväsende har minskat verksamheten i termer av produktionsvolym. Inom rättsväsendet – som förutom domstolarna även inkluderar kronofogdemyndigheterna – har produktionen minskat med knappt 12 procent, medan minskningarna inom kriminalvården har varit drygt 12 procent. Polisväsendet, som svarar för närmare 60 procent av produktionsvärdet, har inte haft en lika stor nedgång. Sedan 1993 har produktionen inom polisen minskat med ca 5 procent.

Allmänna tjänster

Verksamheten inom allmänna tjänster – dvs. områden som ekonomi, planering, skatter och tullar – har minskat relativt kraftigt under senare år.

Diagram 7.8 Produktion av allmänna tjänster 1993–1999, volymförändring

Källa: Statskontoret

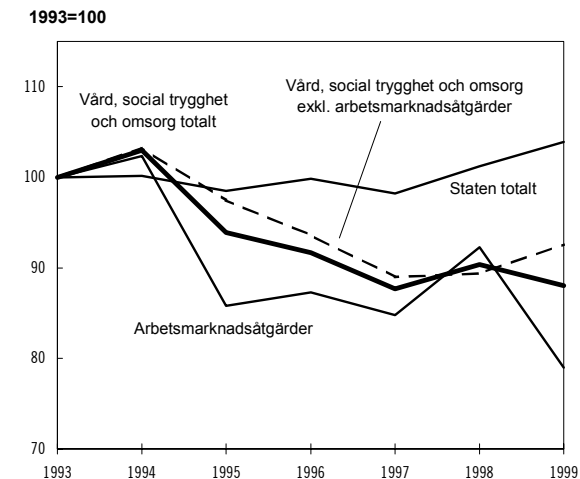
Produktionen uppgick till 19 miljarder kronor eller knappt 11 procent av den totala statliga produktionen 1999. Efter korrigeringar för nedgången i allmänna tjänster 1993–1994 som helt kan förklaras av Byggnadsstyrelsens bolagisering och för den marginella ökningen mellan 1996 och 1997 som berodde på att alla departement samlades till en enda myndighet – Regeringskansliet⁴ – har produktionen av allmänna tjänster sammantaget minskat med 20 procent i volym sedan 1993.

Verksamhetsvolymen inom skattemyndigheterna, som svarar för drygt en fjärdedel av områdets produktionsvärde, har minskat med närmare 25 procent sedan 1993. Nedgången inom länsstyrelserna, som svarar för 14 procent av produktionsvärdet inom området, var nästan lika stor.

Vård, social trygghet och omsorg

Området vård, social trygghet och omsorg har genom omklassificeringar av myndigheter fått en ny sammansättning i nationalräkenskaperna. Sammantaget svarade produktionen av dessa tjänster för 17 miljarder kronor 1999, vilket motsvarar knappt 10 procent av den statliga tjänsteproduktionen. Sedan 1993 har tjänsterna minskat i volym med 12 procent.

Diagram 7.9 Produktion av vård, sociala trygghetstjänster och omsorg 1993–1999, volymförändring

Källa: Statskontoret

Den största delen av produktionen, 45 procent, utgörs av administrativa kostnader för socialförsäkringssystemen. Räknet i fasta priser har dessa minskat med 5 procent sedan 1993.

Myndigheterna på arbetsmarknadsområdet, som t.ex. arbetsförmedlingar, arbetsmarknadsinstitut och länsarbetsnämnder, svarade för drygt 5 miljarder kronor eller en tredjedel av produktionen 1999. Produktionen inom detta område har utvecklats relativt oregelbundet under sexårsperioden. Den sjönk kraftigt under 1994, men då från en relativt hög nivå efter krisen på arbetsmarknaden året innan.⁵ Därefter var volymen i stort sett oförändrad i ett par år för att sedan öka under 1998. Under 1999 minskade produktionen igen, med 14 procent i volym. Arbetsmarknadsmyndigheternas produktion är dock inte ett mått på de totala insatserna för arbetslösa. En stor del utgörs t.ex. av direkta inköp av utbildningar från andra producenter. År 1999 uppgick dessa till 3 miljarder kronor. Sedan 1995, då kostnaderna var som störst, har volymen inköpta utbildningstjänster mer än halverats.

Invandrarverket, Integrationsverket och Institutionsstyrelsen m.fl. myndigheter inom vård, social trygghet och omsorg svarar tillsammans för 15 procent av tjänsterna på området som helhet. Ökningen i produktionsvolym mellan 1993 och 1994 förklaras av Institutionsstyrelsen bildande.

⁴ Till och med 1996 räknades t.ex. Försvarsdepartementet till området försvar. Därefter utgör alla departement en myndighet och ingår i området allmänna tjänster.

⁵ Efter korrigering för att AMU-Gruppen bolagiserades 1993.

Kultur

Myndigheterna på kulturområdet producerade tjänster till ett värde av drygt 4 miljarder kronor motsvarande knappt 3 procent av den totala statliga produktionen 1999. Produktionsvolymen var i samma storleksordning som året innan, men den har ökat med 6 procent sedan 1993.

De statliga museerna svarar för en femtedel av tjänsterna och Riksantikvarieämbetet som är den största myndigheten svarar för närmare 10 procent av produktionen.

7.3 Sysselsättning

Om staten avgränsas till myndigheterna inklusive affärsverken, försäkringskassorna och de fonder som redovisas av myndigheterna uppgick antalet statsanställda till 245 300 personer i september 1999.

Tabell 7.3 Antal anställda i staten 1998 och 1999

	1998	1999
Kvinnor	110 100	110 200
Män	136 800	135 100
Samtliga	246 900	245 300
därav heltidstjänstgörande	197 600	198 400
deltidstjänstgörande	49 300	46 900
Omräknat till heltidspersoner	220 600	220 300

Källa: SCB

Anm.: Begreppet heltidspersoner beräknas med hjälp av sysselsättningsgraden. Två personer med sysselsättningsgraderna 60 respektive 40 procent har tillsammans en arbetstid motsvarande en heltidsperson.

Omräknat till heltidspersoner uppgick antalet statsanställda 1999 till 220 300. Jämfört med året innan innebär detta en marginell minskning med 0,1 procent. Med denna avgränsning svarar statsförvaltningen för knappt 5 procent av den totala sysselsättningen på 4,2 miljoner heltidspersoner 1999.

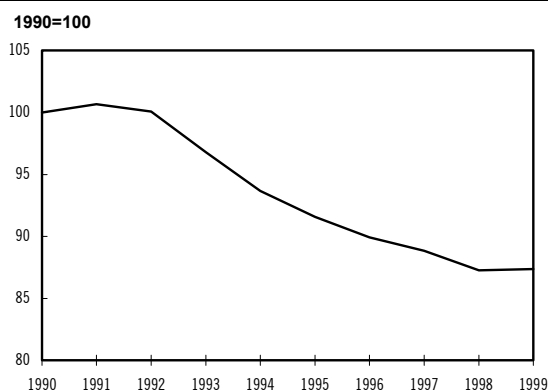
Utvecklingen under 1990-talet

Den ekonomiska krisen under 1990-talets början ledde till minskad sysselsättning inom arbetsmarknadens samtliga sektorer. Under perioden 1990–1997 minskade antalet anställda med 11 procent. Effekterna var mest påtagliga inom varuproduktionen, men även tjänstesektorn påverkades. Därefter har sysselsättningen ökat med knappt 4 procent till och med 1999.

De effekter som den ekonomiska krisen och saneringen av statsfinanserna kan ha haft på sysselsättningen inom staten tydliggörs vid en avgränsning där affärsverken inte ingår.⁶ Det bör emellertid betonas att det än så länge är mycket osäkert vilka effekter 1990-talets generella besparingar har haft på sysselsättningen. Riksrevisionsverket (RRV) har granskat 102 myndigheters finansiering under besparingsperioden och konstaterar att endast hälften av dessa fick minskade förvaltningsanslag. RRV konstaterade dessutom att hälften av de som fått minskade förvaltningsanslag trots detta hade ökat sina totala intäkter för förvaltningsändamål, bl.a. genom att använda sig av ackumulerat anslagssparande. Denna bild bekräftas också av att myndigheternas anslagssparande har minskat under senare år.

Om affärsverken borträknas så uppgick antalet heltidspersoner 1999 till 204 100, vilket innebär en minskning med 29 500 eller 12,5 procent sedan 1990 (diagram 7.10).

Diagram 7.10 Procentuell utveckling av sysselsättningen inom staten 1990–1999

Källa: SCB och Statskontoret

Anm.: Affärsverken ingår inte.

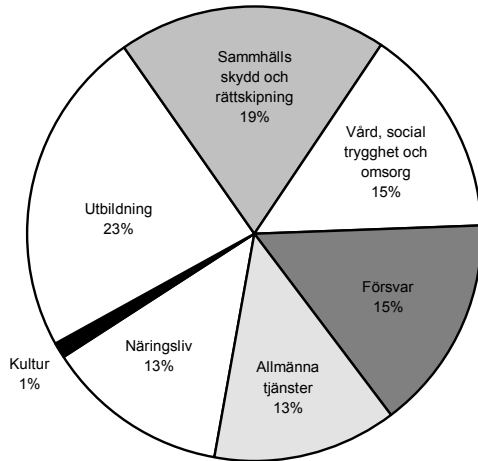
Efter korrigering för effekterna av de bolagiseringar och huvudmannaskapsbyten som genomförts också utanför affärsverken – t.ex. bolagiseringen av AMU-Gruppen – har sysselsättningen i staten minskat med ca 20 500 eller 9 procent under 1990-talet. Om försäkringskassorna borträknas uppgår motsvarande minskning till knappt 8 procent.

Denna utveckling kan följas utifrån en indelning av statsförvaltningen i de sju huvudgrup-

⁶ Detta då relativt stora bolagiseringar har genomförts under 1990-talet. Under perioden 1991 – 1994 ombildades fem av de tidigare åtta affärsverken till aktiebolag. FFV AB bildades 1991, Vattenfall AB och Domän AB 1992, Telia AB 1993, och Posten blev aktiebolag 1994.

perna: utbildning, samhällsskydd och rättsskipning, näringsliv, försvar, allmänna tjänster, kultur samt vård, social trygghet och omsorg.

Diagram 7.11 Sysselsättningen inom statens olika områden 1999, procent

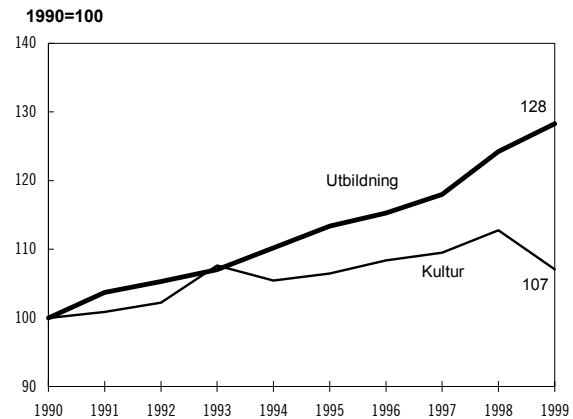

Källa: Statskontoret

Den högre utbildningen med över 47 000 anställda svarar för nästan en fjärdedel av sysselsättningen i statsförvaltningen. Även området samhällsskydd och rättsskipning med 39 000 anställda svarar för en betydande andel av sysselsättningen. De två områdena försvar och vård, social trygghet och omsorg – där såväl försäkringskassorna som integrations- och arbetsmarknadsfrågor ingår – är lika stora och svarar för ca 31 000 anställda vardera. Även områdena allmänna tjänster och näringsliv är jämnstora med ca 27 000 anställda vardera. Det mindre området kultur svarar för ca 2 500 anställda.

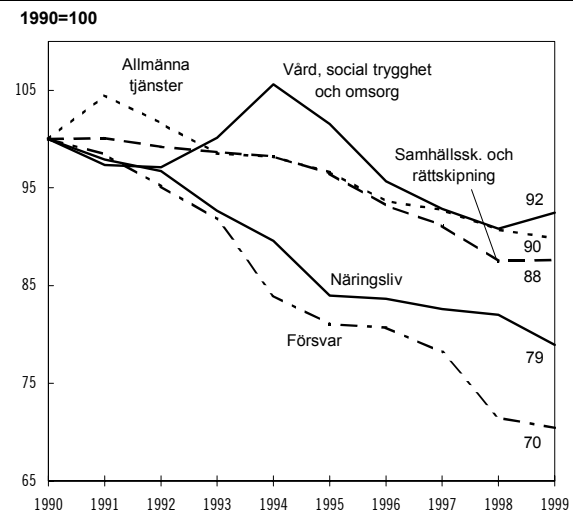
Förhållandena mellan dessa områden i termer av sysselsättning har förändrats påtagligt under 1990-talet. Som framgår av diagram 7.12 och 7.13 har sysselsättningen ökat inom områdena utbildning och kultur medan den minskat inom övriga områden.

Diagram 7.12 Procentuell utveckling inom de statliga verksamheter där sysselsättningen ökat sedan 1990

Källa: Statskontoret

Diagram 7.13 Procentuell utveckling inom de statliga verksamheter där sysselsättningen minskat sedan 1990

Källa: Statskontoret

Den kraftigaste nedgången har skett inom försvarsområdet som minskat med 13 000 anställda, motsvarande en nedgång med närmare 30 procent. Som framgår av avsnitt 7.2 har inte nedgången påverkat de totala försvarsutgifterna. Mätt i termer av produktionsvolym är försvaret i dag 12 procent större än för sex år sedan. Även området näringslivstjänster har minskat relativt kraftigt under perioden. Inom området vård, social trygghet och omsorg ökade sysselsättningen under 1999. Inom området samhällsskydd och rättsskipning var antalet anställda lika många 1999 som året innan.

7.4 Personalkonsekvenser till följd av strukturförändringar

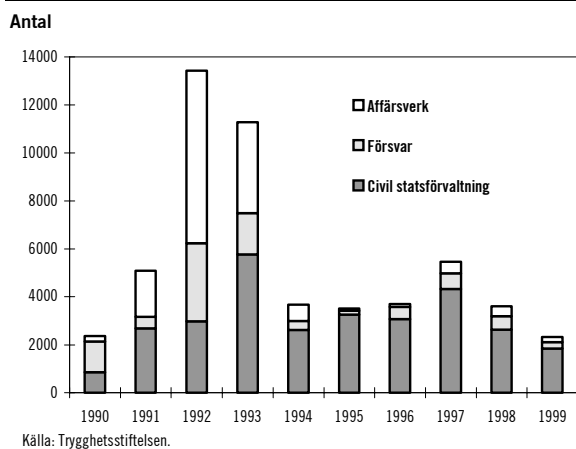
Strukturförändringarna under 1990-talet har berört ett relativt stort antal statsanställda. Regeringen har sedan kompletteringspropositionen, 1991/92:150, årligen redovisat vilka personalkonsekvenser som uppstått till följd av genomförda strukturförändringar. Bakgrunden till dessa redovisningar är bl.a. finansutskottets uttalande om riksdagens behov av information om effekterna av strukturförändringarna inom statsförvaltningen (bet. 1990/91:FiU37, s. 10).

I det följande redovisar regeringen sin övergripande bedömning vad gäller personalkonsekvenserna av genomförda strukturförändringar. De bedömningar som respektive departement gör vad gäller *framtida konsekvenser* av aktuella förslag kommer att redovisas sammanfattningsvis under Staten som arbetsgivare (utgiftsområde 14) i budgetpropositionen för 2001.

Personalkonsekvenserna i termer av antal uppsagda blir mer rättvisande om affärsverken tas med i beräkningarna, eftersom det i många fall skedde kraftiga personalminskningar inom verken innan de bolagiserades⁷.

Sedan 1990 har 58 500 statsanställda sagts upp. Antalet uppsagda har dock varierat kraftigt mellan åren, och närmare en tredjedel av uppsägningarna skedde inom de tidigare affärsverken strax innan de bolagiserades. Antalet uppsagda per år uppgick som mest till drygt 13 400 under 1992 och har därefter minskat till omkring 2 300 under 1999.

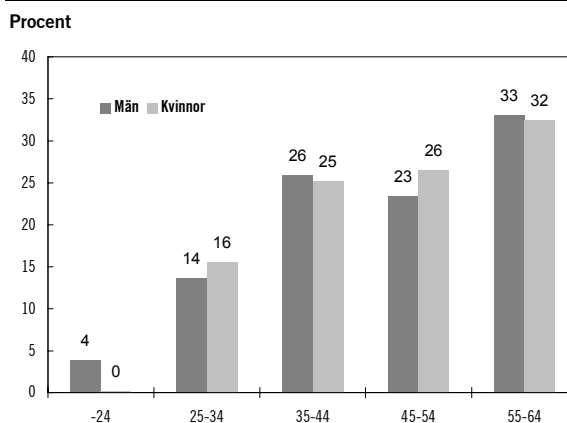
Diagram 7.14 Antal uppsagda i statsförvaltningen 1990–1999

⁷ Försäkringskassorna ingår inte i beräkningarna.

Av dem som blev uppsagda under 1999 var ca 1 850 anställda inom den civila statsförvaltningen, ca 200 vid affärsverken och drygt 250 vid försvaret.

Diagram 7.15 Andel uppsagda i statsförvaltningen fördelade efter kön och ålder, 1999

Källa: Trygghetsstiftelsen.

Andelen uppsagda som är 55 år eller äldre är ojämnt fördelad över året. De fyra första månaderna ligger den på nära 50 procent för att sedan sjunka till strax över 20 procent under resten av året. Den höga andelen i början av året är till stor del eftersläpande effekter av de förändringar som gjordes vid årsskiftet 1998/99 i reglerna om finansiering av pensionsersättning.

Vid utgången av 1999 hade ca 72 procent av de som blev uppsagda under 1998 avaktualiserats hos Trygghetsstiftelsen.

Cirka 15 procent av de återstående 28 procenten var registrerade som öppet arbetslösa eller i väntan på att beslutad åtgärd skulle starta, 1,6 procent hade tillfälligt lämnat arbetsmarknaden (föräldraledighet m.m.), 6,6 procent var i kortare utbildning eller annan åtgärd och resterande 4,8 procent hade tillfälliga anställningar eller var i färd med att starta eget.

Skillnaden i resultat mellan åldersgrupperna upp till 55 år är relativt liten. Uppsagda i åldersgruppen 45–54 år får t.ex. arbete i nästan samma utsträckning som de uppsagda i den yngsta åldersgruppen och det är inte heller några stora skillnader mellan könen.

Andelen kvarstående öppet arbetslösa sjunker snabbt över tid. Av de som blev uppsagda 1997 är mindre än 5 procent öppet arbetslösa och andelen är ännu lägre för dem som blev uppsagda under tidigare år.

Enligt Trygghetsstiftelsen kan de goda resultat som uppnås delvis hänföras till att de statsanställda hävdar sig väl på arbetsmarknaden. Av de uppsagda som får nya arbeten (fasta och tidsbe-

gränsade på mer än ett år) går 22 procent till den statliga sektorn, 15 procent till den kommunala och 63 procent till den privata sektorn.

Till de positiva resultaten bidrar också Trygghetsstiftelsens individanpassade arbetsformer. En annan bidragande faktor är att de uppsägande arbetsgivarna ofta skapar bra förutsättningar för omställningsarbetet. Enligt Trygghetsstiftelsens erfarenheter sköter de statliga arbetsgivarna i stort avvecklingen av personal på ett bra sätt.

7.5 Uppföljning av myndigheternas arbetsgivarpolitik

Under det senaste decenniet har regeringens styrning av den statliga arbetsgivarpolitiken lagts om, från att i detalj föreskriva hur den skall bedrivas, till att ange dess ramar och utvärdera vad den åstadkommer. Detta ställer stora krav på uppföljning.

I enlighet med vad som anfördes i budgetpropositionen för 1998 (prop. 1997/98:1, utg. omr. 14, s. 78 ff.) införde regeringen under 1997 ett uppföljningssystem för arbetsgivarpolitiken. Uppföljningen omfattar samtliga myndigheter som lyder omedelbart under regeringen.

Inom ramen för denna uppföljning begär regeringen årligen in uppgifter från myndigheterna om deras arbetsgivarpolitik och de mål de har för denna. Varje myndighet skall årligen, genom Arbetsgivarverket, redovisa personalens åldersstruktur, könsfördelning, rörlighet samt lönenivåer och löneutveckling. Detta skall göras dels per kategori av anställda, dels för myndigheten i sin helhet. Myndigheterna skall vidare direkt till regeringen redovisa i vilken omfattning myndighetens mål för kompetensförsörjningen avseende föregående budgetår uppnåtts, men även vilka mål som gäller för myndighetens kompetensförsörjning under innevarande budgetår och de två därpå följande åren. Inför 1999 års uppföljning har regeringen särskilt begärt att myndigheterna skall redovisa vilka åtgärder som vidtas för att ge kvinnor och män lika möjligheter till utveckling och befordran samt vilket arbete som bedrivs för att kartlägga och eliminera osakliga löneskillnader mellan könen. Myndigheterna har även ålagts att redovisa vilka åtgärder som vidtagits eller planeras att vidtas för att öka den etniska och kulturella mångfalden bland personalen. Dessa uppgifter ligger sedan till grund för departementens löpande uppföljning av sina myndigheter och för

regeringens övergripande bedömningar av den statliga arbetsgivarpolitiken.

Mot bakgrund av Riksdagens revisorers förslag angående myndigheternas lönekostnader (1998/99:RR10) har riksdagen begärt att regeringen skall ålägga myndigheterna att i årsredovisningarna särredovisa sina lönekostnader (rskr. 1999/2000:174). För att tillgodose detta avser regeringen ombesörja att myndigheterna från och med räkenskapsåret 2001 särredovisar sina lönekostnader i årsredovisningarna.

Regeringen redovisar årligen sina bedömningar av den statliga arbetsgivarpolitiken och dess utfall till riksdagen. Senast detta gjordes var i Årsredovisning för staten 1998 (skr. 1998/99:150).

I det följande redovisar regeringen sina övergripande iakttagelser och bedömningar för 1999. I de fall departementen gjort iakttagelser beträffande arbetsgivarpolitiken för enskilda myndigheter som riksdagen bör informeras om, kommer dessa att redovisas under respektive utgiftsområde i budgetpropositionen för 2001.

1999 års redovisningar och regeringens bedömningar

Regeringens övergripande iakttagelser och bedömningar gäller dels arbetsgivarpolitikens långsiktiga och strategiska inriktning, dels dess aktuella tillämpning inom enskilda områden, så som åldersstruktur, könsfördelning, rörlighet, lönenivåer och löneutveckling.

Sammanfattningsvis är regeringens bedömning att det löpande arbetet fungerar tillfredsställande på flertalet myndigheter. Ett antal verk behöver dock tydligare till regeringen redovisa sina mål för kompetensförsörjningen. Särskilt med tanke på åldersstrukturen i den statliga sektorn har många myndigheter anledning att arbeta mer aktivt med den långsiktiga planeringen.

Arbetsgivarpolitikens långsiktiga inriktning

Att myndigheterna bedriver en långsiktig och strategisk arbetsgivarpolitik är av stor vikt för att de statliga verksamheterna skall vara bärkraftiga över tid. Av betydelse är bl.a. att ett aktivt arbete bedrivs för att skapa lika förutsättningar för män och kvinnor samt för personer med utländsk bakgrund. Samtidigt finns många kortsiktiga

verksamhetsmål som kan innebära att myndigheterna har att ta delvis andra hänsyn.

I årets redovisningar av myndigheternas kompetensförsörjning framkommer att ett antal myndigheter bedriver en medveten och strategisk arbetsgivarpolitik. Finansinspektionen, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Kommerskollegium, NUTEK, Radio- och TV-verket, Statistiska centralbyrån och Överstyrelsen för civil beredskap är exempel på detta. Gemensamt för dessa är att de har redovisat tydliga mål som är kopplade till de verksamheter de bedriver samt till hur kompetensförsörjningsläget ser ut i dag och inom den närmaste framtiden. Dessa myndigheter har också tydligt redovisat i vilken mån de uppnått de mål som ställts upp för kompetensförsörjningen för 1999.

Exempel på andra myndigheter som har lämnat tydliga mål för sin kompetensförsörjning är Centrala studiestödsnämnden, Domstolsverket, Ekonomistyrningsverket, Försvarets materielverk, Post- och telestyrelsen och Ungdomsstyrelsen.

En mindre del, 5 procent, av myndigheterna har inte redovisat några mål för sin kompetensförsörjning och ytterligare 18 procent har ställt upp mycket vaga mål.

En förutsättning för att delegeringen av befogenheter på det arbetsgivarpolitiska området, från regeringen till myndigheterna, skall fungera är att myndigheterna tar ett aktivt arbetsgivansvar. Detta kräver att målen för kompetensförsörjningen och verksamheterna är tydligt sammankopplade. Delegeringen kräver även att myndigheterna redovisar hur arbetet bedrivs för att regeringen skall kunna följa utvecklingen.

Observationer och bedömningar inom enskilda områden

Åldersstruktur

Under 1990-talet har medelåldern på arbetsmarknaden ökat kraftigt. I den lågkonjunktur med hög arbetslöshet som präglade årtiondet har framför allt de yngre fått allt svårare att etablera sig på arbetsmarknaden. Sedan 1997 tycks dock ökningen ha avstannat sett till arbetsmarknaden som helhet.

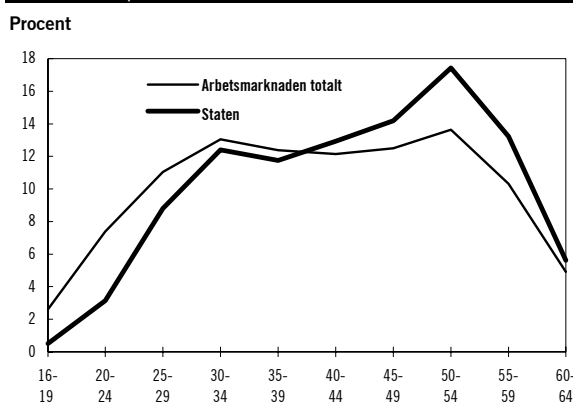
Även i staten har det under denna period skett stora omstruktureringar. I denna process har många yngre, med kort anställningstid, fått sluta och nyrekryteringen har i flera myndigheter varit begränsad. Många anställda över 55 år har även

avgått med pension i förtid⁸. Detta har varit ett sätt för myndigheterna att söka få en rimlig åldersstruktur på personalen.

Medelåldern för de statligt anställda var 44,6 år 1999. Motsvarande för landstingen var 44,2 år, för kommunerna 43,1 år och för näringslivet 40,3 år. Det innebär att staten är den sektor av arbetsmarknaden som, i genomsnitt, har den äldsta personalstyrkan. En viktig förklaring till detta är att många av statens verksamheter kräver personal med hög utbildningsnivå. Andelen akademiker är högre i staten än i någon annan sektor på arbetsmarknaden.

Som framgår av diagram 7.16 är åldersspridningen betydligt ojämnare i staten än på arbetsmarknaden totalt.

Diagram 7.16 Åldersfördelning i staten och på arbetsmarknaden totalt, 1999

Källa: SCB.

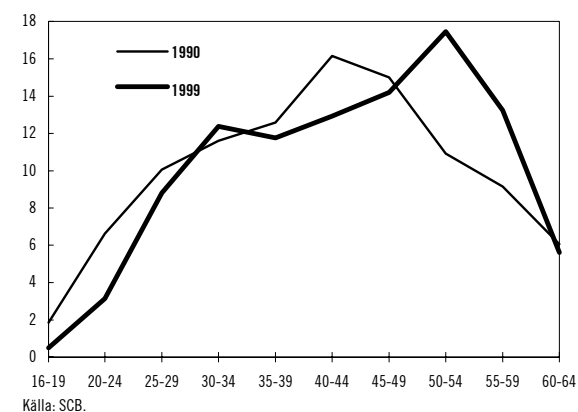
Det stora antalet 40-talister, varav många anställdes när staten expanderade under 1970-talet, har i dag hunnit bli mellan 50–60 år. Denna åldersgrupp, med lång erfarenhet och även med flera aktiva år kvar till pensionen, har klarat sig förhållandevis bra från uppsägningar under 1990-talet, i relation till sin andel av de statligt anställda. Den s.k. ålderspuckeln kulminerar i åldersgruppen 50–54 år, vilken utgör drygt 17 procent av samtliga anställda i staten.

Diagram 7.17 visar hur åldersfördelningen förändrats sedan 1990.

⁸ Enligt det statliga trygghetsavtalet finns vid övertalighet möjlighet till pensionsersättning för anställda som fyllt 60 år. Särskild pensionsersättning kan i vissa fall utges till den som är övertalig och som fyllt 55 år.

Diagram 7.17 Åldersfördelning i staten 1990 och 1999

Procent

Källa: SCB.

De allra närmaste åren är pensioneringstakten i staten måttlig. Från 2005 och några år framåt kommer dock ett stort antal statsanställda att gå i pension varje år. Drygt 36 procent av de statsanställda, över 80 000 personer, är i dag 50 år eller äldre och kommer att gå i ålderspension inom 15 år. Varje år avgår dock även ett antal personer med pension före 65 års ålder, i samband med exempelvis omstrukturering av verksamheter, varför denna tidsperiod kan komma att förkortas.

Detta kan leda till allvarliga problem med kompetensförsörjningen. Mycket kunskap och erfarenhet kommer att försvinna från myndigheterna, samtidigt som stora nyrekryteringar sannolikt kommer att behöva göras på kort tid. Rekryteringsläget kan försvåras av att ung välutbildad arbetskraft med största sannolikhet kommer att bli en bristvara i takt med att befolkningen åldras. Generationsväxlingen kan emellertid utgöra en möjlighet för vissa myndigheter att få in ny kunskap i organisationen. En snabbt föränderlig värld skapar behov av nya arbetsformer och därmed ny kompetens.

Åldersstrukturen ser dock olika ut i olika sektorer av staten⁹. Som framgår av tabell 7.5 är medelåldern högst i sektorn uppdragsbaserad verksamhet. Här ingår myndigheter som exempelvis Lantmäteriverket och Statistiska centralbyrån. Försvaret är den sektor där medelåldern är lägst.

Tabell 7.5 Medelålder i statens olika sektorer 1998 och 1999

Sektor	1998	1999
Uppdragsbaserad verksamhet	46,0	46,0
Kultur	45,0	45,7
Arbetsliv, omsorg, utbildning	45,5	45,6
Ekonomi	44,9	45,4
Länsstyrelser, regeringskansli, stabsmyndigheter	45,6	45,4
Miljö, teknik, jordbruk	45,2	45,3
Rättsväsendet	44,7	45,0
Affärsverk och infrastruktur	43,7	44,1
Universitet, högskolor, forskning	43,9	44,0
Försvaret	42,4	42,4
Staten totalt	44,4	44,6

Källa: Arbetsgivarverket.

Medelåldern har ökat inom samtliga sektorer utom i uppdragsbaserad verksamhet och försvaret där den varit oförändrad samt i sektorn länsstyrelser, regeringskansli och stabsmyndigheter där medelåldern sjunkit något.

Av tabellen framgår även att medelåldern för staten totalt har stigit med 0,2 år det senaste året. Sedan 1997 har ökningen varit 0,4 år. Även om uppgången av medelåldern på arbetsmarknaden som helhet verkar ha avstannat ökar den fortfarande i staten.

I myndigheternas redovisningar av kompetensförsörjningen för 1999 har 46 procent av myndigheterna uppgivit att de har problem med sin åldersstruktur. Flera stora myndigheter och myndighetskoncerner återfinns i denna grupp, bl.a. Arbetsmarknadsverket, kriminalvården, polisväsendet och flera länsstyrelser. Nästan uteslutande utgörs problemen av för hög medelålder och att man förutser problem med ersättningsrekrytering vid framtida pensionsavgångar. Flera myndigheter har också problem med att rekrytera personal i mellanåldrarna, 35–45 år, en grupp som är förhållandevis liten i staten.

Endast 13 procent av myndigheterna har uppgivit att de inte ser några problem med åldersstrukturen inom en överskådlig framtid. Denna andel utgörs framför allt av mindre och medelstora myndigheter. Vissa mindre högskolor, vars verksamhet har kunnat expandera under 1990-talet, tillhör denna grupp.

Av redovisningarna framgår även att flera myndigheter som ser problem framför sig prövar nya vägar för att underlätta generationsväxlingen. Några myndigheter arbetar med olika former av traineeprogram. Det gäller bl.a. länsstyrelserna i

⁹ Den sektorsindelning som valts här följer Arbetsgivarverkets löneförhandlingssektorer.

Västra Götalands, Dalarnas och Södermanlands län, men även Statens Järnvägar, Statens energimyndighet och Stockholms universitet uppger att de arbetar med detta. Andra exempel på nya vägar som myndigheterna prövar är ett närmare samarbete med högskolorna, utbytestjänstgöring mellan myndigheter för att bredda kompetensen och dubbelbemanning på strategiskt viktiga poster under en övergångsperiod.

Könsfördelning

Andelen kvinnor i statsförvaltningen har ökat med drygt en procentenhet de senaste två åren och uppgår nu till 43 procent av de anställda. I landsting och kommuner finns flera kvinnodominerade yrkesgrupper. Fyra femtedelar av personalen är kvinnor i dessa sektorer. Lägst är andelen i näringslivet där den uppgår till 36 procent. Staten har därmed den jämnaste könsfördelningen av arbetsmarknadens sektorer.

Könsfördelningen varierar dock kraftigt mellan olika statliga sektorer. Inom områden som ekonomi samt arbetsliv och omsorg är omkring 60 procent kvinnor, medan 20 procent av personalen är kvinnor i försvaret och i sektorn affärsverk och infrastruktur. Exklusive Försvarsmakten och affärsverken är andelen kvinnor i staten 48 procent, vilket överensstämmer med andelen kvinnor på arbetsmarknaden totalt.

Fördelningen av män och kvinnor inom staten skiljer sig även mycket åt inom olika befattningar. I uppföljningssystemets redovisning, där myndigheterna själva fått klassa sina anställdas arbetsuppgifter, framkommer att endast drygt 20 procent av de anställda med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet är kvinnor. I det högsta ledningsskiktet, verkscheferna, är däremot var fjärde kvinna. Bland personalen med kärnkompetens, dvs. sakområdeskompetens, var andelen knappt 40 procent. Flest kvinnor återfinns i stöd- och supportfunktionerna där de utgör 60 procent. Andelarna är oförändrade jämfört med 1998.

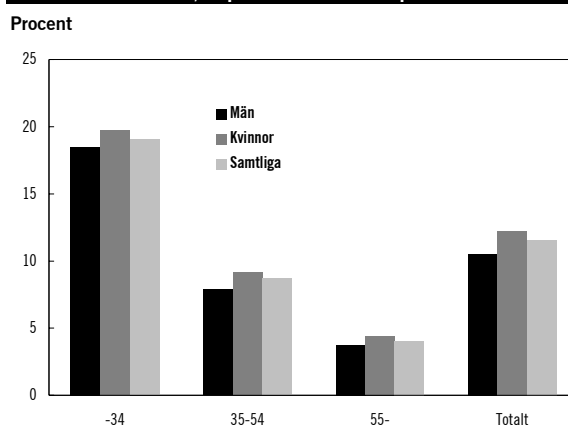
Personalrörlighet

En omvärld i snabb förändring ställer stora krav på flexibilitet i de statliga myndigheternas verksamhet. Ny kompetens och nya arbetsformer kan behövas. En förutsättning för att skapa denna förnyelse är rörlighet hos personalen. Om omsättningen blir alltför stor uppstår dock problem med kontinuiteten och kostnaderna för exempelvis inskolning av nyanställda blir höga. Det gäller med andra ord att skapa balans mellan för-

nyelse och kontinuitet. Var denna ligger varierar mellan olika verksamheter och olika tidpunkter. Varje myndighet bör fastställa vilken rörlighet som är lämplig för den verksamhet den bedriver.

För statsförvaltningen i sin helhet ligger personalrörligheten¹⁰ på 12 procent. Andelen är oförändrad jämfört med 1998 men två procentenheter högre än 1997. Som framgår av diagram 7.18 är rörligheten högst i åldersgruppen under 35 år, för att sedan avta med stigande ålder. Sedan 1997 har rörligheten ökat med 3 procentenheter för dem under 35 år. I åldersgruppen 55 år och äldre har rörligheten minskat något jämfört med 1998.

Diagram 7.18 Personalrörlighet för statsanställda fördelade efter kön och ålder, september 1998–september 1999

Kvinnor har i genomsnitt något högre rörlighet än män. Personal med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet, dvs. chefer på olika nivåer, har i genomsnitt lägre rörlighet än övriga kategorier statsanställda.

Under 1999 var det ca 18 700 personer som lämnade den statliga sektorn och nästan lika många som nyrekryterades. Nästan 60 procent av de nyrekryterade var under 35 år och endast några få procent var 55 år och äldre. Avgångarna är betydligt jämnare fördelade över åldersgrupperna (tabell 7.6).

¹⁰ Rörligheten definieras här som lägst av antalet nyanställda och avgångar dividerat med genomsnittligt antal anställda under perioden.

Tabell 7.6 Nyrekryteringar till och avgångar från den statliga sektorn 1998 och 1999

Ålder	Nyrekryteringar %		Avgångar %	
	1998	1999	1998	1999
-34	55	57	34	35
35-54	39	39	37	38
55-	6	5	29	27

Källa: Arbetsgivarverket.

Etnisk och kulturell mångfald

Regeringen har vid ett flertal tillfällen betonat vikten av mångfald i arbetslivet. I den integrationspolitiska propositionen (prop. 1997/98:16) som antogs av riksdagen hösten 1997 framhåller regeringen att mångfalden bör genomsyra arbetslivet och att staten har ett särskilt ansvar som föredöme.

I den förvaltningspolitiska propositionen (prop. 1997/98:136) betonar regeringen den kvalitets- och kompetenshöjning som kan uppnås genom ökad etnisk och kulturell mångfald hos personalen. Regeringen har därefter beslutat om olika åtgärder för att få ett integrationsperspektiv att genomsyra utformningen och genomförandet av den allmänna politiken.

Regeringen anser att personalen i staten bör avspegla den arbetsföra befolkningens etniska sammansättning. Detta är av stor vikt såväl för kvaliteten i verksamheterna som för den demokratiska legitimiteten.

Som ett led i arbetet för att uppnå detta uppdrog regeringen i oktober 1999 åt samtliga myndigheter som lyder omedelbart under regeringen att upprätta handlingsplaner för att främja etnisk mångfald bland sina anställda.

I årets redovisningar av myndigheternas kompetensförsörjning kan noteras en ökad medvetenhet om mångfaldsfrågor ute på myndigheterna jämfört med tidigare år. Detta tar sig bl.a. uttryck i att arbetet med att ta fram handlingsplaner har satt igång. Andelen myndigheter som uppger att de har upprättat en handlingsplan uppgår till 11 procent. Ytterligare 20 procent har påbörjat detta arbete och 14 procent uppger att de avser att starta arbetet under året. Exempel på åtgärder som ingår i planerna är översyn av rekryteringsrutiner och deltagande i seminarier för ökad kunskap.

Åtgärder för att öka den etniska och kulturella mångfalden sker dock även utanför ramen av ett handlingsprogram. Aktiviteterna är ofta desamma och för flera myndigheter har utarbetandet av handlingsprogram bara varit ett sätt att formalisera

det arbete som redan bedrivs. Totalt sett uppger 53 procent av myndigheterna att de vidtagit någon form av åtgärd för att öka den etniska och kulturella mångfalden bland personalen.

Myndigheter med mer än 50 anställda har i högre grad än de mindre myndigheterna vidtagit åtgärder. Av dessa har 37 procent upprättat eller påbörjat arbetet med att upprätta en handlingsplan och drygt 60 procent uppger att de har vidtagit någon form av åtgärd på området.

I föregående års redovisningar uppgav knappt 10 procent av myndigheterna att de vidtagit aktiva åtgärder för att öka den etniska och kulturella mångfalden. De aktiva åtgärderna för ökad mångfald har därmed ökat betydligt ute på myndigheterna det senaste året.

Utöver de uppgifter som framkommit i myndigheternas redovisning av sin kompetensförsörjning har ytterligare ett antal myndigheter redovisat sitt arbete separat till Kulturdepartementet. Sammantaget ger detta en än mer positiv bild av myndigheternas arbete med att ta fram handlingsplaner.

Lönenivåer och löneutveckling

Budgetåret 1993/94 infördes ramanslagssystemet, vilket var en förutsättning för att regeringen skulle kunna delegera arbetsgivaransvaret och ombilda den statliga arbetsgivarorganisationen. De statliga myndigheterna har nu fullt kostnadsansvar för den lönepolitik de bedriver.

Sedan reformerna genomfördes har myndigheterna genomfört lokala lönerevisioner i enlighet med de centrala löneavtalen RALS 1993-1995, RALS 1995-1998 samt RALS 1998-2001¹¹. RALS 1998-2001 slöts av parterna våren 1998 och löper under perioden 1 april 1998-31 mars 2001.

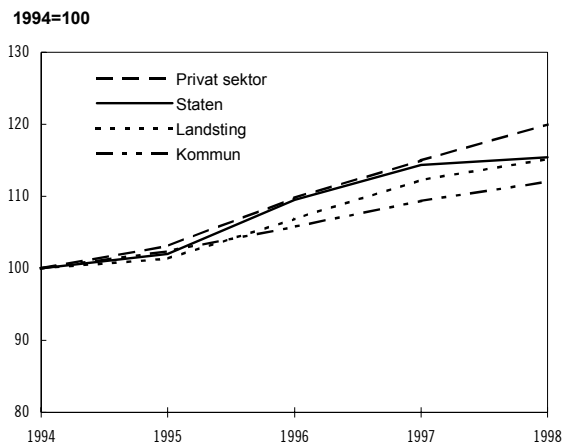
Parternas bedömning var då att avtalen skulle resultera i sammantagna kostnadsökningar på 9 procent (kedjat) under perioden, inklusive den av parterna uppskattade löneglidningen. Avtalen speglade därmed de avtal som träffades inom arbetsmarknadens övriga sektorer.

En viktig slutsats som kan dras av den jämförande lönestatistik som finns tillgänglig för tiden efter de arbetsgivarpolitiska reformerna är att löneutvecklingen inom det statliga avtalsområdet följer den på arbetsmarknaden i övrigt. Som

¹¹ RALS står för Ramavtal om löner m.m. för arbetstagare hos staten m.fl.

framgår av diagram 7.19 är löneutvecklingen inom det statliga avtalsområdet i paritet med den på arbetsmarknaden i övrigt. Den relativt låga löneutvecklingen i staten 1998 förklaras till stor del av att endast ett mindre antal myndigheter hade genomfört den första lönerevisionen enligt RALS 1998–2001 vid mättidpunkten.

Diagram 7.19 Ackumulerad procentuell löneutveckling 1994-1998 inom olika sektorer på arbetsmarknaden

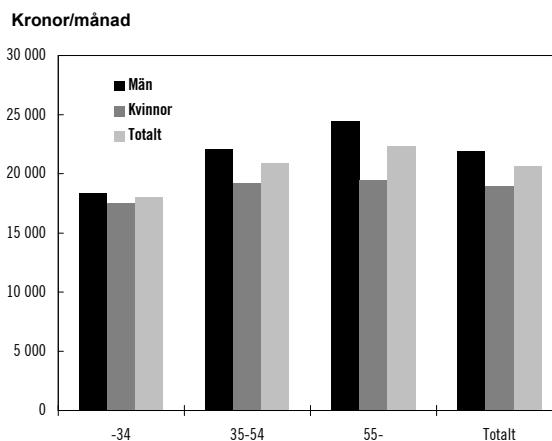
Källa: SCB

Den statistik som ligger till grund för diagrammet är rensad för löneförändringar som beror på förändringar i ålder, kön och utbildning. Den variabel som vanligen har störst förklaringsvärde vid lönevariationer är yrke. Denna variabel har dock inte kunnat användas vid strukturrensningen eftersom den saknas för åren 1994 och 1995. Utbildning samvarierar dock med yrke och har därför använts som substitut.

Lönenivåer

Den genomsnittliga månadslönen inom det statliga kollektivet låg i september 1999 på 20 630 kronor. Männerna tjänar genomgående mer än kvinnorna över ålderskategorierna. Den genomsnittliga månadslönen för män var 21 810 kronor att jämföra med motsvarande för kvinnor på 18 990 kronor. Detta motsvarar en kvinnlig löneandel på 87 procent av männens lön. Skillnaderna är minst bland de yngsta och ökar med stigande ålder (diagram 7.20).

Diagram 7.20 Genomsnittslöner för statsanställda fördelade efter kön och ålder, september 1999

Källa: Arbetsgivarverket

Förklaringarna till löneskillnaderna mellan könen är flera. Att de statsanställda männen i genomsnitt har högre utbildning och oftare innehar högre befattningar är två viktiga faktorer som påverkar lönen. Vid jämförelser där hänsyn tas till likartade arbetsuppgifter ökar kvinnornas andel av männens lön till 96 procent¹². De resterande 4 procenten har dock inte kunnat förklaras med stöd av statistiken.

Regeringen har ålagt myndigheterna att redovisa vilket arbete som bedrivs för att kartlägga och eliminera osakliga löneskillnader, men även vilka åtgärder som vidtas för att män och kvinnor skall få lika möjligheter till utveckling och befordran. Drygt hälften av myndigheterna uppger att de vidtar aktiva åtgärder för att eliminera osakliga löneskillnader. Flertalet av dessa gör löpande översyner av eventuella skillnader i samband med lönerevisionerna. Drygt 40 procent av myndigheterna uppger att de vidtar åtgärder för att män och kvinnor skall få samma möjlighet till utveckling och befordran. Lite mer än en fjärdedel av myndigheterna har dock inte kommenterat dessa frågor i redovisningarna, varför osäkerheten i uppgifterna är stor.

De större myndigheterna, med mer än 50 anställda, redovisar i större utsträckning än de små att åtgärder vidtas på detta område. Av dessa uppger 63 procent att de vidtar åtgärder för att eliminera osakliga löneskillnader och hälften att de vidtar åtgärder för att män och kvinnor skall få samma möjlighet till utveckling och befordran.

¹² Uppgifterna har tagits fram av Arbetsgivarverket med hjälp av tjänstenomenklatursystemet TNS (nyckel för statistikanalys).

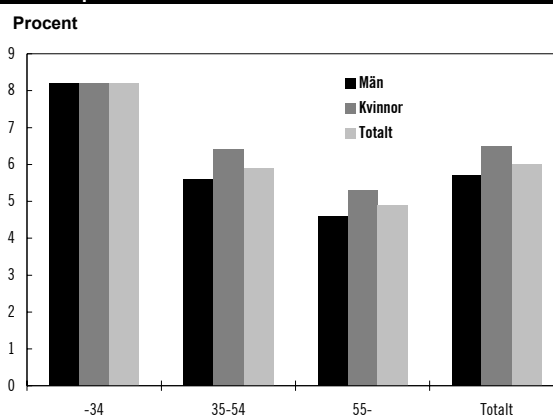
Regeringen prioriterar frågan om jämställdhet och eliminering av osakliga löneskillnader. Inför planeringen av de årliga mål- och resultatdialogerna mellan myndighetschefer och den politiska ledningen betonas vikten av att dessa frågor tas upp till diskussion. Regeringen bereder även ett förslag om att skärpa jämställdhetslagen för att komma till rätta med de osakliga löneskillnaderna.

Löneutveckling

Mellan september 1998 och september 1999 ökade lönerna i staten med 6 procent. Den uppmätta löneökningen gäller för identiska individer, dvs. individer som varit anställda vid samma myndighet vid båda mätillfällena. Det innebär att förändringar i personalens sammansättning, t.ex. vad gäller ålder och yrkesprofil, som kan uppstå vid avgångar och nyanställningar, inte påverkar uppgifterna. Samtliga löneökningar till följd av tariffuppflyttningar och befordringar m.m. får dock fullt genomslag i den uppmätta löneutvecklingen.

Som framgår av diagram 7.21 har kvinnorna i genomsnitt fått större löneökningar än männen. Endast i åldersgruppen under 35 år har löneökningarna varit lika mellan könen. Detta visar sig också genom att kvinnornas andel av männens lön har ökat en procentenhet mellan september 1998 och september 1999, från 86 till 87 procent. I huvudsak beror dock detta på att polisen ännu inte genomfört någon lokal lönerrevision enligt RALS 1998–2001¹³. I och med att denna grupp är starkt mansdominerad kan den relativa löneutvecklingen komma att ändras när ett nytt avtal får genomslag.

Diagram 7.21 Genomsnittlig procentuell löneutveckling för statsanställda fördelade efter ålder och kön, september 1998–september 1999

Källa: Arbetsgivarverket
Anm. Fast lön för identiska individer.

Av lönestatistiken framgår tydligt att personal i den yngsta åldersgruppen – under 35 år – har fått de högsta löneökningarna i såväl absoluta som procentuella tal. Därefter avtar ökningstakten med stigande ålder. Löneskillnaderna mellan den yngsta och den äldsta ålderskategorin har därmed minskat något jämfört med föregående år. Förändringen är dock marginell.

Mönstret i lönestatistiken har stora likheter med uppgifterna om personalrörlighet. Detta är ett tecken på att lönebildningen används som ett aktivt instrument ute på myndigheterna för att driva en verksamhetsanpassad arbetsgivarpolitik. Lönebildningen är ett verktyg med vars hjälp myndigheterna kan motverka den höga rörligheten i de yngre åldersgrupperna, en rörlighet som bl.a. beror på den hårdnande konkurrensen om välutbildad arbetskraft.

Uppskattad årstakt för löneutvecklingen

Arbetsgivarverket har gjort beräkningar på löneutvecklingen under den innevarande avtalsperioden, dvs. RALS 1998–2001. Beräkningarna utgår från hela det statliga kollektivet exklusive polisväsendet¹⁴. Mätt på detta sätt uppgick löneutvecklingen, exklusive strukturella effekter, till 5,4 procent mellan september 1998 och september 1999.

¹³ Se not 14.

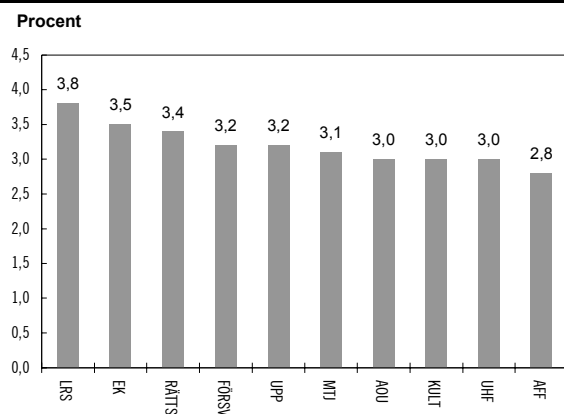
¹⁴ OFR/P, som representerar den största gruppen inom polisväsendet, och Rikspolisstyrelsen har under lång tid förhandlat om ett lokalt avtal för tillämpning av det centrala avtalet RALS 1998–2001. Det avtal som slutligen slöts antogs formellt först i januari 2000 och sträcker sig över hela RALS-perioden. Avtalet hann med andra ord inte ge utslag under mätperioden. För att årslönetakten i beräkningarna ska bli så rättvisande som möjligt har Arbetsgivarverket därför valt att göra beräkningarna exklusive polisväsendet.

Med utgångspunkt i de bedömningar som gjordes i samband med att avtalet slöts, nämligen att arbetskraftskostnaden skulle öka med 9 procent under avtalsperioden inklusive den av parterna uppskattade löneglidningen, synes detta löneökningstal högt. Till stor del förklaras detta av att flertalet myndigheter inte hann sluta lokala avtal innan förra mätperioden var slut och därmed har genomfört två lönerevisioner under den senaste mätperioden.

Arbetsgivarverket har dock beräknat en uppskattad årstakt för löneutvecklingen, exklusive polisväsende och strukturella effekter, hittills under nuvarande avtalsperiod på 3,5 procent. Av denna ökning härrör 3,2 procent från de lokala lönerevisionerna. Resterande 0,3 procent hänförs till övriga löneökningar som myndigheterna lagt ut under mätperioden. När de lokala avtalen nu har slutits och därmed fått genomslag i lönemätningarna kan man med andra ord konstatera att utfallet hittills varit större än förväntat.

Även för statens olika sektorer har Arbetsgivarverket beräknat årstakter för löneökningarna enligt RALS 1998–2001, vilka återges i diagram 7.22. Dessa beräkningar gäller exklusive löneglidning och är jämförbara med ovan nämnda 3,2 procent för staten totalt.

Diagram 7.22 Beräknad årstakt för löneökningar enligt RALS 1998–2001

Källa: Arbetsgivarverket
Anm. Exklusive polisväsendet.

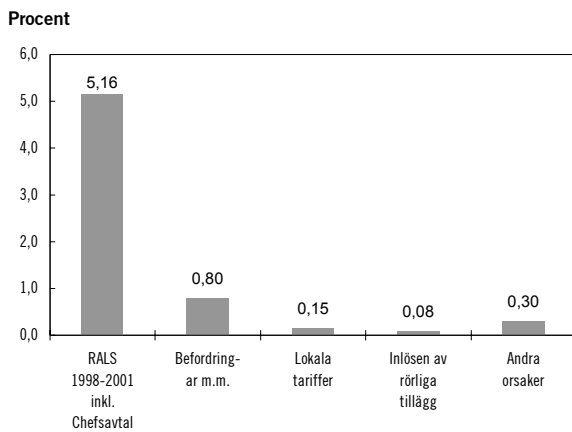
AFF	Affärsverk, infrastruktur
AOU	Arbetsliv, omsorg, utbildning
EK	Ekonomi
FÖRSV	Försvar
KULT	Kultur
LRS	Länsstyrelser, regeringskansli, stabsmyndigheter
MTJ	Miljö, teknik, jordbruk
RÄTTS	Rättsväsende
UHF	Universitet, högskolor, forskning
UPP	Uppdragsbaserad verksamhet

Flertalet sektorer skiljer sig mycket lite åt i den beräknade årstakten. Det finns dock skillnader. Mellan den sektor som har den högsta respektive lägsta beräknade årslönetakten skiljer det 1 procentenhet. Förklaringarna är flera. Ekonomisektorn påverkas exempelvis av särskilda satsningar på skattehandläggarna i den senaste avtalsrörelsen. Att rättsväsendet ligger högre än genomsnittet är bl.a. en följd av satsningar på domartjänsterna. Det sistnämnda ger överspillningseffekter även på flera anställda inom Regeringskansliet, vilket är en delförklaring till den höga löneökningstakten i sektorn länsstyrelser, regeringskansli och stabsmyndigheter.

Löneutvecklingens komponenter

Löneökningar till följd av gällande avtal, RALS 1998–2001 samt chefsavtalet, förklarar den allra största delen av löneökningarna. Arbetsgivarverket har även studerat vilka övriga faktorer som har påverkat löneutvecklingen under mätperioden september 1998–september 1999. Uppgifterna framgår av diagram 7.23 och gäller identiska individer exklusive polisväsendet.

Diagram 7.23 Löneutveckling september 1998–september 1999, exklusive polisväsendet, uppdelat på delkomponenter

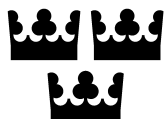

Källa: Arbetsgivarverket. Anm. Fast lön för identiska individer.

Löneutvecklingen för identiska individer i staten, exklusive polisväsendet, uppgick under mätperioden till 6,5 procent, dvs. något högre än för hela det statliga kollektivet. Av denna ökning kan 80 procent hänföras till revisioner baserade på lokala löneavtal utifrån RALS 1998–2001. Den näst största förklaringsfaktorn utgjordes av befordringar och korrigeringar av osakliga löneskillnader. Resterande del berodde på uppflyttningar i lokala tariffsystem, inlösen av rörliga tillägg m.m.

8

Riksrevisionsverkets iakttagelser

8 Riksrevisionsverkets iakttagelser

8.1 Inledning

Riksrevisionsverket (RRV) bedriver revision genom årlig revision och effektivitetsrevision. Den årliga revisionen avslutas genom uttalanden i revisionsberättelser till regeringen om bl.a. myndigheters års- och koncernredovisning samt om ledningens förvaltning. Inom effektivitetsrevisionen granskas effektiviteten i statliga åtaganden och statlig verksamhet.

Finansutskottet har efterfrågat en fylligare redovisning i årsredovisning för staten av Riksrevisionsverkets iakttagelser med anledning av verkets effektivitetsgranskningar (bet. 1999/2000:FiU1). Mot denna bakgrund görs i kapitlet en genomgång av flertalet av de rapporter effektivitetsrevisionen lämnade 1999 och regeringens åtgärder med anledning av dessa.

Kapitlet innehåller också en redovisning av revisionsberättelser med invändning. Regeringen avser att återkomma i budgetpropositionen för 2001 med bedömning av vilka åtgärder som har vidtagits respektive kommer att vidtas med anledning av invändningarna.

RRV presenterar varje år en rapport till regeringen med en sammanfattning av väsentliga delar av det arbete som utförts av verket under det gångna året. Då årsredovisning för staten i år lämnas vid en tidigare tidpunkt än föregående år har de redovisade iakttagelserna i RRV:s årliga rapport inte hunnit beredas inom Regeringskansliet. Den årliga rapporten kommer därför att kommenteras i andra sammanhang, bland annat i budgetpropositionen för 2001.

8.2 Effektivitetsrevisionens iakttagelser

Effektivitetsrevisionen har publicerat 34 rapporter under 1999, varav 21 avser egeninitierade granskningar. Nedan redovisas 29 av effektivitetsrevisionens rapporter, varav 18 avser egeninitierade granskningar. Urvalet baseras på att regeringen vidtagit någon åtgärd eller gjort någon bedömning.

Jordbrukets miljöstöd - minskning av kväveläckage och bevarande av biologisk mångfald (RRV 1999:2)

I rapporten redovisas RRV:s granskning av de miljöstöd inom jordbruket som syftar till att minska kväveläckage och bevara biologisk mångfald i naturbetesmarker. Syftet med granskningen var att analysera miljöeffekterna av dessa stöd samt identifiera hinder för att miljömålen för minskat kväveläckage och bevarande av biologisk mångfald i naturbetesmarker skall kunna uppfyllas.

Granskningen visar bl.a. att miljöeffekterna av jordbrukets miljöstöd är begränsade och att andra jordbruksstöd motverkar miljömålen.

Rapporten har använts som en del i underlaget till regeringens arbete med att ta fram ett nytt miljö- och landsbygdsprogram för jordbruket.

Svårigheter med statistik rörande brottsutredningar (RRV 1999:3)

I RRV:s rapport redovisas några problem och brister som förekommer i statistiken i samband med polisens och åklagarväsendets brottsutredningsverksamhet. Bland annat konstateras svårigheter för polisens utredare att följa upp vad

som hänt med ett ärende som gått vidare i brottsutredningssystemet.

Mot bakgrund av RRV:s rapport fick rättsväsendets myndigheter för år 2000 ett gemensamt uppdrag att vidta de åtgärder som behövs för att uppnå en för rättsväsendet samordnad informationsförsörjning. Den strategi för samordning av rättsväsendets informationsförsörjning som regeringen beslutat om och den tidsplan som myndigheterna i Rådet för rättsväsendets informationsförsörjning (RIF) fastställt skall ligga till grund för arbetet. Rikspolisstyrelsen fick samtidigt i uppdrag att redovisa och kommentera de åtgärder som vidtagits för att förbättra polisväsendets förmåga att analysera verksamhetens resultat, kostnader och kvalitet. Regeringen avser att fatta beslut om att utvärdera RIF-rådets verksamhet.

Resultatstyrning och -redovisning vid SMHI – affärsområde samhälle (RRV 1999:4)

RRV har i rapporten riktat kritik mot brister i formerna för den löpande uppföljningen inom affärsområdet, att rutinerna för ekonomisk uppföljning och tidrapportering bör anpassas till verksamhetsplanens struktur samt att överensstämmelse mellan verksamhetsplan och uppföljningsrutiner är dålig.

Med anledning av RRV:s rapport kommer SMHI fortlöpande att göra uppföljningar av verksamhetsplanerna i anslutning till de ekonomiska prognoserna. Vidare har SMHI reviderat sin kontoplan för att ge en tydligare koppling mellan verksamhetsplaner och redovisningsstruktur och därmed underlätta den ekonomiska uppföljningen av verksamheten. Regeringen anser inte att det finns skäl att vidta ytterligare åtgärder.

Kostnader för en ny folk- och bostadsräkning - en granskning av Statistiska centralbyråns kalkyl över genomförandet av en ny FoB (RRV 1999:5)

Riksdagen beslutade 1995 att det framöver skall genomföras registerbaserade folk- och bostadsräkningar. En försöksverksamhet genomfördes. Mot bakgrund av resultatet av försöksverksamheten gav regeringen sommaren 1998 Statistiska centralbyrån (SCB) i uppdrag att utreda en alternativ folk- och bostadsräkning baserad på framskrivning av registret över 1990 års folk- och bostadsräkning. Samtidigt fick RRV regeringens uppdrag att granska kostnadsberäkningarna för det alternativ som SCB skulle redovisa. Detta uppdrag resulterade i RRV:s rapport. I rapporten

gör RRV bedömningen att SCB:s kostnadskalkyl ger en rimlig uppskattning av storleksordningen på kostnaderna. Enligt regeringens bedömning var SCB:s alternativa förslag till lösning för dyrt. Regeringen föreslog i 1999 års ekonomiska vårproposition inriktningen för en registerbaserad folk- och bostadsräkning.

Civilpliktsutbildningen (RRV 1999:6)

RRV granskade under 1999 behovet av civilpliktiga och kostnaderna för civilpliktsutbildningen. I granskningsrapporten föreslår RRV bland annat att utbyggnaden av utbildningen för kommunernas behov inte bör fullföljas, innan en grundläggande analys och prövning av vilka faktorer som skall styra en eventuell utbyggnad av det civila försvaret framöver har gjorts.

Mot bakgrund av RRV:s rapport föreslog regeringen i proposition inför den säkerhetspolitiska kontrollstationen 1999 (prop. 1998/99:74) en halvering av civilpliktsutbildade för åren 2000 och 2001. Vidare har Överstyrelsen för civil beredskap den 25 februari 2000 redovisat en utredning avseende totalförsvarspikt inom den civila delen av totalförsvaret som ger underlag för att bedöma utbildningsvolymen för civilpliktiga med lång grundutbildning från och med år 2002.

Skattekontrollen och pengarna (RRV 1999:7)

RRV har på uppdrag av regeringen granskat ekonomiska effekter av skattekontrollen. Avrapporteringen av den första etappen i februari 1999 visade bland annat att de ekonomiska effekterna av skattekontrollen är något annat än de beloppsmässiga effekter som skatteförvaltningen redovisar. Regeringen har i budgetpropositionen för 2000 redovisat RRV:s rapport som ett av underlagen för regeringens bedömningar av skattekontrollen. Regeringen har uppdragit åt RRV att i en andra etapp granska handläggningstider i ärendekedjan från skattemyndigheternas kontroll och omprövning till behandlingen av skattemål i länsrätt och kammarrätt.

Arealersättnings effekter i Sverige I Sammanfattning (RRV 1999:8-12)

I rapporten gör RRV bedömningen att arealersättningen i Sverige inte på ett effektivt sätt kunnat uppfylla EU:s mål om produktivitetsutveckling, konsumentpriser och skälig levnadsstandard för jordbruksbefolkningen. Rapporten har utgjort en del i underlaget i samband med regeringens förhandlingar om Agenda 2000.

Effektiviteten i arbetsförmedlingen (RRV 1999:15)
RRV har granskat den offentliga arbetsförmedlingens effektivitet genom att jämföra kontorens sätt att arbeta. En av de åtgärder RRV föreslår för att öka effektiviteten är internt metodarbete för Arbetsmarknadsverket. Regeringen har tagit fasta på de insatser som kan skapa förutsättningar för Arbetsmarknadsverkets (AMV) metodutveckling, t.ex. ökad satsning på s.k. självservice och internetservice. Regeringen har under budgetåren 1999 och 2000 avsatt resurser för att AMV skall kunna utveckla denna typ av arbetsmetod. Verksamhetsmålen diskuteras och utvecklas kontinuerligt, t.ex. har det s.k. volymmålet slopats som verksamhetsmål fr.o.m. budgetåret 1999, då det enligt RRV lett till överutnyttjande av sysselsättningsåtgärder med inlåsnings- och undanträngningseffekter som följd. RRV:s rapport hanteras som ett av flera underlag i det kontinuerliga utvecklingsarbetet med arbetsmarknadspolitiken, arbetsförmedlingarna och resultatuppföljningen av verksamheten.

*IT-utveckling inom staten 1998 - en översikt av 231 större projekt (RRV 1999:16),
IT-utveckling inom staten 1999 - en översikt över 215 större projekt (RRV 1999:38)*

Rapporterna behandlar IT-utvecklingen inom staten 1998 respektive 1999 och baseras på enkätundersökningar som RRV genomfört. Rapporterna har till syfte att underlätta utbyte av erfarenheter och kunskaper mellan projekt och berörda myndigheter och har inte föranlett några åtgärder från regeringens sida.

SAMHALL - en effektiv åtgärd? (RRV 1999:18)

RRV:s rapport visar att måluppfyllelsen för Samhall är låg när det gäller relationen mellan den för åtgärden tänkta målgruppen och vilka som i praktiken finns på Samhall. RRV konstaterar att många som anvisats anställning hos Samhall inte tillhör den tänkta målgruppen.

Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och Samhall tillsatte hösten 1999 en arbetsgrupp för att hitta lösningar på de problemställningar som togs upp i RRV:s rapport. De problemställningar som kvarstår kommer att behandlas i den arbetsgrupp som nyligen har tillsatts med representanter från Näringsdepartementet, AMS och Samhall.

Granskning av statliga insatser för att främja tillväxten i Halland (RRV 1999:25)

RRV har genomfört en granskning av de statliga insatserna för främjande av tillväxt i framför allt

små och medelstora företag i Hallands län. Förslagen i RRV:s rapport riktar i huvudsak in sig på organisatoriska förändringar. Regeringen redovisar i proposition 1999/2000:71 Vissa organisationsfrågor inom näringspolitiken krav på och möjligheter till utveckling av statens organisation på central nivå för att främja företagsutveckling och tillväxt. Bland annat föreslås riktlinjer för två nya myndigheter, en för företagsutveckling samt en för analyser, omvärldsbevakning och utvärdering. Vidare aviseras att regeringen i samråd med berörda aktörer avser att precisera, tydliggöra och förenkla statens agerande på regional nivå avseende konkreta åtgärder som riktar sig till företag eller företagare. I detta sammanhang skall också övervägas hur kopplingen till myndigheten för företagsutveckling bör utformas.

Informationsförsörjning och IT-användning inom kriminalvården (RRV 1999:19)

Effektiva kriminalvård - en hinderanalys (RRV 1999:27)

På regeringens uppdrag har RRV granskat kriminalvården och identifierat ett antal hinder för ett effektivt resursutnyttjande. Regeringen har kommenterat rapporten i budgetpropositionen för 2000. Där redovisades bland annat att regeringen gett Kriminalvårdsstyrelsen i uppdrag att redovisa de åtgärder som genomförts, påbörjats eller planerats med anledning av RRV:s rapport. Kriminalvårdsstyrelsen har svarat på uppdraget i en skrivelse och redovisar att man i stort delar RRV:s bedömningar och har vidtagit eller avser att vidta åtgärder som ligger i linje med RRV:s förslag. Bland dessa kan nämnas att kriminalvården avstått från att utveckla ett helt nytt IT-system och i stället beslutat utveckla det befintliga systemet. Med anledning av RRV:s rapport och efter dialog med kriminalvården har regeringen beslutat att regionmyndigheterna inom kriminalvården skall upphöra och ersättas med en ny organisation för uppföljning och tillsyn.

Miljarden som försvann - en granskning av kretsloppsprogrammet (RRV 1999:28)

RRV har på regeringens uppdrag granskat statliga investeringsbidrag för en ekologiskt hållbar utveckling, den s.k. kretsloppsmiljarden. RRV:s övergripande slutsats är att kretsloppsmiljarden var dåligt genomtänkt och att det var för många mål som skulle nås med ett enda medel. Cirka hälften av alla ansökningar har avslagits. RRV är kritisk mot att länsstyrelserna beslutat i flertalet fall men verket har också synpunkter på att be-

redningen av större ansökningar hanterats inom Regeringskansliet i stället för hos en central myndighet. RRV anser att det finns många intressanta projekt bland de 274 som beviljats bidrag och understryker vikten av att kunskaper och erfarenheter av dessa tas tillvara.

Regeringen beslöt redan i april 1999 att dra in återstående medel på anslaget för den s.k. kretsloppsmiljarden. Skälen till indragningen var framför allt att anslaget varit dåligt utnyttjat. Redan beviljade åtgärder berörs inte utan genomförs fortlöpande. Enligt gällande förordning (1996:1378) om statligt investeringsbidrag för en ekologiskt hållbar samhällsutveckling skall åtgärderna vara genomförda senast den 31 december 2001. Miljödepartementet ansvarar för att de kunskaper och erfarenheter som vinnas genom investeringsstödet tas tillvara och vidarebefordras. Detta kommer bl.a. att ske via myndigheten Centrum för kunskap om ekologisk hållbarhet.

*Brottmålskedjan - i Sverige och andra länder
Kartläggning och analys (RRV 1999:30)*

RRV:s rapport ingår i granskningar under temat rättskedjan (RRV 1996:63, 1999:3 och 1999:30). Syftet med rapporten är att kartlägga och analysera olika problemområden inom brottmålskedjan, främst i Sverige. Kartläggningen syftar även till att tjäna som underlag för RRV:s fortsatta granskning av brottskedjan på lokal, operativ nivå. Under hösten 1999 tillsattes inom Justitiedepartementet projektet Rättsväsendets modernisering. Projektet ingår i regeringens övergripande arbete med att utveckla rättsväsendet. Projektets syfte är att säkerställa att utvecklingen inom rättsväsendets olika delar sker samordnat med respekt för den inbördes rollfördelningen och med beaktande av sambanden mellan de olika myndigheterna. Initialt har arbetet i projektet inriktats på den s.k. brottmålskedjan. Innehållet i RRV:s rapport har - tillsammans med andra granskningsrapporter - utgjort ett underlag för arbetet i moderniseringsprojektet.

Skogsvårdsorganisationernas arbete för att jämställa miljömålet med produktionsmålet (RRV 1999:31)

RRV har granskat Skogsvårdsorganisationens arbete med att jämställa miljömålet med produktionsmålet i skogspolitiken. Rapporten vänder sig i huvudsak till Skogsvårdsorganisationen. I två avseende riktas förslag till statsmakterna, nämligen i fråga om behovet av ökade resurser till rådgivning och ändringar i skogsvårdslagen.

Rapporten har, såvitt avser den del som vänder sig till regeringen, redovisats och kommenterats i budgetpropositionen för 2000.

Myndigheters finansiering i ett besparingskede (RRV 1999:34)

RRV har granskat hur myndigheters finansiering och finansieringsbild påverkats av det generella besparingskravet budgetåren 1995/96-1998. RRV konstaterar att endast hälften av de granskade myndigheterna har fått genomsnittligt lägre förvaltningsanslag under perioden. Hälften av dessa myndigheter har, trots anslagsminskningar, kunnat öka sina totala verksamhetsintäkter, dvs. intäkter av förvaltningsanslag, avgifter, bidrag och s.k. sakanslag.

Mot bakgrund av bl.a. RRV:s förslag har principerna för användning av sakanslag för finansiering av förvaltningskostnader vidareutvecklats. I regleringsbrevet för 2001 kommer tydligare krav att ställas avseende åiterrapportering av myndigheternas finansiering av förvaltningskostnader.

Att följa upp otraditionella inslag i arbetsmarknadspolitiken (RRV 1999:36)

Granskningen utgjorde en delrapport inom ramen för ett regeringsuppdrag att granska försöksverksamheterna med en friare användning av arbetsmarknadspolitiska medel i Värmlands, Dalarnas, Gävleborgs, Jämtlands och Skåne län.

I rapporten ger RRV förslag kring rutiner för registrering och rapportering av otraditionella verksamheter och framtida försöksverksamheter. Rapporten redovisades i budgetpropositionen för 2000.

Regeringens resultatdialog med Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) har medfört en kvalitativt bättre åiterrapportering av otraditionella medel från AMS. Från år 2001 avser regeringen att minska medlen för otraditionella projekt. Regeringen kommer att strama upp användningen av medel för otraditionella projekt i det regel-förenklingsarbete som pågår och som beräknas träda i kraft den 1 augusti 2000.

De lokala investeringsprogrammen i praktiken - en uppföljning av kommunernas arbete (RRV 1999:37)

På regeringens uppdrag har RRV granskat de statliga bidragen till lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet. Huvudsyftet var att ge regeringen tillämpbar information under pågående programperiod.

RRV redovisar i rapporten vilka kriterier som måste vara uppfyllda för att framgångsrikt genomföra de lokala investeringsprogrammen. Med hjälp av dessa kriterier identifierades fortjänster och brister i kommunernas arbete med programmen. RRV kritiserar bl.a. att kommunerna inte gavs tillräcklig tid att förbereda ansökan, att informationen var delvis otillräcklig och att det ibland gavs otydliga besked från departementet bl.a. om bedömningsgrunder.

RRV:s erfarenheter och synpunkter gäller den första omgången beslut. Ytterligare två omgångar beslut har tagits efter den som RRV granskade. De brister som RRV uppmärksammat är i huvudsak åtgärdade.

Hur fördelas företagsstödet (RRV 1999:40)

RRV har på regeringens uppdrag granskat de regionalpolitiska företagsstöden. RRV:s rapport innehåller i huvudsak tre kritiska synpunkter: stöden går i huvudsak till traditionella branscher, stöd lämnas till investeringar som ändå skulle komma till stånd, det förekommer att flera stöd kombineras till ett antal företag.

Rapporten har ingått i underlagsmaterialet till den översyn av statliga insatser som regeringen inlett med propositionen (prop. 1999/2000:71) Vissa organisationsfrågor inom näringspolitiken. Regeringen har vidare tillsatt en parlamentarisk kommitté som skall lämna förslag om den framtida inriktningen och utformningen av regionalpolitiken. Den skall bl.a. bedöma resultatet av olika former av företagsstöd och lämna principiella förslag till eventuella förändringar.

Närpolisreformen och polisens arbetstider - en granskning av resursutnyttjandet inom polisen (RRV 1999:42)

På regeringens uppdrag har RRV granskat resursutnyttjandet inom polismyndigheterna i Västra Götalands län, Jönköpings län och Värmlands län. RRV konstaterar i sin rapport att det fortfarande förekommer betydande brister i resursutnyttjandet för närpolisorganisationen, framför allt i fråga om personalens tjänstgöringstider.

Brottsförebyggande rådet har fått regeringens uppdrag att granska närpolisreformen och utvärdera polisens arbete med att bekämpa vardagsbrottsligheten. Frågorna behandlas i budgetpropositionen för 2000. I regleringsbrevet för 2000 har Rikspolisstyrelsen fått i uppdrag att bedöma hur polisverksamheten i närpolisområdena har utvecklats. I uppdraget ingår att särskilt belysa de

erfarenheter som har vunnits och de slutsatser som kan dras om verksamhetens framtida inriktning. Rikspolisstyrelsen skall också redovisa hur arbetstidens förläggning har anpassats till variationerna i arbetsbelastningen. Av redovisningen skall bl.a. framgå polispersonalens fördelning över olika veckoarbetstider och hur stor andel av polispersonalen som har periodplanerad tid.

Folkbildning - Styrning och kontroll (RRV 1999:44)

RRV har på regeringens uppdrag granskat folkbildningen. Granskningen har inriktats på frågor om styrning och kontroll. RRV gör bland annat bedömningen att de fördelningsmodeller som Folkbildningsrådet tillämpar i stor utsträckning är inriktad på kvantiteter, dvs. hur mycket verksamhet som anordnas samt för vem. Fördelningsmodellerna tar ingen hänsyn till innehållet i verksamheten eller hur väl den genomförs.

Regeringen har i riktlinjerna för statsbidraget angett att Folkbildningsrådet skall redovisa sin syn på RRV:s rapport och vilka åtgärder rådet anser befogade att vidta bl.a. för att utveckla redovisnings- och uppföljningssystemet inom folkbildningen.

Effektiva arbetsmarknadsutbildning - arbetsförmedlingens hantering av tillväxtfrämjande åtgärder (RRV 1999:45)

RRV:s rapport behandlar arbetsmarknadsutbildningen ur ett effektivitetsperspektiv. RRV finner bl.a. att de arbetsförmedlingar som har de bästa resultaten har ett mer plats- och företagsinriktat arbetssätt, är mer selektiva i urvalet av deltagare, skräddarsyr arbetsmarknadsutbildningen mot arbetsgivarnas behov i högre utsträckning och ägnar större omsorg åt uppföljning.

Inom Näringsdepartementet har sedan hösten 1999 pågått ett projekt som har i uppgift att se över hela arbetsmarknadsutbildningen. RRV:s rapport utgör ett underlag i det arbetet. Resultaten av projektet kommer att redovisas i budgetpropositionen för 2001.

NTF och Nollvisionen - en granskning av statligt finansierat frivilligt trafiksäkerhetsarbete (RRV 1999:46)

RRV har på regeringens uppdrag granskat Nationalföreningens för trafiksäkerhetens främjande (NTF) trafiksäkerhetsarbete och användning av statliga medel. Granskningen visar bl.a. att det finns brister i NTF:s resultatredovisning och att

de modeller för statlig finansiering av NTF som hittills prövats inte har fungerat bra.

Regeringen avser att ge Vägverket i uppdrag att förändra bidragsformerna till NTF.

8.3 Revisionsberättelser med invändning

RRV skall enligt sin instruktion bedöma om redovisningen är tillförlitlig och räkenskaperna rättvisande samt granska om ledningens förvaltning står i överensstämmelse med tillämpliga föreskrifter och särskilda regeringsbeslut. I de fall RRV i sin granskning uppmärksammat väsentliga avsteg från föreskrifter och regeringsbeslut anges detta som en invändning i revisionsberättelsen. En invändningsfri revisionsberättelse innebär således att RRV inte funnit några väsentliga avsteg från tillämpliga föreskrifter och särskilda regeringsbeslut.

Sammanlagt 21 myndigheter erhöll invändning i revisionsberättelsen för räkenskapsåret 1999. Varje invändning har i sig sin grund i någon form av väsentlig överträdelse av föreskrifter eller regeringsbeslut. Överträdelsen påverkar informationen i årsredovisningen i mer eller mindre stor utsträckning. I en analys av hur antalet revisionsberättelser med invändning utvecklats över åren kan det vara av värde att ta hänsyn till om en överträdelse har fått direkt eller indirekt effekt för informationen i årsredovisningen.

Konsekvensen av en överträdelse som har fått direkt effekt på årsredovisningen är att informationen i årsredovisningen i något väsentligt avseende inte är rättvisande, dvs. felaktig eller ofullständig. Exempel på sådan överträdelse är bristande efterlevnad av de föreskrifter som reglerar den löpande redovisningen och årsredovisningens innehåll.

Överträdelser som har fått en indirekt effekt på årsredovisningen karaktäriseras av att informationen i årsredovisningen i sig kan vara rättvisande men att den grundas på någon form av överträdelse av föreskrift eller regeringsbeslut. Exempel på sådan överträdelse är bristande efterlevnad av instruktion och verksförordning.

RRV har redovisat utvecklingen de senaste fyra räkenskapsåren fördelat på de två kategorierna av effekter på årsredovisningens information.

Tabell 8.1 Revisionsberättelser med invändning

	1999	1998	1997	1995/96
Direkt effekt	11	16	15	9
Indirekt effekt	10	3	5	17
Totalt antal	21	19	20	26

De nya föreskrifterna för beslut och undertecknande av årsredovisningen som infördes under 1995/96 medförde ett stort antal invändningar i revisionsberättelserna med en indirekt effekt på årsredovisningens information. Denna typ av invändningar minskade under 1997 och 1998 i takt med att formerna för beslut och undertecknande av årsredovisningen accepterades och följdes utan större problem. Under dessa år ökade i stället antalet invändningar som hade sin grund i väsentliga fel i årsredovisningens information. Det var också i allt större utsträckning stora myndigheter som fick invändning i revisionsberättelsen.

Räkenskapsåret 1999 karaktäriseras av färre antal invändningar där orsaken varit direkta effekter (väsentliga fel) på årsredovisningens information. Denna positiva utveckling har sin grund i bland annat att:

- några genomgripande förändringar inte har skett av föreskrifterna för redovisning och förvaltning,
- flera av de större myndigheterna har byggt upp bättre fungerande controllerfunktioner och internrevisionsenheter,
- flera myndigheter har också sett över sina interna föreskrifter i syfte att göra dem enklare och administrativt mindre betungande.

Räkenskapsåret 1999 har således inneburit en förbättring sett till kvalitet i årsredovisningens information. Som framgår ovan ökar dock antalet väsentliga fel med indirekta effekter på årsredovisningens information. I förhållande till räkenskapsåret 1995/96 är det dock nu fråga om en delvis ny typ av förvaltningsfel som främst har sin grund i konflikter mellan mål och/eller föreskrifter för verksamheten.

Flera fall har konstaterats där grundorsaken har varit en konflikt mellan hur myndigheten har uppfattat målen för verksamheten och tillämpningen av gällande lagar och förordningar. Rättsläget har i flera fall inte varit entydigt utan myndigheten har ofta agerat i god tro. RRV har också i flera fall fått anlita juridisk expertis för att

skapa ökad klarhet. RRV har i dessa fall med hänvisning till det oklara rättsläget framfört att myndigheten ifråga borde ha underrättat regeringen innan beslut fattades.

Ett annat exempel på mål- och föreskriftskonflikter är också de invändningar som flera länsstyrelser har fått beroende på att man fattat beslut om bidrag utöver riksdagens bemyndiganderamar. Det handlar om strukturfonerna där bidragen har grundats på beslut som fattas av andra självständiga myndigheter, beslutsgrupperna, vilka i sin tur tilldelas programbudgetar av EU-kommissionen.

Flertalet av dessa myndigheter har på ett tillfredsställande sätt redovisat verksamheten i årsredovisningen. Invändningen i revisionsberättelsen rör dock ledningens tillämpning av för verksamheten tillämpliga föreskrifter och regleringsbeslut.

Nedan lämnas en redovisning av de myndigheter som erhållit revisionsberättelse med invändning avseende räkenskapsåret 1999 och en översiktlig genomgång av skälen för invändningarna. En närmare redogörelse för vilka bedömningar regeringen har gjort samt vilka åtgärder regeringen har vidtagit i de enskilda fallen kommer att lämnas i budgetpropositionen för 2001 under respektive utgiftsområde.

Arbetsgivarverket: Arbetsgivarverket har inte redovisat erforderlig dokumentation som visat att verket lämnat över sin befogenhet till Rikspolisstyrelsen (RPS) att sluta kollektivavtal på sätt så att RPS erhållit rätt till den befogenhet som anges i RALS 1998-2001, punkt 3.2 Löneökningar m.m.

Polisväsendet: Rikspolisstyrelsen (RPS) har inte redovisat erforderlig dokumentation som visat att RPS haft behörighet att sluta det lokala kollektivavtal som ligger till grund för ett överlämnande av pensionsmedel om 308 miljoner kronor till Svenska polisförbundet och SACO-S.

Kammarkollegiet: Bristande intern styrning och kontroll inom verksamhetsgrenen kapitalförvaltning har medfört att:

- Väsentliga fel redovisats i årsredovisningen avseende aktiekonsortiets genomsnittliga årsavkastning och dess jämförelseindex.
- Kammarkollegiet har tagit emot medel för förvaltning avseende en pensionsfond trots avsaknad av skriftligt avtal och att oklarhet

föreligger om motpart i den framtida förvaltningen och övriga förvaltningsvillkor. Förfarandet uppfyller inte heller kravet på affärsmässighet och det är oklart om förvaltningsuppdraget ryms inom Kammarkollegiets instruktionsenliga uppgift att tillhandahålla kapitalförvaltning för stiftelser och fonder inom det statliga området.

- Årsredovisningen för kapitalförvaltningen av vissa fonder inom socialförsäkringsområdet har upprättats och avlämnats sent samt vissa felaktiga uppgifter avseende riskmått har lämnats i förvaltningsberättelsen till denna årsredovisning.

Svenska institutet: Resultatredovisningen uppfyller i väsentlig omfattning inte åiterrapporteringskraven enligt regleringsbrevet. Det föreligger väsentliga brister i den underliggande dokumentationen av resultatredovisningen.

Statens räddningsverk: Den interna styrningen och kontrollen avseende redovisning av beredskapstillgångar och därtill relaterade låneskulder har inte fungerat tillfredsställande under året. Bristerna har inneburit att:

- Myndigheten har under året upptagit lån för beredskapstillgångar med netto 591 miljoner kronor. Beloppet har av myndigheten inbetalats på Statens checkräkning, men har i strid mot anslagsförordningen, inte redovisats på inkomsttitel.
- Myndigheten har inte kunnat påvisa att upplånat belopp motsvarar det bokförda värdet av beredskapstillgångarna vid lånetillfället. Bristerna har även inneburit att direktamortering om 52 miljoner kronor som bokfördes vid lånetillfället har belastat anslaget, utan att motsvarande belopp redovisats på statens checkräkning och tillgodoförts inkomsttitel.
- Kostnader avseende pågående nyinvesteringar för beredskapsinventarier har felaktigt kostnadsförts med cirka 7 miljoner kronor.
- Lånefinansiering har inte genomförts för alla beredskapstillgångar senast den 31 december 1999 enligt villkor i regleringsbrev.

Konsekvenserna av ovanstående brister är att statsbudgetens utfall blir 643 miljoner kronor för lågt, myndighetens behållning på räntekonto är

52 miljoner kronor för högt samt att motsvarande fel redovisas avseende posten avräkning med statsverket. Anläggningstillgångar är 7 miljoner kronor för lågt upptaget och kostnaderna motsvarande för högt redovisade.

RRV anser vidare att resultatredovisningen inte ger en rättvisande återrapportering av verksamhetens kostnader då endast direkta kostnader redovisas i kommentarer till verksamhetsmål och att samtliga kostnader inte fördelats. Härigenom saknas överensstämmelse mellan resultatredovisningen och årsredovisningens finansiella delar. Redogörelse för bristande överensstämmelse enligt bestämmelserna i 7 § förordningen om myndigheters årsredovisning m.m. saknas.

Totalförsvarets pliktverk: Pliktverket tillämpar en avskrivningstid på 12 år för immateriella tillgångar. Enligt 19 § bokföringsförordningen (1979:1212) skall avskrivning ske med skäligt belopp dock minst en femtedel, om ej på grund av särskilda omständigheter avskrivning med en mindre del får anses överensstämma med god redovisningssed. RRV anser att Pliktverkets tillämpade avskrivningstid för immateriella tillgångar inte kan anses överensstämma med god redovisningssed.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län: Länsstyrelsen har för regionalekonomisk verksamhet disponerat medel som enligt regeringsbeslut den 18 december 1997 skulle återgått till regeringens disposition.

Länsstyrelsen i Västerbottens län: Bemyndiganderamen för anslaget 19 A8, Europeiska regionala utvecklingsfonden har överskridits med cirka 3,6 miljoner kronor.

Länsstyrelsen i Norrbottens län: Bemyndiganderamarna för anslagen 14 A4, Europeiska socialfonden och 19 A8, Europeiska regionala utvecklingsfonden har överskridits. Den förstnämnda ramen har överskridits med cirka 6,7 miljoner kronor och den sistnämnda med cirka 10,9 miljoner kronor.

Länsstyrelsen i Jämtlands län: Bemyndiganderamarna för anslaget 14 A4, Europeiska socialfonden har överskridits med cirka 8 miljoner kronor och för anslaget 19 A8, Europeiska regionala utvecklingsfonden med cirka 1,4 miljoner kronor.

Länsstyrelsen i Kalmar län: Länsstyrelsen har inte redovisat cirka 10,7 miljoner kronor avseende upplupna räntekostnader i sina balans- och resultaträkningar.

Södertörns högskola: Enligt RRV:s bedömning uppfyller inte högskolans årsredovisning till väsentliga delar kravet på tillförlitligt underlag för uppföljning och beslut enligt 7 § förordning (1996:882) om myndigheters årsredovisning m.m.

Bristerna avser främst avsaknad av information i årsredovisningen som är väsentlig för analys och förståelse av årets redovisade ekonomiska resultat samt övriga brister i redovisningen, särskilt vad avser kostnadsfördelningar mellan verksamhetsgrenarna.

RRV har därför bedömt att årsredovisningen sammantaget till väsentliga delar inte ger en rättvisande bild för bedömning av högskolans ekonomiska resultat.

Statens Energimyndighet: Bristande styrning, analys och kvalitetssäkring har sammantaget medfört väsentliga fel i årsredovisningen.

Vägverket: Anslaget 22 A2 Väghållning och statsbidrag har av Vägverket belastats med cirka 236,8 miljoner kronor utöver tillåtet belopp enligt villkor i ändring av regleringsbrevet den 22 april 1999.

Arbetskyddsverket: Styrelsen har vid styrelsemöte den 24 februari 2000 fattat beslut om en annan version av årsredovisningen än den som senare tillsändes regeringen. Styrelsen har därför i nytt beslut den 23 mars 2000 fastställt årsredovisningen. Effekten av detta är att årsredovisningen formellt inte beslutats i enlighet med 10 § förordningen (1988:730) med instruktion för Arbetskyddsverket och inte avlämnats inom föreskriven tid enligt förordning (1996:882) om myndigheters årsredovisning m.m.

Jämställhetsombudsmannen: JämO inlämnade en delrapport den 1 mars och årsredovisningen inkom i sin helhet till regeringen den 15 mars 2000. Enligt 5 § förordning (1996:882) om myndigheters årsredovisning m.m. borde myndigheten ha lämnat årsredovisningen senast den 1 mars.

Sametinget: Årsredovisningen har inte beslutats av Sametinget.

Moderna museet: Moderna museet har inte kunnat visa att en i balansräkningen upptagen immateriell anläggningstillgång om 1 163 000 kronor innehas eller brukas av myndigheten. Om Moderna museet i stället hade avstått från att ta upp den som en tillgång och sålunda kostnadsfört utgiften skulle anslaget ha överskridits med motsvarande belopp.

Bygghälsöversynsmyndigheten: RRV invänder mot att väsentliga uppgifter presenterats felaktigt. I sammanställning över väsentliga uppgifter har utgående överföringsbelopp felaktigt upptagits till 6 000 kronor i stället för 28 240 000 kronor.

Naturvårdsverket: Naturvårdsverket har inte följt lagen (1992:1528) om offentlig upphandling. Den icke genomförda upphandlingen avser ett väsentligt belopp.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI): SMHI etablerade under 1999 ett kontor i Finland för att sälja tjänster på den finska marknaden. Beslutet fattades av SMHI:s generaldirektör. Styrelsen borde i enlighet med 22 § verksförordningen (1995:1322) ha getts tillfälle att yttra sig innan ärendet avgjordes.

SMHI saknar författningen enligt stöd för etablering på annan stats territorium och där bedriva stadigvarande verksamhet i konkurrens med det andra landets motsvarighet till SMHI. SMHI borde därför ha informerat regeringen i ärendet, enligt 9 § verksförordningen.

SMHI har inte heller fullgjort underrättelseskyldigheten gentemot chefen för Utrikesdepartementet enligt 10 kap. 8 § regeringsformen och 5 § tjänsteexportförordningen (1992:192).